SANCTI BONAVENTURÆ

Ordinis Minorum,

S. R. E. CARDINALIS,

Episcopi Albanensis,

Seraphici Doctoris Ecclesiæ,

SPECULUM

Disciplinæ ad Novitios, et de Profectu Religiosorum.

Item

Epistola; Memoralia XXV[illegible]is

eximia documen[illegible]

COMPLECTENS

pro usu Fratrum Minorum Observantium Provinciæ Litvanæ

REIMPRESSUM

Annô Dni 1752.

VILNÆ

Typis S. R. M. Academicis

Soc: JESU.

Ad Bibliothecam [illegible] Sacrinensis.

F. ADRIANUS PAULI ARLEBECANUS BENEVOLO LECTORI.

ACcipe Minimis Magno Doctore libellum,
Virtutis speculum, qui cupis esse pius.
Panditur hinc sancti Profecti semita plana:
Panditur excellens Religionis iter.
Sordibus absterſis, videas in margine juncta
Tam loca Scripturæ, quàm monumenta Patrum.
Immemores ſenſus affixus dirigit Index.
Utere. Qui modicum ſprevit, uſq; cadet.

2505
Pol. 8. I. 2-a

Manus

Disciplinæ complures, quo facilius inducantur, habẽt suas Isagogas; velut prima artium rudimenta, quæ candidatis suis ad altiora viam commonstrant. *In hunc modum* noster Ordo Seraphicus, quinque verba (Religiosorum Manum appellant) ceu elementa quædam suis tyronibus ab initio tradit. Hæc cùm ipsi tanquam digitos suos tenuerint, paratiores efficiunt ad sublimiora pietatis & sapientiæ studia capessenda. Quare operæ pretium me facturum putavi, si ea in gratiam Novitiorũ nostrorum ex sacris literis explicarem, & ad juvandam memoriam brevibus rhythmis comprehenderem.

Joã. 6. 31. 1. Ad quid veniſti?
Col: 3. 5 Non velle meum facere:
Mat: 16 24. Sed paſſiones vincere.
Pſ. 83. 8. Sanctamqué crucem tollere:
Et in dies proficere.

Joã. 21. 18. 2. Quid ad te?
Defectus vides? Quid ad te?
1. Cor: 10. 11. Qui ſtas, cura non cadere.
Deut. 4 9. Attende tibi, noſce te.
Joã 21. 22. Mitemqué Jeſum ſequere.

3. Eſt mea culpa?
Si cupis eſſe amabilis;
Fatere culpam jugiter:
1. Jo. 1. Luc: 17 10. Peccator es; Humiliter
Dic, ſervus ſum inutilis.

4. Libenter.
Col: 3. 23. Omne quodcunq; facitis,
Eph: 6. Fideliter ex animo,
Eph: 6. 7. Hominibus & Domino;
6. Non ſervientes oculis.

5. Deo gratias.
In omni quod obvenerit,
Laudato semper Dominum:
Bonum malumve fuerit,
Hunc solum specta terminum.

1. Thes. 5. 17. Job 1. 21. Ps. 71. 23.

1. PRIMUM monet, ut meminerimus illius diei, in qua egressi sumus de Ægypto, & alacriter ad terram promissam cũtes, de transitu non faciamus reditum. Sed affectibus, quasi Regibus Chananæorum superatis, in virtutibus promoveamus, Quod Religiosorum omnium spectat vocatio.

Exod. 13. 3.

2. SECUNDUM insinuat nobis, ut si quid humani in fratrũ grege contingat, non moveamur. Nam in quemcunq; angulum se quis abdiderit in hoc mundo, inveniet homines, á

quibus humana omnia aliena esse non possunt. Duo igitur nobis sunt observanda. Prius, nos ipsos ut penitius inspiciamus; alterũ, ut Christũ pietatis ducem adspiciamus, quem securè imitari possimus.

Matt: 11. 29.

3. TERTIUM præparat ad humilitatem, omnium virtutum matrem. Quotidie in multis offendimus omnes, sæpissimè cadimus, & tam inopes virtutum sumus, ut sufficientes non simus boni aliquid cogitare à nobis quasi ex nobis. Atqué etiam bona si quæ videmur operari, ut plurimùm coram Domino bona non sunt. Quod cùm custodiosè consideramus, haud facilè extollemur, indignitatem propriã agnoscentes.

2. Cor: 31. 8.

4. QUARTUM reddit nos

Deo

Deo & hominibus longè gratissimos: quando si quod præcipitur faciendum, non tergiversando aut dissimulando, lubenti animo promptoq; facimus: non quærentes quæ nostra sunt, sed commodum aliorum: cogitationes oculum divinæ Majestatis nunquã dormitare, sed intueri õnia, in cujus gloriam universa agenda, docente Apostolo, didicimus. 1. Cor. 10. 33. 1. Cor. 10. 31.

5. QUINTUM deducit ad omnium actionum metam Deũ, in quo tranquillè quiescimus. Ab eo ducimus originem, ad eũ properamꝰ omnes. Etenim ipse est Alpha & Qmega, principiũ & finis, quem in omnibꝰ velut unicum scopum collimare debemus. Faxit Dnus Jesus, ut hunc ipsum attingamus, & æterna præmia consequamur, A. Apoc. 1. 1.

INDEX CAPITUM SPECULI DISCIPLINÆ.

Pars prima de præparatoriis ad disciplinam tractat. Deinde Sigillatim de disciplina in omnibus apprehendenda.

Caput 1. De vetustatis depositione.
2. De constantia mentis, & cautelâ contra tentationes diabolicas.
3. Quomodo necessaria sit ad disciplinæ susceptionem humilitas.
4. De captivatione propriæ voluntatis.
5. De præsumptione tam in re, quam in signo.
6. De irreverentiâ.
7. De disciplinâ in generali.
8. De disciplina in speciali.
9. De disciplinâ circa confessionem privatam.
10. De disciplinâ circa confessionem publicam.
11. De disciplinâ quoad positionem boni.

12. De disciplinâ circa cordis informationem, & primò de oratione.
13. De Lectione.
14. De divino officio in generali.
15. De disciplinâ officii in choro.
16. De disciplinâ officii extra chorum.
17. De altaris ministerio curando.
18. De disciplinâ circa ea, quæ ad corpus sunt.
19. De disciplinâ in gestu.
20. De disciplinâ in modo loquendi.
21. De disciplinâ circa comestionem.
22. De disciplinâ in opere manuali.
23. De disciplinâ in incessu.
24. De disciplinâ in gestu membrorum.
25. De disciplinâ circa habitum servandâ.
26. De disciplinâ in officinis inter fratres.
27. De modo conversandi in omni loco sæcularium.

28. De modo conversandi in itinere constitutis.
29. De modo conversandi in Ecclesiis sæcularium.
30. De disciplinâ in hospitio servandâ.
31. De disciplinâ verborum inter sæculares.
32. De disciplinâ comedendi inter sæculares.

PARS SECUNDA.

Supradictorum est recollectio. salutaris monita noviter professis adponens, cùm aliis, tum de puritate mentis studiosè servanda.

1. De ordinatione respectu Dei.
2. De ordinatione respectu sui.
3. De ordinatione circa proximum.
4. De rerum custodiâ.
5. De profectu & defectu novitiorum, sive de differentiâ conversorum.
6. De noviter professis in ordine.

Pro-

Proverb: 4. 13.

Tene disciplinam, ne dimittas eam: custodi illam, quia ipsa est vita tua.

D. Cæcilius Cyprianus.

Disciplina custos spei, retinaculum fidei, dux itineris salutaris, fomes ac nutrimentum bonæ indolis, magistra virtutis, facit in Christo manere semper, ac jugiter Deo vivere, & ad promissa cœlestia & divina præmia pervenire. Hanc & sectari salubre est, & aversari ac negligere letale. De disciplina & habitu virginum.

S. Bernardus.

Disciplina non jam constringit liberum, secundum illud: 1. Ti: 9.

Justis non est lex posita, sed voluntarium regit, & dirigit in viam pacis. Serm: 4. de Assũpt: B. MARIÆ.

Seneca.

Pars virtutis disciplinâ constat, pars exercitatione. Et discas oportet, & quod didicisti agendo confirmes. Epist: 95.

SAN-

SANCTI BONAVENTURÆ Ordinis Minorum, S.R.E. CARDINALIS, Episcopi Albanensis, Seraphici Doctoris Ecclesiæ, in Speculum disciplinæ ad Novitios

PROLOGUS.

1. *AD honestatem tendentes, inprimis necessariũ habent, ut per exercitiũ disciplinæ, virtutis titulũ citiùs apprehẽdere possint. Nã (ut ait Hugo de S. Victore)* usus disciplinæ ad virtutem animum dirigit; virtus autem, ad beatitudinem perducit: ac per hoc *(inquit)* exercitium disciplinæ esse debet

Disciplina inprimis apprehendenda. tom. 2. instit. monast. ad novit. in prologo.

bet noſtra inchoatio, virtus perfectio, præmiũ virtutis æterna beatitudo. *Verùm qui disciplinã in novæ converſationis initio negligit, ad eam poſt modũ difficilè applicat; & formã quã primò quis recipit, vix deponit.* Pro:22. 6. Adoleſcens *namq;* juxta viam ſuam etiam cùm ſenuerit, non recedet ab ea. *Optima vivẽdi forma eligenda eſt, quam reddat aſvetudo jucundam.*

Primus ad virtutem gradus, defectꝰ cognitio.

2. *Primus autem ad profectũ gradꝰ, defectꝰ cognitio, magmaquẽ omnino prudẽti ſecuritas, vivendi modũ noviſſe congruũ, pro varia rerum & accidentiũ qualitate, nec minimũ eſt contemnere minima, quæ non minimã moribus maculã, eo turpiùs neglectui habita ingerunt, quo vi-*

tari

tari facilius cognita valuerũt. Proinde qui ſpiritu Dei agũtur, moralibus documẽtis intendũt; quæ tamen ſuperbi & fatui cõtemnentes, nunc ſuperſtitiones, nunc ceremonias vocant; aut certè calumniis fucatis impugnãt. nec enim ſtultus verba prudentiæ recipit: niſi ea dixeris, quæ verſantur in corde ejus. Prov: 18. 1.

3. Hic ergo tractatulus per ſuperiorum impoſitionem exactus, rudi quidem juxta ſcribentis ruditatem, & intenti exigentiam, ſtylo, ex diminutis quoq; ac nudis, ob brevitatem, incompactisq; interdum, ſed congruis priorum traditione ſententiis editus, novis Chriſti diſcipulis, pro aliquali ſpeculo inſpiciendus proponitur: ut per pauca ſibi propoſita, occaſionaliter Speculũ hunc librorũ vocat.

liter fiãt in pluribus cautiores.

Prov. 9. 9. Da sapienti occasionẽ, ait Salomon, & addetur ei sapientia.

Prudẽtia se nonnũquã aliis accõmodat. Senec. lib. de virtutibus. cap: Prudẽtia. Simile elegãs.

4. Attendant tamẽ quæda hic accipienda fore communiter, & magis & min9 pro loco & tempore observanda: licet non sẽper prosingulis conditionũ modificatio replicetur. Prudens, ut rerũ varietas exigit, ita se accõmodat tẽpori, non se in aliquibus mutans, sed potiùs aptans: sicut manus quæ eadem est cùm in palmam extenditur, & cùm in pugillũ constringitur. Nec moveat si quæ pro junioribꝰ impertinentia videãtur. Provide junior in his sæpẽ, quæ ipsũ excedũt, instruitur: ut seniorum se proposito applicans, sit quantũ congruit aptior ad agenda, cautior ad cavenda.

5. Pro-

5. *Prolixitatem, fortè tetricus si quis fuerit inspector, causabitur: sed necessariam in expertis dicendorum expressionem advertat; nec facilè rudes, (pro quibus est opera) generalibus posse commatibus, id est brevibus & incompletis sententiis erudiri, aut concisis passim proficere paradoxis, unoq; nihilominus noverit: titulo multa quandoq; perstringi, quæ specialem requirerent explicanda tractatum.* Libri prolixitas utilitate compensatur.

6. *Duas autem particulas, principalem videlicet, & incidentalem, hujus operis series habet. Principalis dividitur in duas, in quarum prima de præparatoriis ad disciplinam, & aliquibus ejus effectibus incidenter, in secunda de ipsa ple-* Divisio libri.

pleniùs tractatur. Præparatoria sunt per modum principii, medii, & postremi, depositio vetustatis, stabilitas mentis adversus tentationes diaboli, & subjectionis humilitas. Primum præparationem inchoat; secundum continuat; tertium verò consummat. Servanda erit ubiq; majorum & minorum paragraphorum distinctio, ad seriei & ordinis evidentiam ampliorem.

SAN-

SANCTI BONAVENTURÆ Ordinis Minorum, S.R.E. CARDINALIS, Episcopi Albanensis, Seraphici Doctoris Ecclesiæ, Speculi disciplinæ ad Novitios

PARS PRIMA.

De præparatoriis ad disciplinam, De vetustatis depositione

CAPUT I.

1. DEponendus est, secundùm Apostolum, *vetus homo, & induendus est novus.* quod perfectè implent, qui trãsitoriis abdicatis, non solùm pecca- Eph. 4. 22. Transitoria omnia in primis abdicãda.

peccata, verumetiam occasiones fugiunt peccatorum; veteriq́; fermento per puram confessionem pleniùs expurgato, in vitæ novitate perfecta, soli præeligunt Domino militare. In odore igitur ungventorum Christi, per compendiosam & tutam sacræ religionis semitã currere cupientes, priùs rerum temporalium fasciculos deprimentes abjiciant: ut ab omni tam possessione, quàm cura penitùs expediti, Christum Dominum expeditè sequantur, & non sint eis tentationis occasio vel ruinæ. Quòd si ante religionis ingressũ nõ fuerint expediti; post ingressum saltem expeditionem hujusmodi per alias personas, vel per literas,

juxta

juxta superioris arbitriũ quãta possunt acceleratione procurent; non expectatis opportunitatibus, aut utilitatibꝰ deceptoriis, quas frequenter diabolꝰ sub specie pietatis suggerit. Summa sit eis utilitas, utilitates hujus mundi contemnere propter Christũ, juxta verbum S. Hieronymi: *Nemo renũciaturus sæculo, bene potest vendere, quæ contempsit ut venderet. Si habes, inquit, in potestate rem tuã, vende: si non habes, projice. totũ Deo dedit, qui seipsum obtulit.* Epist. 10. 3. ad Paulin: in fine.

2. Post religionis ingressũ cõtinuò debent cõfessioni faciẽdæ vacare: & de omnibus quæ in sæculo à pueritia commiserunt, ad memoriam, quantum poterũt, studiosa solicitudine revo- Cõfessioni generali vacãdũ novitio.

revocatis, generaliter cõfiteri. *Malorũ nãq; confessio, initiũ est bonorum.* Ordinis ergo status rejicit res atqué reatus. *De constãtiâ mentis, & cautelâ contra tentationes diabolicas.*

CAPUT II.

1. QUoniam autem Pharao persequitur Israẽlẽ fugientem; & contemptus surgit in scandala, nunc apertè, nunc occultè, sub specie boni periculosius tentans; faciant quod scriptum est, *Fili accedens ad servitutẽ Dei sta in justitia & timore: & præpara animã tuã ad tentationem.* Solent præcipuè vires tentationi præbere fluctuatio mentis circa propositũ ingressuræ vel ingressæ religionis; tarda tepidaq́; repulsio, & dejectio spiritus desolati,

Exod: 14. 5.

Eccl: 2. 1.

Nõ fluctuãdũ in bono proposito.

ti,

ti. Ea propter inprimis in proposito sancto cor suum omnino stabiliant & confirment: ne velut arundo diversis ventorũ flatibq agitati vacillent. *Optimũ est* (inquit Apost:) *gratia stabilire cor.* Et Prosper agit: *Quẽlibet hominem donec se, in eo quod elegerit, certa definitione confirmet, velut in quodã deliberationis incertæ bivio constitutũ; discerpit ipsa diversitas voluntatũ. Virtus* (inquit) *hortatur & provocat, ut definitionis ambiguitate deposita, propositũ spirituale suscipiat, perseveraturũ se in suscepti labore propositi, non sua possibilitate, sed Domini miseratione cõfidet. Cogitet quãti & quãtæ potuerunt & possũt, quod se posse desperat. Unde illi potuerunt, inde se posse firmiter credat.*

Hebr. 13. 9.

3. de vita cõt. 10.

credat. Meminerit illud Apo-
1. Tes: 5. 24. Isa: 40. 31. stoli, *Fidelis Deus, qui vocavit vos, qui etiam faciet.* &, *Qui sperant in Domino, mutabũt fortitudinem: current & non laborabunt; ambulabunt, & non deficient.*

Tentationũ initiis absq; mora resistẽdum. 2. Ad hæc, tentationum & cogitationum malarum viriliter principiis, & absque moræ dispendio est obstandũ. Quod si earum insultus spiritum inquietent; non solùm familiaris confessor, verumetiam fratres alii seniores sunt in adjutorium advocandi: ut unius debilitas multorum adjutorio sustẽtetur. Prov: 18. 19. *Frater, qui adjuvatur à fratre, quasi civitas firma.* Qui autem vulnus detegere, vel auxilium petere negligit, sua non immeritò negligentiâ perit.

3. De-

3. Deniq; cùm diabolus, servi Dei spiritum per tristitiam dejicere studeat, ipsam, si quãdo irrepserit, citiùs repellentes, Christo Domino, qui datorem hilarem diligit, in cordis lætitia famulentur: attendentes solicitè, ne de sua unquam vocatione ingrati aut tepidi regratiatores appareãt corã Deo, *ubi sol radiat gratiæ, nubilum turbationis abscedit. Solet in aqua turbida latere piscaturus animã coluber tortuosus. Maximũ inhabitantis gratiæ signum, spiritualis lætitia.* Porrò qui vocantis gratiam non agnoscit, indignum se vocationis fructu constituit. Beneficiis ingratus exhibitis, ineptus efficitur exhibendis. Tristitia animæ dejiciens citò repellenda.

4. *Valet quoq; interdum conversis, pro animæ salute, mutatio* Juvat aliquãdo

mutatio loci.

loci. Plerumq; enim dum mutatur locus, mutatur & mentis affectus. Valet pro mentis tentationibus impulsæ præsidio; valet pro morum citiùs ac perfectiùs assequendo peculio, extra cognationem & patriam, vel ad tempus secedere.

Isidor lib: 2. de sûmo bono 5. 10. sen: 7.

Sæpe & fervenţer orãdum.

5. Verùm, quia per se nullo modo sufficerent, ad machinamenta diaboli repellenda, ad Christum, propter quem omnia contempserunt, qui est tentatorum refugium & debilium fortitudo, qui se fideliter invocantibus *facit cum tentatione proventum,* ut valeant sustinere, crebris supplicationibus & devotis recurrant: ut qui eos dignatus est de fornace Babylonis eripere, bonum in eis perficiat quod incepit. *Frequens & fervens oratio, dissipat omne malum.*

1. Cor: 10. 23.

malum. Ollæ ferventi muscæ non insident.

Quomodo necessaria sit ad disciplinæ susceptionem humilitas.

CAPUT III.

1. DEniqué, quoniam (ut ait Hugo) *Sicut cera, nisi prius emollita fuerit, formam non recipit: sic & homo quidem ad formam virtutum non flectitur, nisi ab omni elationis & cõtradictionis rigore, per humilitatẽ humilietur:* necesse habent qui disciplinæ cupiunt moribus informari, ut humilitatis radicem in corde figere studeant: & tumorem propriæ voluntatis, præsumptionis & irreverentiæ vitia, quæ à superbia procedere solent, tam in re, quàm in signo vigilantiùs caveant: ut humilitas ancillæ

tom. 2. instit: mon: ad monit: c. 7.

Humilitas locũ parat disciplinæ.

more, locum præparet disciplinæ.

De captivatione voluntatis propriæ.

CAPUT IIII.

1. VOluntatem itaq; propriã ingenti curent studio captivare. Quid enim prodest sub unius ordinatione viventibus, *quod facultates suas abjiciunt, si proprias voluntates non relinquunt: cùm sit præstantius voluntatibus renunciare, quàm rebus?* Tota religionis perfectio in voluntatis propriæ abdicatione consistit: quare potissimũ perfectionis & disciplinæ industrius appetitor, voluntatibus propriis edomandis, & præsidentium nutui subjugãdis invigilat.

In volũtatis propriæ abdicatione totâ religionis perfectio.

2. Pro-

2. Profectò in duobꝰ erit subjectæ probatio voluntatis, si videlicet in sibi injunctis devotè obediat; & in agendis suis semper habere auctoritatem obedientiæ non omittat. Primi, hoc est, obedientiæ in injunctis, patet necessitas, patet & meriti magnitudo. *Nam quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamẽ certũ displicere Deo; hoc omnino accipiendum est, quasi præcipiat Deus.* In mãdatis obediẽtiæ necessitas.

3. Ad meritũ etiam melior est obedientia, quàm victimæ, sanctæq; obedientiæ holocausto, nihil Deo gratius exhibetur. Nemo ad perfectionis semitam currendam magis expeditus, quàm verus obediens. Quamobrem obediẽntiæ filii, se totos ad obediedum exponant; moxq; ut Prælati vo- Meritũ in obediẽdo.

cem audierint, quasi divinitus imperetur, moram pati nesciant, sed relictis omnibꝰ ad injuncta quæqué fideliter exsequenda, prompta devotione consurgant: ut vicino Obediẽtiæ pede, velut uno momento, jubentis vocem, facti exhibitione sequantur. *Perfecta obediẽtia sua imperfecta relĩquit.* Quin imò nec bonus obediens verbũ exspectat, ubi de ſuperioris ſibi consiliterit voluntate.

Optimus obedientiæ gradus.

4. *Illum autẽ optimum dixerim obedientiæ gradum, cùm eo animo opus injunctũ recipitur, quo & præcipitur: cùm ex volũtate jubentis, pendet intentio exsequentis. Nunquam de majorum sentẽtia judicẽt, quorũ officii est obedire, & implere quæ jussa sunt.* Deindeſi ad profectum volunt obedientiæ pervenire;

constan-

constanti secum deliberatione proponant, devotè semper ad omnia obedire. *Si quid igitur grave vel impossibile fortè injũgitur: suscipiant quidem cum omni mansvetudine jubẽtis imperiũ. Quòd si omnino suarũ viriũ pondus excedat; impossibilitatis suæ causas ei, qui præest, patiẽter & oportunè insinuent, non superbiendo vel cõtradicẽdo, vel aliàs levi murmure resistẽdo, si adhuc superior in sua mãserit sententia: ita sibi noverint expedire, & ex charitate de adjutorio Dei cõfisi, obediant. Christus factus est pro nobis obediens usq; ad mortem, mortem autem crucis*, qui licet ad Patrem pro calicis translatione clamaverit, continuò tamen adjunxit, *Verumtamẽ non mea voluntas, sed tua fiat.* Nõ solùm majoribus, sed sibi etiam

S. Benedict: Reg: cap: 68.

Phil: 2. 8.

Luc: 22. 8.

invicem obedientiam certatim impendant. Incumbit enim Christi discipulo, ut omni petenti se tribuat; & exemplo Apostoli, voluntarios se omniũ servos constituant; sintqué, ut scriptum est, *Subjecti invicem in timore Christi.*

Luc: 6. 30.

1. Cor: 9. 19. Ephes: 5. 21.

5. Secundi necessitas, hoc est, obedientiæ in agendis, ne quid videlicet sine obedientia præsumatur, quia simplicioribus fortè aliquibus minus patet, aliquanta videtur prosecutione tangenda. Habenda est planè in agendis, obedientiæ sanctæ auctoritas; sine qua nec etiam ipsa bona, bona sunt: voluntas siquidem propria, boni virtutem infirmat. Sanctus Bernardus super cantica ait: *Grãde malum propria voluntas, qua fit*, inquit, *ut bona tua, bona non sint.*

Obedientiæ in agẽdis, auctoritas superiorũ accedat.

Serm: 71. in fine. Nõ voluntas propr.

sint. Etenim si in die jejunii mei, inveniatur voluntas mea; nõ tale jejunium elegit Dominus; nec sapit illi jejunium meum, quod non obedientiam, sed vitiũ volũtatis propriæ sapit. Et subdit; *Ego autem non solùm de jejunio, sed de silentio, de vigiliis, de oratione, de lectione, de opere manuum; postremò de omni observantia monachi, ubi invenitur volũtas sua in eo, & non obediẽtia magistri sui, idipsum sentio; minimè prorsus observãtias illas etsi bonas in se, inter virtutes censuerim deputandas.*

6. Itaq; novi Christi discipuli, semetipsos penitus abnegantes, in agendis suis, id est, in operationibus, locutionibus & rerum quarumlibet usu, non propriam voluntatem, sed superiorum, in omnibus dispositio-

In operibus Cõventualib9 eõmunibus non est opus speciali obedientia.

tionem sequantur. Pro quibus tamen sit specialis eorũ licentia vel assensus habendus, considerari oportet. Et primò, circa operationes videndum, quòd earum quædam communes seu conventuales, quædam speciales seu personales esse noscuntur. Specialium etiam quædam ad proximum, quædam ad personã pertinent operantis. Pro conventualibus, quæ commune simul attingunt collegium exequendi non est licentia, requirenda: cùm ad hujusmodi sit eatenus superiorum licentia, imò impositio generalis, ut ea (quæ sive in choro, sive in refectorio, sive alibi, modo prædicto, ad vitæ conventualis consvetudinem pertinent) nullus convẽtualis auctoritate propria, præter

ter evidentem necessitatem licitè prætermittat. Inde est, quòd ab officio chori, ab aliqua videlicet hora Canonica, vel à communi conventus refectione, aut à conventualibus aliis, quemqué absq; licentia emanere, vel assistentem recedere, his necdũ in collegio consummatis, non licet.

7. Pro specialibus ad proximi alterius fratris necessitatem spectantibus, nullum communis seu conventualis vitæ, cõsvetudini, aut executioni specialiter injunctorum impedimentum præstantibus, nequaquam ad superiores, sicut nec pro communibus, pro licentia dixerim recurrendum: cùm secundùm Apostolum, *Alter alterius onera portare; & per charitatẽ spiritûs servire invicem*

Sicut nec in specialibꝰ ad proximũ cõmunia nõ impediẽtibus.

Gal: 6. 2. Gal: 5. 13.

cem debeamus. Verumtamen, tempore quo conventualia, vel alia injuncta fieri debent, non sunt præter licentiam specialia seu gratuita hujusmodi facienda. Illa quoqué, quæ ad quotidiana communium officiorũ obsequia, vel ad proximi necessitatem non pertinent corporalem; quale est scribere inquaterno, & alia hujusmodi similia, maximè si occupationẽ prolixiorem inducunt, agenda sunt de superiorum assensu.

Specialia personalia sine licentia non facienda.

8. Pro specialibꝰ ad personã operantis spectantibus, sive ad carnis mortificationem pertineant; ut sunt vigiliæ nimis longæ, vel abstinentiæ singulares; sive ad exercitium spectent operis manualis per se vel per alium faciendi; licentia quæratur, sine qua Religiosus

suas

suas singularitates facere nõ debet: quippe *cui nec corpus suũ habere licet in propria potestate. Et quod sine permissione patris spiritualis fit, præsũptioni deputabitur & vanæ gloriæ, non mercedi.* 2. Med. reg. c. 33. Ibid. c. 49.

Nec potest sibi operari pro volito, sive pro scribendo, sive alia faciendo, sive in rebus suo usui deputatis, ut sunt libri, vestes, lecti, & alia hujusmodi, aliter immutando. Incongruè quoquè pro uno, res pluribus servitura mutatur. Fit res frequenter ex mutatione deterior: & quod mihi studiosè coapto, aliis discoapto. Hæc de operibus. Nec tamen negavérim, ad minima seu exilia quædam, & vix reputanda alicujus momenti, solam sufficere conniventiam Prælatorum.

9. Circa locutionem hoc teneant, In lo-

cutione qui modo. neant, ut coram superiore, maximè in Capitulo, sine ejus assensu præhabito non loquantur: aliàs de necessariis & honestis, loco & tempore debitis, loqui prout eis ordinatum fuerit, poterunt inter fratres. Locutio verò cum extraneis, sive sæculares, licet fratribus obsequentes, sive religiosi quilibet fuerint, fratribus novitiis est probationis tempore penitus interdicta, sine fratre professo, qui omnia loquentis verba, & respondentis audiat, sine licētia speciali, sine qua nec ad portam, nec ad extraneos ipsis indulgetur accessus. Personis tamen hujusmodi si occurrerint, poterunt inclinare: vel si loco, aut tempus loquendi fuerit, & non potuerint subterfugere, bono modo eos breviter salutare.

tare. Si de loquendo secum requiratur ab eis, respondere humiliter debent, se loquendi aut morandi licentiam non habere. Nulla prorsus alia eorũ audiant verba, nec cum eis aliquatenus sedeant, vel ulterius commorentur: sed si locutionem necessitas exigit vel honestas, dicant ad eos, obtenta, si poterunt licentia, reversuros, valeque recedendo potiùs faciant quàm morando. De licentia tamen hujusmodi, Prælato est cautiùs providendum, vel ab ipso tantùm, vel ab eorum instructore (qui est eis ab ipso religionis ingressu specialiter assignandus) semper cum præsens in domo fuerit, requiratur: ne à diversis, non absq; vitandæ confusionis periculo, minùs providè concedatur.

10. Cir-

Item in usu rerum.

10. Circa receptionē rerum, distributionem & usum, quoniam à superiorum auctoritate dependent, duo præcipuè subditis attendenda videntur. Primum, ut qui dat aliquid, illud ex officio possit dare, secundū, ut det quidem, non secundùm propriam voluntatem, sed prout sibi à superiore fuerit cōstitutum. Nec superfluè dixerim ad officium attendendum: qui enim non habet officium administrationis, nihil aliis debet communicare, vel in fraudem horum dimittere potest. Rursus ipsorum officialium officia sunt distincta. Aliis namquè necessariarum rerum procuratio, non tamen procuratarum est distributio commissa: ab illis autem non est absq; licentia recipiendum aliquid

spe-

ſpeciale. Aliis autem, juxta diverſa rerum officia, communis diſtributio rerum committitur. Ab his communia ipſa (ſi ordinariè, quando ſcilicet & ubi, vel quomodo, juxta ſui limitationem officii diſtribuere debent, diſtribuunt) licitè recipi poſſunt; qui verò extraordinariè poſtulat, ad licentiam ſuperioris recurrat. Præter communia ſupradicta, quicunqué rem aliquam occultè, ſine ſuperiorum aſſenſu recipit, habet vel utitur, à religionis delirat licẽtia, & quidquid habet, malè habet. Porrò cùm illud proprium eſſe dicatur, de quo diſponere licet juxta propriã voluntatem, omni aſſenſu alio circumſcripto, non pauper ſed dominus reputandus videtur, qui rem quamcunque aliis diſtri-

Propriũ quid.

ſtribuendo ut libet, ſine ſuperiorum auctoritate diſpenſat. Res ſunt quidem communes, ſed usûs diſpoſitio pertinet ad Prælatos: ut per eorum curâ ſingulis, juxta modum & regulam ſibi à Sanctis Apoſtolis cõſtitutã, *prout unicuiq; opus fuerit, dividantur.* Uſurpatus autem ſine licentia rerum uſus, culpabiliter temerequé præſumitur, & prorſus illicitè vendicatur.

Actor: 2. 45.

Nil recipiendũ clã ſuperiore.

11. Statutum quoq; religioſæ mancipationis evadit, qui in uſu proprio rem aliquam, ſive à parentibus, ſive à quibuſdam aliis recipit; aut quod majoris eſt culpæ, recepta occultans, ſuperiorum indicio non exponit. *Qui rem ſibi collatam celaverit,* Sanctus Auguſtinus *eum furti cenſet in judicio condemnan-*

Reg: 26.

mnandum. Nulla enim res, quã superior non dederit aut permiserit, est licita proprium abdicanti. Sunt qui oblata sibi, sed Prælato mox deferenda recipere licitum existimant: sed regulari privato, receptionem occultam non dixerim esse tutam. In commodandis pro cohabitantium indigentia rebus, non est lex posita charitati. Possum rem fratri petenti exponere concedendam, non tamen impẽdere vendicandam.

12. Proinde fratres novitii, nullatenus sine licentia, nec à se invicem, neque à fratre, neque à quocunque homine rem aliquam, sive tabulas, sive acum, sive aliquid quodlibet accipere, aut dare attentent aliqua ratione. Sic nec literas ad se missas recipiant, aut aliquo casu

Ne minimũ dẽt accipiant novitii sine licẽtia.

casu receptas aperiant, quæ à portitore, vel eo, qui receperit eas, priùs debẽt ad superiorem, vel si superior ordinaverit, ad eorum instructorem deferre. Sic nec rem alteriùs fratris usui deputatam, præter ipsius conscientiam occupare licebit. Genus est furti, & plerumqué turbationis occasio, rem fratris usui deditam, eo, si adsit, inscio detinere. Potest fidelis servus & prudens nonnulla pro loco & tempore facere, de tacito vel probabiliter præsumpto superiorum assensu, ad ipsum deniq; finaliter, acta quæqué per ausum hujusmodi relaturus. De cætero, quidquid religiosus boni facit aut dicit, quod suo nõ noverit displicere Prælato, à veræ obedientiæ merito non fraudatur. Felix hæc servitus,

imò

imò glorioſa libertas, qua quis ſponte in regiam venditus ſervitutem, Deum & ejus vicarios potiùs, quàm ſeipſum, ſuper ſe regnare conſtituens, ſuæ prorſus renunciat voluntati. Felix ſervitus.

De præſumptione tàm in re quàm in ſigno.

CAPUT V.

1. PRæſumptionem interiorem & exteriorem ſummopere fugiant. Interiorem; ut ſenſum ſuum ſenſui nõ præferant aliorum; nec de bonis à Deo ſibi collatis inaniter extollantur: imò in tantum cæteris ſe inferiores & viliores ex intimo credant affectu, ut nec ſe aliquid etiam eſſe exiſtiment. Nempè, ſecundum Apoſtolum *qui ſe exiſtimat aliquid eſſe, cùm* Gal. 6. 3 *nihil* Interior præſũptio vitãda.

nihil sit, ipse se seducit. Neminẽ spernant, neminem judicent, cùm frequenter humanum fallatur judicium, & Beato Augustino teste, *sæpe species facti se aliter habet, aliter animus faciẽtis*; piè de omnibus quæ occurrerint sentiant, licet rei non intelligant rationem. Omnia perversæ possunt pervertere mentes.

Cõfes: l. 3. 9.

Et exterior.

2. Exterioris præsumptionis & superbiæ notam, in omni actione sua, gestu & verbo, summo studio fugiant, quæ humilitatis sunt, in omnibus amplexãtes. Prætextu *actionis*, præsumptionem in officiis & in locis evitent. In officiis Prælationis vel Ordinis, aut in aliis, quæ aliquam videntur superioritatem habere, nihil sibi usurpent. *Liber à culpa non est, qui alie-*

In usurpatione officii alieni.

alienum usurpat officium. Præsente superiore, vel alio fratre majore quam ipsi fuerint, ordine constituto, ad incipiendum extraordinariè officium, ad benedicendum cibum vel potum, ad dandum fratribus aquam benedictam; vel ad alia hujusmodi, se nullatenus ingerant. Ad divinum quoquè officium, nequaquam post seniores, vel alios majoris ordinis gradu promotos, proprio legant injectu: quoniam quidem nullus omnino, in minori ordine constitutus, post alium majoris ordinis permittendus est legere, nisi necessitate cogente, vel legentium ordine permutato, ut in aliquibus festis fieri solet, præterquam in homilia quantum ad primã lectionem, quam ratione Evangelii, Diaconus

legere

legere solet. Lectiones autem quæ de homilia supersunt, nō sunt ab aliis facilè, quam à Sacerdotibus præsumendæ. In choro, pro dissonantia fortè cantantium, vel ob aliam hujusmodi causam, manum ad formam percutere; in mensa ictu cultelli, vel quomodolibet aliter signum cum sono facere, ab eis tamtummodo fiat, quorum super defectibus chori vel mensæ intendere spectat: nec hujusmodi facilè debent ab aliis usurpari. Multa enim sunt superioribus licita, quæ reprehensibiliter ab aliis præsumūtur.

Luc: 14 8. In loci dignioris occupatione.

3. Ad hæc, quia novissimum eligi locum, magister ipse humilitatis hortatur, locis semper novissimis novitii gaudeant. Et nunquam in choro, vel mē-

sa,

sa, seu alibi, ad prima se ingerant loca: sed ea potiùs adeò cautè ac sedula si valuerint provisione declinent, ut vix ab aliis perpendatur. Alias omnino caveant, ne congregationis ordinem turbent, & fiant inter alios pro tumultûs occasione, notabiles. Cavendum proinde, ne, dum nimis vitatur præsumptio, inordinationis accedat confusio. Vitanda est ubiqué disconvenientiæ nota, maximè in congregatione. Locus verò superior, ad quem necessitas vel superiorum trahit inductio, præsumptionis vitiũ non inducit. *Porrò molesta est humilitas, quæ contentioni deservit.* Si quando juxta superiorem, vel alios seniores necessariò sederint, non se nimis applicent juxta eos. Juniori siqui-

Molesta humilitas cõtẽtioni deserviens.

dem aliquam à seniore distantiam, reverentiæ ritus indicit. Antiquior autem frater in ordine, vel alius in officio præeminens, licet ætate sit junior, senior appellatur. *Ætas senectutis vita immaculata.*

Sap: 4. 9.

Et gestibus.

4. Præsumptionem in gestu, elatum caput, sublimiores oculi, facies vultuosa declarant. Nam, ut ait Prosper, *Erecta cervix & truces oculi, & sermo terribilis, nudam superbiam clamant.* Sed quantum per membrorum ministerium potest deprehendi, prima superbiæ ostensio in *oculis* esse solet. *Qui inclinaverit oculos suos, ipse salvabitur;* Secundùm namq; Evangelium, *si oculus tuus fuerit simplex, totũ corpus lucidum erit,* econtrà, *si nequam, totũ tenebrosum.* Præsumptio etiam

3. de vira contẽpt: 8.

Job 22. 29.

Matt: 6. 28.

gestus,

gestûs insignis & nutibus frequenter agnoscitur, ut exempli gratia. Si quis in choro, vel alibi, pro fratrum defectibus, satyricè nubilum vultuositatis assumat; vel levi cachinno, id est, risu; vel motu capitis, oculorum circumlustratione, narium contractione, labiorum compressione, vel alio quovis modo, defectum fratris tacitè arguat vel subsannet, si errante in choro, vel in mensa lectore, submussitet, aut circumspiciat, quasi eum defectus lugentis non lateat, quod frequenter solent facere etiam minùs docti.

5. In locutione etiam notatur præsumptio, si quod dicitur, nõ pertinet ad dicentem, aut dicendi modus aliquem superbiæ typum prætendat, aut pro loco, tempore, & personis fuerit

In locutione.

à locutione cessandum. Propter primum, humilis frater de alienis factis inquirēdis, se nullatenus intromittat, alios fratres docere, regere, arguere, vel eis aliquid imponere non præsumat: quia hoc esset seniorum vel superiorum officium usurpare. *Superbus autem* (ut ait S. Bernardus) *prima die, qua ingreditur, habitare, incipit leges dare.* Potest tamē frater, si super aliquo cum instantia requiratur, petentibus super interrogata humiliter respondere, vel insinuare, quod sentit: ita tamen, ut contra resistentes dicta sua pertinaciter nulla ratione defendat. Qui etiam alii, superioris mandatum insinuat super aliquo faciendo, mandati auctoritatem cum humilitate proponat, ne quod denunciat

De vita solitaria ad fratres de mōte Dei, paulo ante mediū.

ciat ipse imponere videatur. Si proprium cogatur recommendare officium, nequaquam imperium imponẽtis usurpet, sed id suppleri à sociis, obsecratione humili obtineat. Præsumptionem ergo evitat prudens humilitas. Præsumit tamen interdum humiliter, viscerosa & provida charitas.

6. In modo loquẽdi, vitiũ præsũptionis innuitur, si illud quod dicitur, *jactanter, impetuosè*, camorosè, cõtẽtiosè, despectivè vel nimis rigidè proponatur. Svaviter enim & humiliter est loquendum. Rursus qui tempore vel loco silentii, aut in superiorum, seniorum, aut conventûs præsentia, non comprimit lingvã suam, præsumptuosus & intemperans meritò judicatur. *Loqui in medio magnatorũ* Eccl. 31. 13.

In modo loquendi.

Ibid: 11. 8. *torũ non præsumas*, ait Sapiens. Et iterum; *In medio seniorum non adjicias loqui.* Hoc præcipuè intemperantiæ & præsumptionis est nota, si novus frater in ordine, vel junior quispiam seniore præsente, sine ipsius nutu maximè coram extraneis, loqui aut respondere præsumit, nisi ex officio vel commisso habeat prius loqui. *Temperantiæ est*, ait Prosper, *quod præstamus loquenti seniori silentiũ; quod ipsius ad loquendũ præstolamur imperium.* In præsentia verò conventûs, nullum convenit loqui sine requisito superioris assensu, nisi tantùm se accusando, vel ad interrogata superiori, vel corrigenti ad mẽsam breviter & humiliter respondendo.

3. de vita cõtẽp: 19.

In conventu nemini loquendũ est.

7. Et ut breviter voce Sancti Bernar-

Bernardi præsumptuosũ agnoscas. *Priùs in conventu resident, in consiliis priùs respondet, nõ vocatus accedit, non missus se intromittit. Reordinat ordinata, reficit facta.* Vilem se si non emineat, æstimans, & humilem esse inter alios erubescens. In locis & cæteris, quæ honorem redolent, se quibuslibet aliis parificare contendit, audax ipse ad quælibet fit frõtuosus & impudens; quod est maximum vitium in neophyto & juvene. *Religionis confusio, juvenis præsumptuosus & effrons.* Reprehensibilis maximè in juvene præsumptio, quem magis humilitas, stabilit, verecundia ornat, venustat simplicitas, timòr insignit, & aptum efficit disciplinæ, cujus initium est. *Qui sine timore est, non poterit justificari.*

Præsũptuosi indicia.

Tract: de gradi humilitatis in septimo gradu superbiæ.

Eccl: 2. 28.

De Irreverentia

CAPUT VI.

1. IRreverentiæ denique vitium, est humili Dei servo vitandum, cùm scriptum sit: Rom: 13. 7. *Cui honorem, honorem; &* Rom: 22. 10. *Honore invicem prævenientes.* Attenditur irreverentia respectu personarum, loci sacri, & tẽporis, officii divini, & rerum eidem officio specialiter ordinatarum. De irreverentia Prælatis, aut aliis fratribus, ætatis aut prioritatis, aut diuturnitatis in ordine gratia, vel sacri ordinis, vel pro vitæ merito exhibenda, Sanctorum dicta Patrum, & vera humilitas, quæ non solùm Prælatis & senioribus, verumetiam æqualibus & inferioribus, se spontanea subjicit.

Prælatis & senioribus deferẽdum.

cit voluntate, pleniùs docent, & ejus oppositum detestantur. 1. Petr: 2. 17. Non senioribus tantùm, imò & omnibus honorem Petrus Apostolus sentiebat exhibendũ. Deferre humiliter sociis honorem, charitatis est fraternæ fomentum, conscientiæ bonæ illustrisqué animi evidens argumentum. *Vix nisi socio deferas, cum ipso proficies.* Est præcipuè conventui, & superioribus deferendum. Conventus quidem venerabilis, imò *terribilis, ut castrorum acies Christi ordinata.* Cant: 6. 9. De superiore Sapiens ait: *In medio fratrum, rector eorum in honore.* Eccl: 10. 34. Istis quanto major est reverentia exhibenda, tanto etiam majoris offensæ arguitur irreverentia circa ipsos.

2. Sanè committendo & omittendo, irreverentiæ ad ipsos

Irreverentia quæ fit cõmittẽdo in cõventum.

psos nota contrahitur. Committendo, si coram eis inordinatum quidpiam deliberatè attentetur. Unde non decet coram conventu, in clausstro, vel alibi residente, sine debita maturitate & honestate, quantum ad membrorum & habitus dispositionem transire, vel eidem transeunti occurrere, si ab eo valeat commodè declinare; aut tumultum facere coram eo. Magnus utiquè reverentiæ cultus conventuali congregationi debetur: quem qui mussitationibus seu cachinnis, aliavè clamoris vel dissolutionis lascivia, solvere non veretur, aut attrita fronte superbus, qui artari silentio dedignatur; aut honestatis & religionis ignarq, liquidò comprobatur.

3. Quod autem superiore præsente

sente agitur minùs religiosè vel dicitur, quid eo turpiùs? Propter hoc, qui mala in ejus præsentia cõmittere non veretur, ipsum irrevereri & inhonorare convincitur: magis autem si eum scienter per alicujus insolentiam facti, vel importunitatem verbi temerario ausu molestat. Imò de necessariis, docet beatus Benedictus, *quòd si qua requirenda sunt à majore, cum omni subjectione & humilitate reverẽtiæ requirãtur.* Cum ipso autem Prælato contendere nefas est, & execranda in subdito irreverẽtiæ turpitudo. Irreverẽtia in superiorem. Reg. 5. 6.

4. Deniq; tam circa prælatos, quàm circa alios seniores cavendũ, ne in attrectatione, locutione, officiorum recommendatione, ac similibus, aliquid ad eos signum vilificatio- Irreverẽtia in seniorem.

nis appareat. Nunquam junior frater ad senioris fratris caput, aures, vel faciē, quasi applaudendo, vel ob aliam quamlibet causam nisi necessariā, manum apponat, vel aliter cum eo, facto vel verbo, minùs reverenter jocetur. Quando seniores sibi præsentes alloquitur, & si fortè aliquando eorum nomen proprium, ipsis quidem ex reverentia supprimendum, necessariò nominat, semper tamen cognomen subticeat: nisi propter astantes æquivocum specificare cogatur. Seniorum auribus nomen proprium vel cognomen, nisi ex causa junior irreverenter inculcat. Verùm, licet in utilitatis notam nomen proprium exprimi; ex amore vel reverentia supprimi scriptura innuēte

1. Reg. 20. 2. 4. Reg. 5. 13.

nove-

noverimus: sine vitio tamen palam senioribꝰ ipsis exprimitur, quando irreverentiæ notã, mos, modus, & congruentia redimunt. Sæpe quod erat incongruum, necessitas, gratia, vel consvetudo convertit. Sapit autem vitium, si ad te verbo vel nutibus superiorem accersis, ad quem est tibi facilis aut liber accessus, honestiùs enim ad eũ, cui reverentiã debes, tu accedis, quàm ipsum ad te accedere facis. *Nullus etiam frater est puro nomine appellandus:* sed proprio nomini apponẽdũ est semper religiosæ prænominationis insigne. Sed nec solo cognomine vel nomine patriæ, puta Lõbardus vel Gallicꝰ, frater est aliquis nũcupãdꝰ.

Frater suo nomine non est appellãdꝰ, ut S. Bene. reg: c. 6. 3.

5. Humilia & laborioſa officia recommendari coæqualibus & junio-

Officia æqualib9 cõmendãda.

junioribus, maximè convenit. Quod autem suum quisque officium, suo dumtaxat comparari, ut Acolytus Acolyto, Subdiaconus Subdiacono, & sic de aliis, recommendet, in officio specialiter divino locum habet: ubi personarum non quidem acceptio vitiosa, sed ordinata discretio, juxta cujuslibet statum, & ordinem est habenda; ne Ordinum sancita Patrum auctoritate distinctio confundatur. Propter hoc, etsi cantoris officiũ ad fratres novitios nullo modo pertineat: si tamẽ ad hoc per superiorem cogantur, cautè provideant quòd lectiones, responsoria, & antiphonas distribuant ordinatè, ordinum gradib9 observatis, primas antiphonas majoribus, Prælato, vel Hebdomadario vel Seniori alicui Sacerdoti: vel

vel quando mos habet minoribus in vesperis, nocturno & laudibus, offerentes; deinde post unum vel duos si oportuerit fratres gradus ejusdem ad alios ordinatè secundum gradus Ordinum processuri. Nec facile diversorum in Ordinibus graduũ fratres combinent, aut minora officia in majori Ordine constitutis imponant. Priùs quoqué ordinatos aliis præferendos jura decernunt; nunquam Ordinum confusionem in choro religionem putent: cùm id magis abusionem, irreverentiæqué obnoxium esse constet. *Omnia*, inquit Apostolus, *honestè & ordinatè fiant in vobis.* 1. Cor. 14. 40. Et in Paralipomenon de ministris Domini dicitur, quòd *stabant secundùm ordinem suum in ministerio.* Si quis sedilium

lium chori dumtaxat Ordinẽ, sine alio personarum delectu, in hujusmodi æstimat observãdum: penset si à carpentariis constructus lignorum ordo in sedilibus, sit ordini præferendus Ecclesiastico. In personis servandũ in Ecclesia Ecclesiæ ordinem, decrevit auctoritas, æquitas, & honestas.

Irreverentiæ nota in omittendo.

6. Omittendo notam irreverentiæ quis incurrit, quando senioribus & maximè Prælatis, honorem vel obsequium debitum; aut in obsequio ipso, negligit reverentiam exhibere. Aliqua de hoc potiùs expressione patebunt. Honori quis detrahit, si eis humiliter non assurgit, vel eis astantibus ipse sedet. Si deficientibus in choro vel alibi sedibus, locum eis non offert, si eis in choro, in mensa,

in

in ſedendo, eundo, & hujuſmodi, ſi commodè poteſt non cedit. Obſequio detrahit, ſi hæc eorum perſonis, quãdo palàm egent, non exhibet; ſi eis in aliquo humili vel laborioſo officio, in ſui præſentia occupatis, ſe ad *id faciendum* vel cõadjuvandum non exhibet, ſi quod ad ſe ex officio pertinet, eis faciendũ dimittit. Expedit itaqué, ut juniores fratres ſenioribus fratribꝰ humiliter deferentes, eos, in his quæ purè ſunt oneris, non honoris agenda, ſive ad officium divinum pertineant, ſive ad alia humilitatis officia ſtudeant prævenire. Ad provïdendum de lumine ac *libris* in choro & extra, ad officium Beatæ Virginis, quãtum ad invitatorium & lectiones, cùm planè dicuntur; officium

Humilia officia juniores senioribꝰ nõ permittãt.

cium quoque mortuorum, quãtum ad primas lectiones; nec non ad horarum versiculos, ubi ad hæc dicenda præsens non fuerit specialiter aliquis assignatus; ad offerendũ aquã pro manibus abluendis, ad levandũ mensas finitis gratijs, & ad ministrandum celebrantibus & altari, quoties necessarium fuerit ex officio suo, sive in minoribus, sive in sacris fuerint ordinibus constituti, soliciti sint & prompti: nec ista aut similia senioribus facienda derelinquant. Erubescat Diaconus vel Subdiaconus vacans, & obtendens officium, quod aptè potest dimittere vel differre; Sacerdote ad missam vice Diaconi, vel Diacono pro Subdiacono, ministrante. Nec magnum est, si hebdomadas casu continuet;

nuet; graviora passim continuantur officia. Debetur cuilibet ordini gradus suus: nec de gradatioribus est agendum, nisi fortè aliud congrua interdum causa deposcat.

7. In obsequiis eorum, maximè qui vice Christi nostrarum sunt animarum custodes, non est reverentia omittenda per caputii abstractionem, dum eis ministramus aut loquimur, quæ per humilem corporis inclinationem, pro loco & tempore, vel alias per humilem obsequẽdi modum ostenditur. *Superbus autem* (ut ait Prosper) *non observat in obsequiis reverentiã.* Stolidis quibusdam dẽcretum est nulli deferre, discretionem personarum & graduum non curare; curantibus nunc adulationis, nunc acceptionis perso-

Reverẽdi seniores.

3. de vita ōtẽp: 8.

sonarum crimen impingere, & admodùm confusionis amici, ut superioribus de superbia caveant, sibi non cavent. Fœdũ enim irreverentiæ vitium pro religione ostendunt. Humilitatem majoribus exhibendam, Evangelii sanctio & professio nostra commendat: nusquam tamen (ut credo) superbiam aliis, seu temerariam paritatis usurpationem indulget. Seniorum est utiq; ut humiliter sentiant, venerationem non appetant, humiles se aliis ac sociales exhibeant. Sapientis est consilium: *Quanto magnus es, humilia te in omnibus.* Sapientiæ verò præceptum. *Qui major est vestrûm, fiat sicut junior.* Et Petrus cùm dixisset: *Adolescentes subditi estote senioribus*; pro utrisqué intulit. *Omnes invicem humi-*

Joã: 20. 3.

Eccl: 3. 20.
Luc: 22. 26.
1. Petr: 5. 6.

humilitatem insinuate. Cæterũ cùm omni indifferenter personæ, humilitas sit quædãturris fortitudinis à facie inimici: nescio quo pacto tamen vis ejus major est in majoribus, & clarioribus clarior comprobatur. Bern. 2. de cõsiderat. paulo post med. Ps. 60. 9.

8. Porrò non solùm respectu personarum, ùt dictum est, verumetiam respectu loci, ùt est Ecclesia, maximè circa altare, irreverentia est vitanda. Circa altare, ut cùm ad ipsum acceditur, maturior & humilior gestus accedentis, & maximè ministrantis devotionem ostendat: nec aliquis cum impetu vel inhonestè accedat. In Ecclesia verò cavendum, ne (quãvis extra canonici tẽpus officii,) loquendo vel ridendo, vel aliquo quovis modo minus honestè aliquid fiat. *In aulam regiam* Irreverentia in sacra loca.

Hõm 5. in Ep: ad Heb: in mor:

piam ingressurus (ait S. Chrysostomus) *oculis, incessu, & habitu te componis: & in Ecclesiam ingressurꝰ, quæ est verè aula regia, ridis?*

Irreverentia in festos dies.

9. Est etiam sacro tempori, hoc est, Dominicis diebus & solemnioribus deferendũ: ut in eis à communi operũm occupatione cessetur, & divinis officiis attentiùs insistatur. Nã ut ait Hugo: *Festi dies aliud studiũ, & aliũ conversandi modum exigunt, atq; aliũ hi, in quibus licet operari, exposcunt. In illis,* inquit, *nos oportet ad celebrãda mysteria divina devotiùs intẽdere, atq; in orationibꝰ diutiùs perseverare, omnem deniq; actũ, & omnem motum cordis pariter & corporis, divino ministerio mancipare, atq;, ut ita dicam, quadam conversationis novita-*

Instit: mõ: ad novit: cap: 4.

vitate, festos dies honorare. In cæteris verò diebus, in quibꝰ operari licet, nullus omnino otiosꝰ apparere debet. De irreverentia in divinis officiis & rebus ad ea spectantibus evitanda infra per reverentiæ positionem agetur.

De Disciplina in generali
CAPUT VII.

1. Dicto de præparatoriis ad disciplinam, & aliquibꝰ ejus effectibus incidenter, sequitur ut de ipsa plenius exprimamus; quæ vetustate deposita, animoqué contra hostis insidias stabilito, super radicẽ humilitatis consurgit. Primò, in generali quid sit, quæ ejus utilitas, qualiter ad ejus perveniatur notitiam, & de ipsius custodia: deinde in speciali dicamus.

Disciplina quid Instit: mõ: ad novit. cap. 10.

mus. *Disciplina est*, (ut ait Hugo) *conversatio bona & honesta, cui parum est mala non agere, sed studet etiam in his quæ benè agit, per cũcta irreprehensibilis apparere. Item, disciplina est omniũ membrorũ motus ordinatus, & dispositio decẽs in omni habitu & actione. Audistis*, inquit, *disciplina quid sit, nunc attendite quã utilis & necessaria sit. Disciplina est malorũ desideriorum carcer, frænum lasciviæ, elationis jugũ, quæ domat intemperantiã, levitatẽ ligat, & inordinatos motus mentis suffocat. Sicut evĩ de incõstãtia mẽtis nascitur inordinata motio corporis: ita quoq; dũ corpus per disciplinã stringitur, animus ad cõstantiam solidatur, & paulatim intrinsecùs meus ad quietem componitur, cum per disciplinæ custodiã, mali motus foras*

Quæ ejus utilitas.

ras fluere non sinuntur. Sed *qui statum mentis perdit, sub sequẽ ter foris in incõstantiã motionis defluit: atq; inexteriori mobilitate indicat, quòd nulla interiùs radice subsistat.* Unde per Salomonẽ dicitur. *Homo apostata vir inutilis, graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur.* Greg: curæ past: p. 3. c. 1.: admon 24. Prov: c. 12.

2. *Sciẽtiã quæ ad institutionẽ rectè & honestè vivẽdi pertinet, multis modis hominẽ colligere & cõparare sibi oportet; partĩ ratione, partĩ doctrina, partĩ exẽplo, partĩ meditatione sãctarũ scripturarũ, partĩ assidua inspectione operũ & morum suorũ. Hoc novissimũ maximè fortassis præ cæteris necessariũ: ut sic scilicet homo in omnibus operibus suis sit circumspectus & providus; & quotidiana discussione cogitationes* Hugo ubi sup: c. 1. Quomodo disciplina cõparetur. Hugo ubi sup. c. 9. Recollectio sedulo servãda quotidie.

nes locutiones pariter & facta sua, apud semetipsũ examinet. Sapientes quippe sæpe agẽdo discunt, & exercitiũ bonorum operũ, quotidianis profectibus in majorem virtutis agnitionẽ excrescunt. Per experientiã namq; eorũ quæ faciunt, ad ea quæ postea agenda fuerint, cautiores fiunt.

Servãda studioso ubi neglecta scãdalũ generat.

3. Et quãvis in nullo loco disciplinam suam homo deserere debeat; diligentius tamen & magis solicitè ibi est servãda, ubi neglecta generat scandalũ, vel custodita bonæ imitationis exemplũ.

Hugo à S. Vict: l. 2. instit. mõ: ad novic. c. 3.

Hinc discernendũ erit, quæ sint illa, quæ in disciplina custodiẽda nunquã intermitti; & quæ rursũ illa sint, quæ pro loco & tẽpore, nũc intermitti, nũc exerceri volent. Sæpe tamen etiam illa, quæ in publico necessaria sũt, prius

priùs in secreto exercitationis usũ exposcũt: quia si prorsus ea in occulto negligimus, uti postmodũ eis dũ opus est, in publico nõ valemus; & tũc aut prorsus à disciplina deficiẽtes, intuentibus scandalũ facimus, aut ineptè id, quod in nobis non est, simulare conãtes, irrisionem excitamus.

De disciplina in speciali
CAPUT VIII.

JAm de disciplina in speciali inter fratres & extraneos servanda videndũ. Inter fratres, primò de disciplina circa spiritualia quædam, deinde circa corporalia. Circa spiritualia verò, primo quantum ad amotionem mali, & quantum ad positionem boni, quo ad amotionem mali erit primo de disciplina circa confessionẽ pri- Partitio.

vatam; deinde circa publicam attendendum. Et cùm disciplina per Hugonem (ùt dictum est) bona & honesta conversatio describatur: in dicēdis de ea ad bonitatē simul & honestatem cōsiderationis est oculus dirigendus.

ubi supra rep: præce.

De disciplina circa Confessionem privatam

CAPUT IX.

1. DE quotidianis offensis, sine quibus hæc vita non ducitur, faciēda est confessio: de privatis privata; de publicis publica, & nihilominꝰ quādoquē privata. Attendendum est de confessione privata, quibus, quoties, quando, & ubi fieri debeat, & quæ sit circa eam novis fratribus disciplina servanda. Debent superiori, vel,

Cui & quoties sit cōfitēdum novitio.

vel, si ipse ordinaverit, instructori suo, & non alii, nisi ejus in absentia ei tantùm, quem superior vel instructor, de superiorum assensu, eis duxerit assignandum, tribus vicibus in qualibet hebdomada vel pluries, secundum quod necesse habuerint, indicto sibi tempore & loco, pro Sacramenti reverentia, cum diligentia confiteri. Nunquam eis placeat vicaria *confessoris mutatio*, ut nunc uni confiteantur, nũc alteri quin potiùs, si quando id cogat necessitas, notabilia deinde ad principalem referant confessorem, causa tamen devotionis, eadem pluribus possunt confiteri aliter non est cõscientiæ ordinatæ seu puræ, varios quærere confessores. Fit tamẽ salubriter, ut cui de pec-

catis præteritis semel generaliter quis est confessus, de quotidianis etiam confiteantur eidem, vel novo si hæserit, curatori, suorum denuo vulnerum, perfectè aperiat corruptelam.

Cõfessio fit discreta.

2. Disciplinam circa confessionem discretio, puritas & reverentia probant. Habeant discretionis cautelam, ut antequam ad confessiónem accedant, diligenti super confitendis consideratione præhabita, offensas priùs suas speciales, deinde alias, seriatim & breviter sine culparum & verborum replicatione inutili, prosequẽtes, confessionem suam sub prima & ultima culpæ nominatione concludant, aliqua tamen devotioni interdum, vel conscientiæ replicatio indulgetur.

3. Sit

3. Sit & pura confessio; ut confiteatur simpliciter & devotè, sine excusatione, sine accusatione vel nominatione alterius, de quibus habuerit cõscientiam remordentem, nec specialia passim sub generalitate pertranseant. Tentationes suas, & cogitationes malas nulla ratione occultent: non cõtemnant modica, ne paulatim defluant ad majora. In domo namquè, quam subintrans radius solis illuminat, quantumcunquè fuerit præmundata, atomi nihilominus diligentiùs intuenti apparent: sic & cor radiis gratiæ illustratum, etiã minima videt, ac vitiorum laqueos subtili examinatione discernit. Quanto quis fuerit mente purgatior, tanto se sordidiorem videbit, & majores

Ea pura.

Eccl. 19. 1.

Simile elegãs.

causas humilitatis inveniet. Deponẽdæ tamẽ sunt scrupulositates quædã superfluæ, quæ conscientiã in erroris confusionem inducunt.

Cũ reverentia.

4. Reverentiam non solùm interiorem, verumetiam exteriorem decet confitentem habere: ut suo deferens cõfessori, se *illi* sive in elatione capitis, sive in alia corporis dispositione, si commodè vitare poterit, non coæquet, sed flexis genibus, dum confitetur, nudato ac demisso capite, sit humiliter coram eo.

De disciplina circa confessionem publicam

CAPUT X.

1. OFfensæ publicæ, publicam (ut dictum est) confessionem requirunt, circa quã atten-

attendendum est, ubi, de quibus, & qualiter fieri debeat. Confessionem hujusmodi facere debent, aut coram superiore in Capitulo professorum, si adesse liceat & sit moris, aut coram instructore suo, quando tenet eis capitulum separatim; aut alibi privatè coram aliquo vel aliquibus, si privatè offenderint coram eis. Ante omnia si perceperint se facto vel verbo aliquem vel leviter offendisse, ante comestionem vel dormitionem, eum humili studeant satisfactione placare, & in petitione veniæ prævenire: ne alius præveniēs de manibus eorum humilitatis mercedem subripiat.

Ubi faciēda cōfessio publica, & de quibus.

Offensus cito humili satisfactione placandus.

2. In Capitulo Professorum statim post Pretiosa, recommendationibus factis, se de ma-

In Capitulo de manifestationib9

nifestioribus & majoribus offensis accusent: deinde ipsum Capitulum insimul exituri, & ad locum sibi determinatum, ad quem non sit sæcularium accessus, ituri. Mos tamen jam apud multos providè abnuit, fratres novos in Capitulo satisfacere professorum: sed pro eorum offensis suus ibidem proclamatur seu prænonetur instructor.

Instructor non vitios sæpe cõvocans quo modo instituet.

3. In secũdo Capitulo, videlicet Instructoris (quod debet eis tenere duabus vicibus, vel pluries, si superiori videbitur in qualibet septimana) super prædictis satisfaciant, si in primo Capitulo non fuerit satisfactũ, alioqu n super notabilibus & apertis (juxta ejusdem instructoris monitiones) offensis & negligentiis se accusent;

qui

qui super his, de quibus sibi expedire videbitur, eos charitativè corripiens, prout cujusq; moribus videbitur expedire, salutaribus debet instruere documentis; cõsiderans diligenter, utrum Deum quærant ex animo; si sint ad orationem vigiles, & ad divinum officium soliciti, si ad injũcta faciles & devoti, si ad correctionem & opprobria patientes: ut sic de moribus eorum & proposito, habeatur plenior certitudo. Matrem se illis in lenitatis dulcedine, patrem in correctionis censura exhibeat. Sit severior judicio, quàm sermone. *Qui dulcis est eloquio, majora reperiet.* Nec oportet quòd eis pœnitentiam coram toto conventu publicè faciendam, sine consensu superioris imponat.

Notabilia quatuor in eis exploraturus.

Prov. 16. 33.

Culpa agnoscēda honestati.

4. Postremò, ut disciplinato & debito modo fiat hujusmodi confessio, debēt circa eam honestatem, cautelã & humilitatem servare. Honestatem, ut culpæ narrationē nudo capite,& non ridendo, non circumspiciendo, aut cum manu aliquid faciendo; sed junctis manibus potiùs,vel aliter honeste depositis, exequantur. De cautela dictum est in capitulo præcedenti,quam in hoc præcipuè habeant;ut se paucis verbis expediant; & in culpa sua nullũ alium quam seipsos involvant: quod & cautelam, & puritatē concernit. Humilitatem habere debent in gestu corporis,& in verbis. In gestu quidem, ut ad terram, juxta fratrum consvetudinem, se prosternant humiliter. In verbis autem, ut

Cautè.

Et humiliter.

ver-

verba subjectionis & pœnitentiæ, nullam sint omnino notã superbiæ vel impatientiæ continentia.

Æquo animo ferẽda correptio.

5. Quãdo in Capitulo vel extra nimis austere, vel nimis juste suo judicio, super aliquo arguuntur, nõ turbentur animo: sed potiùs pro fratrum diligẽtia circa ipsos, qui quos amãt, arguunt & castigant; & exercitio virtutis oblato, in Domino gaudeant & exultent, ad verba & verbera propter Christum gratanter & humiliter parati sustinenda.

6. Et licet fratres professi aliquando propter infirmos, providè duxerint abstinendum, ne pro qualibet offensa reprehendant eos indifferenter, aut nimis superbè, quamvis piè, ut si quid in eis reprehensibile viderint

Reprehendi desideret novitii ab ōnib9.

derint suo consultiūs denuntient instructori: ipsi tamen fratres novitii ab omnibus corripi,& ab omnibus erudiri affectent. *Qui non vult corripi, nō vult corrigi*, ait quidam. *Admoneberis* (inquit) *libenter, reprehenderis patienter.* Probata siquidem patientiæ virtus,reddet eos Deo & fratribus gratiosos. Culpam suam nullo modo defendant, nimirum (ut ait Beatꝰ Gregorius) *quæ defenditur culpa,geminatur.* Sed si sentiunt se immunes,satisfactione semper quantumcunq; *fuerint innocentes,* humiliter præoblata, possunt innocentiā suam, cum reverentia tamen, corripienti ostendere, si requisiti fuerint aut permissi, unde Sanctꝰ Franciscus: *Beatus servus,qui non est velox ad excusā-*

Lib: de virt: 4. cap: cōtinē: apud Sero.

4. Marci,cap: 24:

dum;

dū; & humiliter ſuſtinet verecundiam & reprehenſionem de peccato, ubi non commiſit culpā. S. Frāc. in admonitionib. ad fratres, ubi de correctione. Par: 1. firm: trium ord: f. l: 20. to. 2. Petitio

De diſciplina quo ad poſitionem boni

CAPUT XI.

COncurrit jam de diſciplina quo ad poſitionem boni aliquid tangere. Et primò de diſciplina circa informationē cordis; ad quam eſt lectio illuminans intellectum, & oratio accendens affectum. Secundò, circa exercitationem oris; ad quam divinum ſpectat officiū. Tertiò, circa exercitationem operis; ad quam ſpectat altaris miniſterium.

De diſciplina circa cordis informationem, & primò de oratione

CA-

CAPUT XII.

Orationi instãdũ in omni loco.

1. INstent orationi ferventer, non solùm in oratorio, verumetiam ubicumqué fuerint, cùm ipsi sint templum Dei: aut certè in lectis occultè, ac sine perceptibili sibilo: quippe tanto securior, quanto secretior existit oratio. Et quasi Capitulũ sibimetipsis tenentes, in quo proficiant vel deficiant, quotidiana secũ discussione perquirãt, de vocatione sua, & ĩnumeris beneficiis Salvatoris, gratias ei debitas, tota mentis devotione solventes, quod inchoaverunt bonum, ab eo perfici instantissima oratione deposcant. Nec solùm pro se, verumetiam pro aliis tam vivis, quàm mortuis orent: & quasi quoddam memento sibi constituant. Poterit oraturus primò

de

de laude Dei incipere, hinc impensa sibi beneficia memorare: deinde necessitates, quas patitur, & defectus exponere; postremò humiliter postulare. Ordo tamen & modus, quem Spiritus Sanctus suggerit, est servandus in oratione, & qui affectui magis sapit.

Orandi modus. Basil: ita orãdũ docet, lib: cõstit: monast. Cap: 2.

2. Ad orandi studiũ meditatio provocat & informat. Hugo dicit: *Sic orationi sanctæ meditatio necessaria est, ut omnino perfecta esse oratio nequeat, si eâ meditatio nõ comitetur aut præcedat. Nam & hi, qui mala sua considerare negligunt, aut nihil petendo facilè per ignorantiam falluntur, aut certè minùs quàm oportet dignè petẽdo, per desidiã tepescũt. Quanto homo magis mala sua intelligit, tãto amplius suspirat & gemit. Primùm ergo*

Meditatio necessaria orationi. Institut. monast: de modo orãdi cap: 1.

neces-

necesse est, ut si prudenter & utiliter Deum orare volumus, animum nostrũ jugi meditatione exerceamus, & in consideratione miseriæ nostræ discamus, quid nobis necesse sit petere, & incõsideratione misericordiæ Dei nostri, quo desiderio debeamus postulare. Istis duabus aliis scilicet miseria hominis & misericordia Dei Redemptoris, oratio sublevatur.

Oratio devota sit.

3. Sic autem semper devota, quæ oportunitate juvetur, frequentia foveatur. Devotionem intentio, diligentia, puritas & affectio probant. Tota mentis intentio, à curis exterioribus revocata, orationis vigilãtiæ est applicanda: ne aliquid aliud præter id solũ, quod precatur, animus cogitet. Unde Isidorus: *Non est labiorum, sed cordis oratio.* Dum orant, sic

semet-

semetipsos considerent, tanquam præsentatos Domino majestatis. *Negligentes autem orationes, nec ab ipso homine impetrare valent, quod volũt.* Et non in multiloquio, sed in puritate cordis & compunctione lachrymarum, nos exaudiri sciamus. Et ideo brevis debet esse & pura oratio, nisi fortè ex affectu inspirationis divinæ gratiæ protendatur. Quanto verò timore, fervore, & reverentia sit Domino supplicandum, insinuavit, qui docuit nũquam sine gemitu esse orandum.

De sũmo bono l. 3. c. 7. sẽt. 4. ind: senten: 2.

Isidor. de sum: bono l. 3 c. 7. sent: 5.

4. Oportunitas loci & temporis, quietis, motuum internorum, dispositæ affectionis & otii ad orandum non transeat otiosa. Qui oportunitatem deserit, oportunitas eum fugit.

Orat: oni deseruit loco secretior.

Isido-

Isidor. ubi sup: cē: 37. Isidorus; *Oratio privatis locis oportuniùs funditur, cùm Deo tãtum teste depromitur.* Proderit ergo aliquando ad obtinendã compunctionem, si ita semoti fuerint, ut puras manus ad cœlum levando, etiam suam interdum audiant vocem. Nonnũquam etiam ad sublevandam intentionem, in cœlum suspiciant: ut corpus pariter & animus tendatur ad Dominum; & ibi sit, cor ubi est thesaurꝰ suus Dominus JESUS Christus.

Mat: 6. 11.

Manè & vesperè orãdũ. 5. Cæterùm manè & vesperè, tempus est orationis oportunũ quod penitus peculiari vacuũ oratione, si vacat, culpabiliter præteritur. *Maximè autẽ cùm profundũ nocturnꝰ sopor indicit silentiũ, tunc planè liberior exit purior q́, oratio, nullo tũc turbata clamore, nulla aspicientis laude*

neru: serm: 86. 10. Cãt: in med.

ten-

tentata. Sic mentis tranquillitas, & quædam ſpontanea quãdoquè animi promptitudo, imò inſpiratio quæ ſe offert, otiiq; libertas non innoxiè negliguntur: quæ etiam ſi deſierint, labore ſunt quodam ac ſtudio comparanda, pſalmorum, hymnorum, ſanctarum meditationum, & genuflexionis inſtãtia, devotionis eſt ſpiritus excitandus. Otium ſi deſit, ſicut ad cibum corporis, ita quoq; ad refectionem animæ eſt vendicandum. Sicut enim carnalibus cibis alitur homo exterior, ſic devotis orationibus homo interior paſcitur & nutritur. Porrò devotus quisq; vix oportunitate fraudatur? Deũ enim quem ex animo quærit, ubiq; invocans invenit. Ignavus autem & tepidus, nec in ipſo

Oratio paſtus animi.

pso valet oratorio, orandi affectum invenire. Plorat in convivio Magdalena, nec etiam præsentia eam impedit convivarum: in ipso autem templo desipit ipse Pharisæus.

Luc: 7. 38.

Luc: 18

Frequẽter orãdũ. Isid: l. 3. de summo bono. c. 7. sẽt: 1.

6. Est autem frequẽter orãdũ: quia *oratio est hostis flagellum, peccatoris subsidium, proximi solatium, Dei Sacrificium. Frequens oratio, vitiorũ impugnationem extingvit.* In oratione datur voluntas bona. Oratio frequentata est mutatio animæ. Quamobrem post horas canonicas, antequam oratoriũ exeant, aliquid laudis vel orationis gratuitum Deo munusculum offerant, quem frequenter per negligentiam in officii debiti exhibitione offenderunt. Assvescant huic consvetudini sanctæ frequenter insistere &

constan-

constanter, motusqué animi refugos discant Deo vel paululum applicare.

De Lectione

CAPUT XIII.

1. LEctionibus quoqué divinis est anima nutrienda: idcirco illis (qui primò circa divinum officium addiscendũ prout infrà dicetur, extiterint diligenter per instructionem imbuendi) scriptura est aliqua ex sacra pagina, ad morum informationem conveniens providenda, potiùs spiritualis consolationis habendæ, quàm studii gratia. Novorum studium fratrum, in orationis instãtia, in divini exercitio officii, & fratrum obsequiis maximè debet esse. Lectio sacra ad pietatem.

2. In

2. In lectione itaq;, si qua sibi permitti contigerit, non magis quærant scientiam quàm saporem. Hauriendus est sæpè de lectionis serie affectus, & formanda inde oratio, quæ lectionem nonnunquam interrumpat: hoc enim modo divina lectio lecta confert intelligentiã salutarem. Et scientia quæ pro virtute despicitur, per virtutẽ postmodum meliùs invenitur. Certis autem horis, certæ lectioni vacandum est. Fortuita lectio & quasi casu reperta nõ ædificat, sed reddit instabilẽ animam. Certis est ingeniis immorandum, & assvefaciendus est animus. Fastidientis est stomachi multa degustare. De quotidiana lectione, aliquid quotidie in ventrem memoriæ dimittendum est, quod fidelius dige-

Dilectione est oratio formanda.

digeratur, & sursum revocatũ crebriùs ruminetur; quod proposito conveniat, quod intentioni proficiat, quod detineat animum, ut aliena cogitare non libeat.

De divino officio in generali
CAPUT XIIII.

1. REstat de officio, prout est in addiscendo, deinde prout est in exequendo videre. Addiscendum est divinum officium, maximè in principio diligenter. Et licet de totali officio & ordinis ejus usu seu forma, notitiam habere oporteat; sunt tamen quædam communia, scilicet officium Beatæ Mariæ Virginis, & mortuorum; cõmune de Sanctis, cũ Psalmis, Hymnis, & cæteris omnibus ad illud spectantibus, lectio- Quæ sit memoriter discenda.

nibus tantum exceptis; Prima, Completorium, & Prætiosa, capitula & preces, suffragia horarum ferialium: absolutiones & benedictiones, quæ in Matutinis dicuntur; hymni feriæ, laudumque psalmi, & cantica; benedictio quoq; mensæ cum gratiis; nec non & psalmi Primæ dominicalis, omnes etiam psalmi à cẽtesimo nono usq; ad ultimum, nisi totũ, quod magis expedit, discatur psalteriũ, sunt corde tenus addiscenda; & menti per exercitium artiùs imprimenda.

Prævidẽdum officiũ divinũ.

2. In Sabbatis quoq; & præcipuarum solennitatũ vigiliis, prævidendum est divinum officium tam in littera, quàm in nota. Quoties autem extra chorum cantatur, propter honestatem, & ne orantibus vel studenti-

dentibus fratribus impedimẽtum præstetur, vocem in cantu deprimi decet. Et post refectionem, præcipuè in verbis modestiã congruit observare. *Ante sumptum cibum* (ut inquit Hugo) *magis hilares esse convenit, ne ipsa nostra abstinẽtia gravis & molesta videatur: pòst verò magis modestos & tacitos; ne per gulæ vitium crapulanos inflasse videatur.* Instit: mẽ: ad novit: cap: 4.

De disciplina officii in choro.

CAPUT XV.

1. AD disciplinam in divino officio, cùm in Ecclesia dicitur, observandam, reverentia specialis, diligentia quoq; & honestas præcipuè requirũtur, reverentia tam interior quàm exterior est habenda. Interior; ut cum timore & humi-

Reverētia interior in div: off:

litate, tanquam Deo visibiliter præsente psallamus. De hoc ait Beatus Benedictus: *Ubiq;* (inquit) *credimus Divinā esse*

Reg: 1. 19.

præsentiam: maximè hoc sine dubitatione aliqua credimꝰ, cùm ad divinū opus assistimus. Ideo semper memores simus, quod ait Propheta, Servite Dòmino in timore. Cōsideremꝰ, qualiter oportet

Psal: 3. 12.

nos in cōspectu divinitatis & Angelorū ejus assistere: & sic stemꝰ ad psallendum, ut mens nostra concordet voci nostræ.

Reverentia exterior.

2. Reverentia exterior in hoc attenditur, ut devotè inclinetur, & quando standum fuerit, stetur: fiat etiam prostratio, quando fuerit facienda, de quorum disciplina infra tangetur. Est & reverentiæ, ut in officio ad ea, quæ more agente singulariter unus dicit, puta colle-

collectas, versiculos, & alia quoqué hujusmodi, caput nudet, nempè quæ ab uno dumtaxát in Ecclesia de more dicuntur, nudato capite etiam debent dici extra chorum. Orandum est secundum Apostolũ, *capite non velato*, saltem ubi aliquid solenni distinctione profertur, nudi quoqué reverentia capitis vel verticis, devota quædam in officio veneramur. Verùm irreverens quisq; nec solennia nec alia devota discernit. 1. Cor. 11. 4. 7.

3. Diligentiam in officio probat strenuitas quædam, prudensqué solicitudo, habens circa necessaria providentiam, & cõtra impedimenta cautelam. Strenuitas corporis, inertiam fugat torporis, nec dormitationes, quas pigritia nutrit, patitur; Diligẽtia in officio divino.

titur; quippe *Intenta supplicatio, dormirecor mundum vetat.* Dormitatio in officio tunc maximè imputatur, & omissi dicitur restitutione officii redimenda, quando manum in sinu tenendo, vel segniter appodiãdo, ei occasionem quis præstat, aut *surrepentem viriliter* non repellit.

Providentia. 4. Providẽtia respectu rerum providendarum & dicendarũ attenditur: ut videlicet libri & *alia necessaria* ad officium, præparentur tempore opportuno; legenda quoqué & cantanda *studiosè* ante prævisa, quãdo & quomodo sint dicenda, dicantur. Debitus legendi & cantandi modus est, ut nec nimium festinetur, nec nimia fiat, aut inæqualis protractio: sed cũ pausantibus statim pausetur,

setur, ut vox unius vix inter alios discerni possit.

5. Cautela denique est necessaria: ut eorum quæ Divinum impediunt officium, occasiones vitentur. Ea propter dum officium quis dicit, non debet studere, aut per libros respicere; aut alicui, si vitari possit, occupationi vacare; sive in lampadibus præparandis, sive in quibusdam aliis, quæ usq; post officium commodè differri possunt. Indignum quoque in divino officio, venandis vermiculis & mactandis intêdere, quibus palam in oratorio digitos aut ligna fœdare frõs inverecunda non metuit. Et cautela.

6. Honestas in choro, in exteriorum actuum gravitate, in corporis decenti & uniformi dispositione accipi potest. Sanè Honestas in officio divino.

Ps: 23. 28. nè *in populo gravi laudatur Deus.* Gravitas autẽ inquietudinẽ, dissolutionem & tumultum excludit. Inquietudo in motu membrorum consistit, sive capitis in circumagendo, sive oculorum in circumspiciendo per chorum, vel alibi, ubi potiùs ad librum pro psalmis, vel aliis veraciter decantandis, vel ad terram pro vagis arcendis respectibus, mentis non mediocriter vagationem causantibus, urgendi sunt; sive manuum in fricando, vel volvendo curiosè librorum folia; vel aliud superfluè faciendo, sive pedum in discurrendo, ut si quis oratorium frequenter exeat, aut per chorum frivolis occasionibus inventis discurrat. Tunc enim etiam utilia sunt aliquoties differenda, propter vitationem discursûs. 7. Disc-

7. Dissolutio verò in verbis aut risu, (quibus in choro vanissimum est dissolvi) & in cantu considerari potest: ut si quis punctos in nota nunc diminuens, nunc pro suo libitu addens, muliebriter frangat, aut in falsetum extollat; quod est cũctis & maximè novis fratribus omnino impertinẽs. Nũquam in choro altiùs cæteris cantent, sed communem psallentium vocem teneant. Ridiculum etiam si altiori cæteris voce quis cantans, post dictionem vel syllabam, ab illa vocis altitudine recidens; vel eam per interpolationes resumens, non continuet quod incepit. Dissolutio in choro vitãda.

8. Tumultũ in choro per vocis susurrium, per importunitatem spuendi seu exscreandi, seu per impetuosam elevatio- Et tumultus inter orãdum.

nem vel depositionem sedilium fieri solet. Quàm turpe sit in choro susurrium palam est: nescit tamen indisciplinatus & levis lubricam lingvã à sibilis vel mussitationibus cohibere. Vitanda quoq; est in conventu seu congregatione, oratio sibilosa: inepta namqué oratio, quæ una, plures, & sæpe deterior impedit meliores. Est etiam cautè vitandum, ne, dum singulariter aliqua dicuntur in choro, ut collectæ, capitula, &c. notabilis spuendo vel exscreando sonitus fiat, usqué dum capitula ipsa, collectæ, vel lectionis periodo compleatur. Circa hoc etiam dum prædicatur aut legitur, similis est opportunitas observanda. Sedilia verò debent non passim cum pede, sed cum manu elevari,

varî, & cautè deponi: ne aliquis ex hoc ſonitus in domo Dei audiatur. Congruè tamen lectionem vel epiſtolam incepturus expectet, quouſq; conſedentibus fratribus, ſediliũ, ſi quis fuerit tumultus, quieverit.

Cõpoſitio corporis in choro non ſit vaga.

9. Ad hæc *honeſti* fratres in corporis diſpoſitione, decẽter & uniformiter ſint in choro: decenter: quòd ſine vaga diſpoſitione, vel turpi, vaga; ut quando chorum ingreſſi, vel intrante vel aſtante conventu, nunc ſegniter reſident, nunc ſtantes quidem, hac & illac membrorum, ut langventium incõgrua quadam exagitatione ſe gyrant; nunc ſtatuæ inſtar ſtallo affixi, & è regione diſpoſiti, velut ſui obliti, nec ad altare demiſſis, ùt decet, luminibus, ante inceptum offi-

cium, oraturi se vertunt, vel aliàs religiosè disponunt: sed nudato etiam aliquanto capite, circumquaq;, ut cervus in saltu, vel ruralis in theatro, gyrovagando respectibus, oculos in advenientium vel coastantium vultus infigunt, suoqué *indisciplinato intuitu* collateralium orationem, quam ipsi negligunt etiam impediũt.

Nec turpis & mollis.

10. Turpis autem erit, si sint ibi molliter, aut remissè se in *stallis suis brachiis tibiisq;* resolutis, notabiliter incurvãdo; aut in partem unam penitus ut *possunt protenso*, in alteram corpore accũbando, ita ut lecti mollitiem quærere videantur, aut dum ad altare versi, super lignum quod stallum dividit, se inclinant, extensione scapularum, vel capite anterioris

rioris ſtalli ſpatium occupãdo, & tergum ad retrò ſtantem ſocium protendendo, aut dum ſedent, pedes ſuos uſqué ad ſcabellum formæ contiguum, licentius extendendo. Notabilis tibiarum extenſio vel dilatatio, dum ſedetur, minùs honeſta eſt. Indecens ergo quæ vaga & turpis eſt diſpoſitio: imò utrobiqué deformitas, ſed maximè in officio, conventu aſſiſtente vitanda. Honeſtos enim per omnia exigit mores, conventualis honeſtas.

11. Uniformitas eſt in proſtratione & inclinatione ſpecialiter (quanquã in aliis generaliter) obſervanda. In proſtratione, ut nõ alius ſubtus formã chori, & alius ſuperſedile: ſed omnes ſupradictam formam ſe proſternant, & operto capite ſilen-

Uniformitas in choro in proſtratione.

silenter orent, ne impediant circumstantes, manu ad genas accubitando nunquam applicata, aut brachiis extra eandē formam extentis, sed super istam honestè & humiliter dispositis. In inclinatione; ut uniformiter apud omnes sit, tēpestiva, devota, sufficiens, & honesta. Tempestiva quidem, ut inclinaturus surgendo, & elevando sedile, tēpus vel paululum inclinationis præveniat, ut verbi causa, quando post psalmum fuerit inclinandū, ultimi versus fine jam accedēte, surgatur, quatenus deinde liberè inclinetur, vel certè inclinationē sedis aptatio subsequatur.

Inclinatio ut tempestiva sit.

12. In inclinatione verò debet devotio apparere, ut fiat humiliter & profunde. Non est devoti sed pigri, rigido stante corpore,

Devota.

pore tenui motu capitis inclinare: est enim corpus, depressis aliquantulum renibus, ne capiti coæquetur adeò demittendum, ut ipsum ferè super genua brachiis interpositis reclinetur. Alioquin inclina, si nosti *faciliùs, humiliter* tamẽ & profundè. Extra chorum tamen, & aliquando fortè in choro, in officio planè & sine cantu dicto, minor sufficere videtur *inclinationis profunditas. Sunt qui culpabili admodum remissione* traducti, hunc reverentiæ cultum Domino subtrahentes, evacuant: dum aut residunt prorsus usq; post factam memoriam Trinitatis; aut tunc etiam surgunt, & sedili elevando intendunt, quando fuerat inclinandum: aut ex negligentiæ vitio non inclinãt.

Quan-

Quanti autem sit hæc noxa detrimenti, Beata Dei-Genitrix seniori cuidam in choro psallẽtium fratrũ indicasse refertur: quæ inclinantibus ad Sanctæ memoriam Trinitatis, suum ipsa filium singulis offerebat, quendam verò minimè inclinãtem, verso ab eo vultu, velut hac gratia indignum pertransibat.

Sufficiens & honesta.

13. Sufficiens seu etiam perfecta debet esse inclinatio: ut ab ea citiùs debito non surgatur: honor quidem Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, sine differẽtia exhibendus est. Honestas quidem in corporis, manuum, & habitûs decenti dispositione consistit. Et quantum ad habitum; ut maximè caputio caveatur, ne operta fronte super oculos defluat cùm inclinatur.

Prode-

Proderit ad unitatem ſervandam, de communi officio notitiam habere. Pulchra valde uniformitas in congregatione & conventu fratrum, *ubi debēt & mores & animi convenire.* Unanimes uniformitas in fratrū conventu decet, quæ in moribus plurimum unitiva, uniformes ordinat & decorat.

De diſciplina officii extra chorū
CAPUT XVI.

1. SI quando extra chorum officium dixerint, diligentiam nihilominus & honeſtatē prædictam debent, in quibus poterunt, ſtudioſè ſervare: ut dimiſſis omnibus quæcumqué in manibus fuerint, ſtantes cū reverentia, juxta traditionem Eccleſiaſticæ diſciplinæ, præterquā ad lectiones in matutinis, Stando orādū & reverenter.

nis, vel quando alias Creatori suo debitas cum devotione laudes exsolvent, flectentes genua vel inclinantes, pro tempore cum timore Dei. Si quando eos ad sedendum debilitas evidens, vel nimia lassitudo compellat; saltem ad inceptionem officii; ad invitatorium, hymnos & orationem Dominicam; & à capitulo in ante surgere nõ omittant. Si etiam in lecto ægritudinis decumbant, reverẽtiam nihilominus aliquam faciant prout possunt. Sanctus Hieronymus (qui tanta legitur lassitudine fatigatus, ut etiam in stratu suo jacens, funiculo trabe suspenso, manibus apprehenso supinus erigeretur, ut scilicet officium monasterii prout poterat exhiberet) dum exhaustis viribus senex nec se-

Habetur in vita S. Hiero: in certo auctore descripta. to. 9. operũ ejusdẽ. in fine.

nectu-

ctuti parcit, nec debilitati blanditur, desidem juniorum, quibus corporis vires utcũq; sufficiunt, irreverentiam, imò dignam derisione desidiam, signis arguit & confundit. Alius pro lentarum tædio febrium, completorium *in lecto* exsolvere assvetus, fertur per angelũ reprehensus audiisse: *completorium sub cocco nec fructus, nec utilitas.* Sanè in officio Dei, curanda ubiq; magnopere reverentia & honestas: cùm ubique sit eadem ejus, cui tunc loquimur & astamus deitas & majestas. Tanto enim amplius reverentiæ & diligentiæ studiũ divino debetur officio, quanto id Deo immediatius exhibetur. *Cura officii diligẽs maxima status integritas: Neglecto officii, maxima vitæ corruptio, maxi-*

ma

 Nemo Dei se æstimet servũ, si Dei potissimã negligat servitutem, quæ appropriato vocabulo, Dei servitium nuncupatur.

Distinctè & continuè.

2. Debent dicere officium distinctè, continuè, integrè, & ordinatè. *Distinctè*; ne verbum masticando, vel exiliter proferendo, vel nimium festinando, dicenda confundant. *Continuè*; ut interruptiones in eo non fiant interloquendo, nisi urgẽte necessitate, & hoc quidem psalmo vel oratione, vel quocunqué alio, quod tunc fuerit dicendũ, cõpletis, nisi psalmus vel oratio, quem interrumpi oportuit, cõtinuò à capite resumatur; aut inter psalmum & psalmũ mora notabilis fortasse fiat. Parisiis (ùt fertur) cùm quidam

Theo-

Theologus unius horæ canonicè incepiſſet officium, ſuperveniẽte Epiſcopo ad loquendum cum eō, caput ſine locutione inclinans: Horam inceptam, Epiſcopo exſpectante, finivit; quam deinde dilationem colloquii, ne moleſte ferret, admonuit, cauſam ſubinferens, quòd majori Domino loquebatur. quidã propter interruptiones in officio factas, graviſſimo afflictus purgatorio memoratur.

3. *Integrè* dicant, ut de dicẽdis nihil omittant. Proinde ſi plures fuerint, qui ſimul officiũ dicant; & unus vel duo juxta laudabilem conſvetudinẽ pſalmos, antiphonas, hymnos, & reſponſoria voce pronuncient altiori, non putent ſibi ſufficere quòd ab aliis dicitur: ſed omnia quæ ad ſuam pertinent Integrẽ.

partem,

partem, ac si essent in choro, sub silētio integrè dicant: cùm officium extrà, eandem quàm intra integritatem requirat.

Et Ordinatè.] 4. *Ordinatè* deniq; officium in substantia, tempore, & modo, & omnibus exsequi studeant: postpositiones, implicationes, *variationes* facile nō admittant. Honestè tamen Prætiosa, vel aliud extraordinariè aliquando dicitur, dum tamen idipsum suo tēpore minimè *negligant*. *Quis* autem sine grandi conscientiæ scrupulo, proprium officii ordinē, sibiq; *religionis* sanctione impositum, pro alienis quibuslibet prætermittat, aut qualibet variatione deformet? *Quis* nisi vanissimus & imprudens, pro certis dubia, pro authēticis vana, pro necessariis, curiosa inducat?

ducat? Sint igitur Sanctorum officii conditorum devota & stabili ordinatione contenti: nihil eorum vel cõmuni ordinis institutioni præponãt, quãlibet serium & devotum; nec desipientium more stultorum, Græcorum glorias emulentur. *Insipienti enim nõ nisi sua placẽt: õnis stultitia laborat fastidio sui.* Nõ variandũ à præscripto.

6. Tempus quoqué congruũ servent, nec facilè præter necessitatem diurnas horas, sive Primam, sive Completorium saltem Canonicum, sive alias, in nocturnas convertant. Fuerunt qui hoc quarumdam obtentu traditionum defenderũt, ordinationem Ecclesiasticam officii, confusione temporis irritam facientes. Quando fuerint duo vel plures, quasi chorum sibi constituant, & psalmos In tempore orãdum.

mos atqué hymnos accipiant alternatim, ut est consvetudinis conventui. Congruus ordo est in omnibus, ubiq; providè disciplinato servandus. Ordinatum animum, ordinis decor & condecet & condelectat. Inordinati verò est animi, etiã in exterioribus ordinem non curare: & tamen ordinationis exterioris religio, attentionem excitat & affectum.

De Altaris ministerio curando

CAPUT XVII.

1. ALtaris ministerium ob reverentiam corporalis præsentiæ Salvatoris, munditiæ, reverentiæ, diligentiæ, honestatis, & circumspectionis studium speciale requirit. *Mũdamini* (ait Propheta) *qui fertis vasa Domini.* Haud dubiũ est, hoc de ministris altaris cõvenien-

Isa: 58. ♃ 18.

venienter intelligi, quibus spiritualis & corporalis mũditia est habenda. Spiritualis; ut nullus de peccato conscientiã habens læsam vel somno pollutus nocturno, ad tangendum sacra vasa, vel ad ministrandũ, antequam fuerit confessus accedat. Nec debet celebraturus confessionem privatam, quæ ante celebrationem de quotidianis offensis fieri consvevit, usqué ad altare differre. Corporalem quoqué munditiam, requirit corporalis præsentia Salvatoris. Idcirco ministri altaris, non solùm antequam se ad ministrandum induant, verumetiam postquam fuerint omnino parati, expeditis cõmunibus, ad calicis ministerium accessuri, suas iterum lavent manus. Hoc enim sem-

Mũditia decet ministrũ altaris.

per debent cavere cautissimè, ne communibus manibus, aut manicis suis, vel post immediatum rerum contactum, calicē, aut qui ad ipsum pertinent pānos, vel corporalia tangant: sed si lineam tunicam, quam rochetū vocant, vel super pelliceū cum strictis manicis, vel aptum aliud non habuerint indumentum, calicem præparādum, & in fine Missæ plicādū sacerdoti relinquant.

Et reverentia circa Sacerdotem.

2. Reverentiam debēt ministri altaris tam ad sacerdotem, quā ad ministeriū, & res etiā de propinquo ad ipsū ministeriū pertinētes habere. Circa sacerdotē, ut quādo secū altari assistūt per aliquātulā capitis inclinationē, & sui elongationē ab eo, ac per humilem debiti exhibitionem officii, reverentiæ

tiæ ſignum oſtendant. Si verò ſederit,& ipſi tantùm in ſuperpelliceis fuerint, nequaquã juxta ipſũ in ſedilibus, videlicet coæqualibus ſedi ejus, ſed ad ſcabellum ejus potius,ſi aptus fuerit locus,vel alibi ſedeant. Venerentur *eum decoro* ut cõvenit comitatu, & maximè quando ſe vertit ad populum, ei adſint; quem ubiqué ut in officio, ſic & eo expleto in veſtiarium revertentem deducãt, ut acies ordinata,ad altare,deinde ſi opus fuerit, reverſuri.

3. Miniſterio reverentiam exhibent, ſi motu debito & habitu ipſi miniſterio convenienti aſſiſtant & miniſtrent: aliter enim non ſine nota irreverentiæ miniſtratur: ut ſi quis quãvis Diaconus, vel Sacerdos in ſuperpelliceo ad Miſſam miniſtrans, Circa miniſteriũ.

ſtrans, corporalia ſuper altare, præſente Sacerdote veſtibus ſacris induto, replicet, aut cõponat, ſi quis non habens ſuperpelliceum cum ſtrictis manicis, vel aliud idoneum indumentum, corporalia & calicẽ tractare, aut panem & vinum in communi habitu miniſtrare præſumat, ſi quis hoſtiam in communi eligat loco, vel electam reponat, quæ in pixide manu ſua mundiſſima eſt potius eligenda, & electa ſuper patenam ipſam, vel ſuper corporalia decentius reponenda. Nec audiendi ſunt illi, qui ad mẽſam Domini non aliã quàm ad menſam corporis, curant munditiam, ſuper pannos, qui libris ad ſecretarum vel pallarum cuſtodiam ſupponuntur, calicem paſſim, vel conſecrandam

dam hostiam reponentes. Singularem hostiæ cultum, singularis decet munditia.

4. Ad res quoquè necessarias, ut sunt corporalia, panni calicis, ipse calix, & missale, est reverentia adhibenda, quam munditiæ studiũ maximè probat. Hujus intuitu, pannus omnis suspectus, aut quem color impedit ablui, à corporalibus arcetur & calice. In pixidibus hostiarum, *mundissimus* sacculus lineus hostias contineat. Similiter & calices mundis sacculis lineis involvãtur. Quisquis ergo ad altaris utẽsilia sacra reverentiam munditiæ curat, circa ipsa operosiùs studeat. De communibus libris si quos aliquando propter officium inevitabili fortè necessitate cogente, poni super

Et corporalia aliaquè altaris vasa.

altare contingit, omnino caveant, ne corporalia vel pannos calicis aliquo modo tangant. Cum corporalibus vel calicis ipsius mappula, nũquã labia vel oculos tangant, devotionis alicujus obtentu. Calix cum summa tractetur munditia, quando de loco ad locum defertur, non super librum aut vestimentum, sed altè in manu mundissima, vel repositorio portetur: nec extra repositorium ipsum præterquam super altare, vel in alio loco mũdissimo teneatur. Missale in loco reponatur honesto: & si nonnunquam illud extra Ecclesiã, vel alias quàm ad missam teneri contingat, panno aliquo mũdo præter suam camisiam involvatur. Deniqué reverentiã in ministerio, habitus decens,

Calix reverẽter attrectãdus.

cura

cura munditiæ: & in executione maturitas atteſtantur. Reverentia ſimul & cautela munditiæ, communes corporis veſtes prohibent ab altari. Et ſi in his pluriũ opponas ineptias, habet æmulos plurimos vitiũ, rariſſimos diſciplina. *Non à pluribus, ſed ab honeſtioribus forma ſumenda eſt.*

5. Ad hoc tam celebrãs quàm miniſter, circa officium ſuum, magnam debent diligẽtiam adhibere. Sacerdos quidem circa proviſionem dicendorũ & agendorum in Miſſa: ne defectum faciat in dicendis, formam ſeu modũ Ordinis in celebrando poſtponens, aliam auctoritate ſua introducat. Oblationi calicis aquã ipſe infundat, quod à nullo ſine ipſius juſſione eſt præſumendum. Debet

Sacerdotum diligẽtia in Miſſa.

bet etiam circa custodiam mũditiæ manuum & pannorum esse intentus, manuum; ut eas ad tangendum communia, vel carnem nudam, sive in facie, sive alibi non apponat, nisi eas continuò lavaturus, pannorũ ut nunquam ad indumenta sacerdotalia, maximè ad infulam nares emungat, vel aliter ea quoquo modo deturpet.

infula filemẽtũ Sacerdotis quod nobis dicitur amictꝰ.

6. Ministris verò diligentia debet esse circa ea, quæ necessaria sunt celebranti, & circa munditiæ custodiam, ac conservationis vasorum & pannorum pertinentium ad altare. Ministrorum est, ut præinduti celebraturum cum diligẽtia præparent, ejusqué indumenta post officium plicent: & quæ ipsi sacrum ministerium exequenti opportuna fuerint, hora, tempore

Et ministrorũ.

pore & loco congruis offerat. Nunquam ad Missam privatam legendi vel orandi gratia, solo vel sedibus se totaliter prosternant, nec latitent post cortinas, sed palam coram altari, non tamen à latere celebrãtis assistant, *versus eum, circa* quẽ tunc oculus debet esse, aspectũ quasi continuè directuri; non tamen in faciem ejus, maximè post Canonis inceptionem, intendant. Nec ei, præsertim à parte libri, nimis appropient, aut circa ipsum aliquẽ tumultum faciant. *Summa quietis tranquillitas est necessaria celebranti* Vasa & pannos mundè tractent apud eos, & teneant. Si pannus calicis ad terram ceciderit, nullo modo antequam lotus fuerit, iterum calici apponatur. Circa finem Missæ

calicem plicaturi, ipsum cum aqua post vinum abluant, ne pannos inficiat adhærentes. Nunquam super altare vinum & aquam ad mundationem, vel aliàs, si vitare potuerint, ministrent. Si tamen ob incuriã Sacerdotis oporteat, subtus ampullas, quæ vinum & aquã continent, manum ad retinendum guttas, ne super altaris pannos cadere possint, apponant; super quos etiam pannos nec ipsæ reponendæ sunt ampullæ. Ad hoc debet qui ministrat ad Missam, superpelliceum si habuerit conservare, ne cum eo aliquatenus nares emũgat, vel sudores à facie vel aliàs undicunqué detergat: nec ipsius manicas maximè ad pulverem super ligna, lapides, vel super terram exponat, quod

tamen

tamen si nonnunquam per aliquorum negligentiam accidit, cavere debent, ne corporalia, calicem, aut pannos ejus cum ipsius superpellicei manicis tãgant. De aliis indumentis quoties ea plicãt, solicitè caveant, ne unquam *manicæ terram* tãgant, vel usq; ad ipsorum vestimẽtorũ fimbrias descendere permittantur: sed sive tunicæ lineæ, sive quæcunqué alia indumenta plicantur, manicæ semper *longè à fimbriis* collocentur. Debent iterum ministri altaris propter vasorum & vestium (ùt dictum est) conservationem attendere, ne calicem, quando reponunt, stricte *ligent*: quia sæpè per *hoc* deterioratur non modicum, & paulatim obtritus conquassatur. Vasa quoqué altaris &

utensilia in locis suis diligenter, ut convenit, præparata reponant. Vestimenta etiam plicare non negligant & aptare: nisi pro aliquo celebraturo ea quis dimitti requirat. Sed quid horum expressionibus immoror? in omnibus enim, quæ ministerium Dei contingunt, speciali nimirum diligentia opus est. Si agendis ministeriis terreni regis studiosissimã homines curam impendunt: quantam putas æterni Regis ministeriis impendendam?

Sacerdotum honestas in re Divina.

7. Cæterùm si ministri altaris intendere debent honestati, multo ampliùs tamen per omnem modum Sacerdotes, qui celebrant. Postquam ergo fuerint vestibus sacris induti, cũ magna debent maturitate incedere; & præcipuè cùm altari assi-

assistunt, gravitatem in motu & gestibus, laudabili curiositate servare. Nunquam genuflexuri, quamdiu sacerdotali casula sunt induti, nisi temporibus ab Ecclesia institutis. Super altare quoqué se non appodient *inhonestè: nec manus* suas *hac & illac* inordinatè deducant. Quando se vertunt ad populum, non erigant oculos, ut videant assistentes.

8. Deniq; circumspectos decet eos esse, specialiter circa corporalium dispositionem & custodiam; circa calicis collocationem; circa Dominici corporis consecrationem, sangvinis susceptionē, & mundationis *industriam*. Circa corporalia; ut ipsis super altare replicatis, usqué ad anteriorem ipsius altaris oram, sit spatium com- Et circũspectio.

competens; ne super eadem manus suas aut manicas indumenti teneant. Calicem ante oblationem super corporalia nunquam ponant, sicut post oblationem fieri consvevit: sed ipsum usqué ad oblationis tempus, ad corporalium teneant latus. Circa consecrationem inter cætera solerter provideãt, ut cùm hostia fuerit consecrãda, ita parum & cautè in principio eam levent, quasi scutũ sibi de manibus, depresso aliquantulum pollice, facientes; ut si fieri potest, ante consecrationem à circumstantibus videri non possit, ne à simplicibus adoretur; qui quanto citiùs eam viderint in manibus Sacerdotis incautè nondũ cõsecratam adorant. Cùm autem consecratio fuerit consumma-

Jã aliter rubricæ Missalis Romani novi.

In cõsecratione.

ta,

ta, hostiam sine mora notabili duabus manibus quantum expedit, ut ab hominibus possit videri, cum omni reverentia elevantes, tã in elevãdo, quàm in reponendo, debitam maturitatem servent: nec post vel ante *elevationem* osculentur eandem. Si super altare viaticum celebrant, consecrationẽ facturi, manum cum hostia cõsecrãda super ipsius altaris viatici lapidem teneant: ne fiat consecratio juxta, & non supra ipsum. Circa sumptionem calicis caveant, ne ipsum sumẽdo, vel calicem exguttãdo per nimiam axtractionem; tumultum quendam vel sibilum cum labiis *faciant*, aut post sũptionem digitos *lambant*. Erit etiã tutum, si dum sanguinem sumunt, calicem tenentes cum dexte-

In sũptione mysteriorũ.

dextera decenter, & patenam cum siniſtra ſupponãt, ſangvinem, ſi quid effundi contingeret, recepturam. Super quam ſi frangi corpus Dominicum aut reponi contingat, ipſa deniquè vino & aqua, vel altero illorum ſufficienter debet infundi. Incongruum & indignum, ut patena poſt Chriſti Corpus Sanctiſſimum, communi tactui pateat non mundata, & reb9 quibuslibet licet mũdis ſine differentia exponatur. Si ſentis aliter, credo ut poſt patenæ, vel calicis aut corporalium tactum, non ſunt manus communicandæ communibus ante factam poſt tactum hujuſmodi lotionem. Si calicis petatur mundatio pro infirmis, primam nullatenus aut ſecundam perfuſionem exponant;

ſed

sed priùs semper mundationibus solitis perfectis, aliud denuò vinum calici apponatur petentibus indulgendum.

De disciplina circa ea, quæ ad corpus sunt

CAPUT XVIII.

1. HAbito de disciplina circa spiritualia, sequitur de ipsa, circa corporalia. Et primò circa ea, quæ in nobis sunt: Secundò circa ea, quæ extra nos sunt. Respectu eorum quæ in nobis sunt; primò videndum est de disciplina respectu totius corporis, quantũ ad gestum: secundò respectu partium corporis, quantum ad actum. Et primò, respectu lingvæ, quantum ad duo opera naturæ, in quibus congruit officium lingvæ, scilicet quantũ ad Partitio.

ad loquelam & gustum. Secũdò, respectu manuum, ut in exercitio manuali. Tertiò, respectu pedum, ut in incessu. Quartò, respectu membrorũ omnium, quantum ad aliqua ipsorum officia. Deinde circa ea, quæ extra nos sunt. Primò quantum ad ea, quæ de propè, ut est vestis & habitus. Secũdò quantum ad ea, quæ de longè, ut sunt officinæ.

De disciplina in gestu
CAPUT XIX.

Mẽbra propriis officiis fũgantur.

1. CIrca disciplinam in gestu, (qui modus & figuratio membrorum & corporis dicitur) duplex est custodia adhibenda. Prima est, ut unũ membrum alterius officium nõ usurpet, aut ejus ministeriũ sui admixtione confundat. Si

os

os loquitur; caput non agitetur, manus non moveatur, & sic de aliis: ut dum alterum membrum operatur, alterum quietum omnino permaneat; aut si opera ejus necessaria illi esse cognoscitur, ad operandũ ordinatè moveatur.

2. Disciplinæ custodia est in gestu, ut quodlibet membrum in eo quod facit, debitum modum teneat, nec temperantiæ limitẽ, aut honestatis formam excedat: hoc est, ut in paucis exemplis probemus, ridere sine apertione dentium, videre sine defixione oculorum, loqui sine extensione manuum, sine contorsione labiorum, sine agitatione capitis, sine elevatione superciliorum, incedere sine modulatione gressuum, sine vẽtilatione brachiorum, sine gesticu- Gestus sint modesti.

sticulatione scapularum, jacere sine dejectione membrorũ, sedere sine alterutra superjectione pedum, & sine alterutra accubatione laterum, sine divaricatione seu dilatatione crurium, sine extensione vel agitatione tibiarum, nempe honestum & humilem fratrem semori suram imponere, vel pedes palàm cancellare non decet, arcendi sicut in publico, ita & in secreto sunt gestus inepti.

Humiles & graves. 3. Gestus denique religiosi debet esse humilis, severus & gravis, est enim reprehensibilis gestus, si superbiam, si mollitiem, quæ nunc per lascivam hilaritatem, nunc per nimiam dejectionem insatuat, aut si etiam levitatẽ prætendat. Turpis in humilitatis professore su-

per-

perbia. Fœda prorsus in humili habitu gesticulatio fastuosa, sic non est viri muliebrem habere mollitiem, puerili levitate. Gravitatis modestia, multam affert servata moribus honestatem, neglecta maculam & contemptum; mortificata secundum Apostolum super terram membra, gestus debent mortificatos habere. Col. 3. 5.

De disciplina in modo loquendi
CAPUT XX.

1. DIsciplina loquendi tàm in modo & provida (quãdo loquendum sit) discretione, quàm in verborum religiositate attenditur. Modus, in gestu & sono considerari potest. Loquentis gestus, debet esse modestus & humilis: sonus demissus & svavis. Modestiam

stiam debet habere gestus loquentis, ut nec inordinatè, nec turbulentè inter loquendum membra moveat: nec oculorũ nutibus, labiorum contractione, vel altero non decenti alterationis modo, vultus honestatem deformet, aut faciem ipsã mollitie quadam resolvat humilitatis obtentu: sed in eadem vultus constantia semper permanens, severitatem benignã & constantẽ, & quodam modo rigidam benignitatem prætendat. In facie siquidem hominis speculũ disciplinæ relucet: cui tanto major custodia est adhibenda, quanto minùs quod in ea fuerit peccatum celari potest. Vetat quoquè loquentem gestus modestia, ne se hominibus notabili quadam supplicationum profunditate in-

Beni-gnè rigidus.

incurvet, aut ejus, cui loquitur, vultui nimis inſtet: ne inhoneſtè quidẽ in ejus faciem: halitus aſpiratione inſufflet, aut halitu ipſo poſt vinum potatũ, ſenſum maximè narium offendat. Loquentis halitus vultui auditoris & naribus, vitiosè prorſus ingeritur. Debet etiã geſtus humilitatem, modeſtiã, ac vultus hilaritatem prætendere. Sonitus debet eſſe demiſſus pariter & ſvavis: quia clamoſitas & verborum aſperitas, locutionem religioſi plurimum quidem & dedecet & deturpat.

Sed placidus.

2. Diſcretio præterea quando loquendum ſit, neceſſaria eſt: quia *ex ore fatui etiam parabola reprobatur, quia non dicit eam in tẽpore ſuo.* Sapiens quãdo loquendum & quando tacẽdum

Quãdo loquendum Eccl. 20. 22.

dum sit, prudenter considerat. Est autem junioribus fratribus ferè semper inter seniores usq; ad interrogationem tacendum.

Eccl: 32. 30. *Adolescens*, ait scriptura, *loquere in tua causa vix cum necesse fuerit. Si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum.*

Ps. 18. 3. Silet etiam à bonis Propheta.

Bened: reg: l. 6. Ergo quamvis de bonis, sanctis, & ædificationum eloquiis perfectis, discipulis rara conceditur loquendi licentia. Nã loqui & docere, magistrum condecet: tacere & audire discipulo convenit. Loquente alio *nunquam loquantur*: aut verba loquentium quovis pacto interrumpere præsumant. Nec mordaci vel importuno insultu, sociorũ locutionem impugnẽt. Stultorum enim hæc sunt, qui nec lingvæ parcere,

nec

nec ſociis deferre noverũt. Si qui etiam mutuâ ſe collatione impetunt, per impoſitionem ſilentii, & aliam pœnam cõdignam merito reprimuntur.

3. Religioſitas debet in locutione ſervari, ut ſit ſermo veridicus & purus, ſit dulcis & honeſtus. De veritate ſermonis Sapiens dicit: *Ante omnia verbum verax præcedat te.* Non ſolùm igitur mendacia, & quæ criminoſa ſunt; verumetiam locutiones hyperbolicas & aliqua duplicitate notabiles, penitus vitent. Loquentes de dubiis aut futuris, nunquam abſolutè loquantur, ſed in hujuſmodi omnibus ſemper conditionem apponant. Præciſa enim de indifferentibus verba, religio non conſentit. Non eſt alicujus viventis arbitrio, de

Sermo ſit veridicus. Eccl. 37. 20.

contingentibus negare vel asserere absolutè. Non facilè de auditis sententient; licet veritatem sentire se putent. Sint ad responsionem tardi: ne per inconsiderationẽ falsum aliquod vel indisciplinatum proferant verbum.

Purus. 4. Debent etiam purè loqui; ut in eorum verbis nec jactãtia, nec detractio, vel malitiæ alicujus, aut vanitatis admixtio valeat inveniri. Nunquam de scientia, vel sæculi statu se jactent. Erubescant dicere de absente, quod cum charitate non possent dicere corã ipso.

Reg: c. 34. Unde S. Benedictus, *Murmurare aut conqueri nesciant: nec murmurationis malũ, pro qualicunq; causa, in aliquo qualicũq; verbo vel significatione appareat.* In verbis suis aut literis,

si

si quas aliquando dirigunt, puerilibus vel adulatoriis nonutãtur blanditiis, sed tanquam religiosi, suam breviter & veraciter intentionem exponant.

5. Honestatẽ habet locutio, Honesti & illius, qui loquitur, & illorum quibus vel de quibus sit sermo, conveniat dignitati. Otiosa verò, joculatoria, juratoria, contentiosa, maledica, vel alia sæcularia verba, nec pura sunt quidem, nec religiosæ cõveniunt dignitati. *Nugæ*, ut ait S. Bernardus, *inter sæculares sunt nugæ: inore Sacerdotis aut religiosi blasphemiæ. Interdum si incidant, ferendæ fortassis, referendæ nunquam. Os talibus aperire illicitũ; assvescere sacrilegiũ est: fœdè ad cachinnum moveris, fœdiùs moves.* Dissvescе à vaniloquio lingvam, qui

Honestus.

l. 2. de consider: ad Eug: in fine.

ad profectũ religionis aspiras, Processurus in publicum, præmuni teipsum: & animo statue à verbis inanibus abstinere. Provide tibi antequã prodeas aliquid, unde, si expedierit, sermo texatur. Familiare prudenti, consideratione omnia prævenire: confert ad singula fuisse præmunitum. Si dignũ quippiam relatione non habes, tace. *Tutiùs & humiliùs audis, quàm loqueris.* Non affabilitas oportuna, sed loquacitas otiosa damnatur. Jurare verò nunc per caput, nũc per Sanctos, vel alio *quovis* modo, Christi (qui ait, *Sit sermo vester est, est, non, non*) discipulo minimè cõgruit. Rursus indignum penitus servis Dei, muliercularum more contendere. Si resistentiæ incidant verba, cedendum continuò

Tutiùs audire quàm loqui.

Matt: 5. 37.

Contẽdere nõ decet religiosos.

nuò resistenti. *Honor est homini, qui separat se à contentionibus.* Prov. 21. 3. Nunquam discendi, ut dicitur, gratia, litigent: scientes ad se verborum contentiones nullo modo deinceps pertinere. Non potest esse, quin contentio aliquid, quod contra conscientiã dicatur, extorqueas. Ergo inter Dei servos collatio, non altercatio debet esse. Perversum est, maximè si ausu damnabili ad injuriosa vel maledica verba, quæ secundùm Apostolũ à Dei regno excludunt, os religiosi laxetur: aut diaboli nomen ad invectionem assumat, vel in communi locutione frequentet. *Sunt quædam quæ levissima putarentur, si nõ in Scripturis demonstrarẽtur opinione gravíora. Quis enim dicentem fatue fratri suo, reum gehẽnæ pu-*

Nec cõvinari. 3. Cor. 6. 10.

Aug. Enchir. c. 79.

Matth. 5. 23.

taret, nisi hoc veritas expressisset. Pessimum hunc loquēdi usum quasi pro affabilitatis solatio, salutis adversarius introduxit: ut per eum modicæ occasionis accessu stultis illudens, eos frequenter in gravis lapsum offensæ impulsu leviori præcipitet, & *status dignitatem colluvio* sordidationis vilificet. Pudeat eos rumigerulos esse, aut verborum sæcularium delatores. Nihil inter socios seminent, quod infirmos animos dissolvere valeat, aut turbare. Reus est Deo & Ordini, qui temerario diffidentiæ verbo conscientiam percutit infirmorum.

Rumigeruli non sint fratres.

6. Præterea sive fratri, sive extraneo, sive magno, sive parvo loquantur, semper in ore verbi dulcedinem habeant; *omnem ad omnes*, secundùm Apostolū, *man-*

Sermo dulcis sit.

Tit: 3. 2.

m anſvetudinem oſtendentes. Nũquam ſuæ prætextu conſtantiæ vel zeli cum communitatis injuria, in verba contumelioſa prorumpant. Sæpè enim meritum immoderata lingva confundit: turpiſq; defenſio, quæ injuriis utitur. Habet faſtus pro conſtantia impetũ, pro ratione injurias: ſed *lingva eucharis in bono homine abundabit.* Eccl. 6. 30.

De disciplina circa comeſtionẽ
CAPUT XXI.

1. DEbent etiam cum timore Dei comedere, diſciplinam ſemper tam in modo ſe habendi, quàm in cibo obſervantes: vitantes nihilominus quaſdam minùs decentes ſæcularium conſvetudines ſuper menſam. Placet vel pauca de ſingulis exempla ſubnectere,

quæ ad similium considerationem transmittant. Honestè se debent habere, ut dum comedunt, aut bibunt, sedeant, bibentes cum duabus manibus scyphum teneant, membrorum agitationem, & quarundam anhelationum vel labiorum tumultum, quæ animi notant intemperantiam, vitent, oculos à circumspectione, lingvam à locutione cohibeant. Oculorum custodia inter epulas propterea necessaria est: quia non decet, ibi præcipuè, ut vagos habeant oculos, nequé curiosè & (ut ampliùs dicam) impudenter, quæ apud alios aguntur circumlustrando prospiciant: sed ut potiùs pudicè, demissis luminibus, ea tantùm quæ sibi antepositа sunt attendant. Loqui verò seu mussita-

Honestas in edēdo.

Oculi custodiendi in mensa.

re

re ad mensam ubi silentium est servandum, turpe vitium est: Declinãda mussitatoris societas qui licet legis honestate prohibitus, lingvæ tamẽ volubrũ nõ valet retinere. Si quãdo etiam extraordinariè bibũt, sive adsint *sive non adsint extranei*, quamdiu bibitur, sileant. Culpanda nimis verborũ multiplicatio juxta potum. Silẽtiũ servandum in mensa.

2. In cibo, tam in qualitate quàm *in quãtitate ipsius, quàm* etiam *in modo*, moraquẽ ac frequentia, comedendi disciplinam servent. In qualitate, ut nunquam pretiosa vel delicata, nunquam in ciborum aut præparationum diversitates affectent. Promptum ad delicata palatum, curiositas quædã, honestatis postpositiva decla- Cibi quales non pecatendi.

rat, ut verbi gratia: Si quis ex vitio meliora de communi eligat portione, ut quod in pane sapidius, vel in aliis viderit melius, ipse sibi accipiat, si majora panis fragmenta sumat, minoribus si adsunt, licet minùs delicatis, sine rationabili causa *dimissis, cùm panis* vel res alia quanto magis ad integritatem accedit, tanto ad mẽsam ipsam valeat honestiùs reportari. Si ad majorem saporis delectationẽ in pane inveniendam, ipsum inordinatè frangendo, circumcidendo, vel micatenus excrustando deformet. Si vinum cum aqua temperare non curet; si longum & interpolatum faciat haustum. Si salsam communem panis appositione consumat; aut eam incongruè totam, va-

se

se transverso vel circulari venatione vendicet, cum sit magis in medio intingendum. Sicut enim apud honestos quosdam in sæculo imputatur, si corrosionibus ossium curiosiùs insistas, aut carnes per magnos notabiliter *bolos*, præter exigentiam scindas vel edas, aut dum scindis, sciissum immediatè morsellum, antequam in communi loco posueris, percipias, à meta communi juxta vulgare *proverbium* non curãdo discrepas; aut tactu more palponis, electum post tactum relinquas, vel simile quippiã actites: sic religiosis est indecens, si in his, quæ sibi pro tempore conveniunt cibis, notam gulositatis non vitent. Siquando eos jejunii tempore, vino confecto vel simplici, ante co-

Specialia sine scãdalo si necesse est sumenda.

mestionem vel post, herbis seu speciebus, infirmitas uti cõe gerit, occultè hujusmodi si potuerint sumant, ne simplices idem sibi ipsis absq; sufficienti necessitate licere putantes, ad solvendum jejunium suo incitentur exemplo.

Specialia in mensa nõ sunt quærenda.

3. *Est insuper diversitas* respectu cibi & præparationum vitanda. Nihil ad mensam speciale apportent, vel in mensa requirant, præter sal & aquã, quæ possunt semper cum honestate requiri. Privandus communibus *est, qui specialia* in communitate usurpat. Communibus igitur discant esse cõtenti. Os suum ad omnia, quæ alii comedunt, assveścant: ut si fieri potest, *nullum* omnino repudient seu abominentur cibum. Grande vitium si potagium

gium & communia respuas, ut in specialibus lautiùs procureris. Porrò modò mollia, modò dura, modò frigida, modò frixa, modò elixa prægnantes solent appetere mulieres: providenter autem sobrieq; conversanti, *satis est* ad omne condimentum sal cum pane.

Ciborũ quantitas:

4. Debent etiam excessum in cibis, & maximè potus quantitatem vitare: ut crapula vel satietas nimia non subrepat. *Nihil sic contrarium omni Christiano, quomodo crapula*, ait Sanctus Benedictus. Reg: 39. 19.

Decenter edendũ:

5. Amplius quoqué qualiter; hoc est, quàm decenter, mundè ac temperatè sit comedendum attendant. Decentiæ detrahit, qui cibum in ore habens, vel scyphum in manu detinens, loquitur: qui manu

nu armata cultellum habente: cibum ori ministrat, vel ei nondum expedito à cibo, potum nihilominus ingerit, aut dum bibit vel comedit, caput tenet in caputio profundatum. Mũditiam debent ad proprium & sociorum cibum,& ad mensam ipsam, super quam comeditur, observare. Munditiæ simul ac decentiæ gratia caveant, ne in paropside, scypho, vel ovo, præmorsum aliquid iterum comesturi reponant. Fœde tuorum reliquias, dentium alicui cibo immisces. Nunquam scyphum digitis potagio vel alio quolibet maditatis accipiant, aut pollicem poculo immergant; nec super potum, in scypho vel super cibũ quẽlibet sufflent. Indecenter agitur,si digitos quis immittit potagio,.

Com mundi-tia.

tagio, & offas vel olera nudis articulis cochlearis vice piscatur. Si superfluitates piscium & similia, ex ore projicit super mensam, vel nuces alii quàm sibi frangit cum dentibus. Si quis tussit aut sternutat non aversa facie à mensa. Raro enim hoc fit, sine qualicunqué emissione reliquiarum oris. Si nudam manum in mensa naribus emungendis, vel carni nudæ scalpendæ apponit, vel manum ipsam ad vestimenta detergit. Cavendum quoqué, ne quis ante faciem circumstãtiũ fratrum, pro sale & aliis necessariis, quæ à fratribus tradi possunt, manum extendat super mensam, & eorum cibum cum manicis seu habitu suo tangat. Scindendus etiam panis, pectori seu vesti communi nõ est sine

ne interpositione tobaliæ applicandus. Munditia mensæ requirit, ut mensale nequaquam frequenti vel superflua detersione cultelli vel manuum deturpetur, purgandis maximè dentibus nullatenus exponendum. Fœdũ enim & vile, mappas & manutergia fratrum cõmunia, dentium fricatione fœdare. Qui conventualia dehoneſtat, committit utiqué in cõventum.

Mapparũ usus.

Et tẽperantia. Hugo à S Vict: tõ. 2. instit: mõ: ad novit: cap: 21.

6. *Tẽperantiã manducandi*, ait Hugo, *intelligimus in eo, ſi homo tractim, & non cum nimia feſtinatione comedat.* Feſtinatio in inchoatione & proſecutione comeſtionis attenditur, quando videlicet in initio mẽſæ ſtatim abſqué orationis alicujus præambulo, ad cibum manus extenditur, aut cum quadam

quadam voracitate comeditur. Si priùs ori cibum miniſtras, quàm alio ſumpto fueris expeditus.

7. Cæterùm per moroſam comeſtionem, congregationem detinere ad mẽſam, aut ſi quãdo extra *conventum bibitur*, juxta potum moram contrahere, non eſt decens. Hinc per Sapientem ſobrio dicitur. *Ceſſa prior cauſa diſciplinæ* Sine lõga mora. Eccl: 33. 20.

8. In comedendi & bibendi frequentia, ſervanda eſt diligẽter tẽperantiæ diſciplina. Sanè poſt refectionem ad potum redire, aut per diem in domo ex vitioſa conſvetudine, aut quod turpius eſt, poſt Cõpletorium bibere, *non mediocris vitii* notam habet. Honeſtius ad menſam quãtũ indiges bibis, quàm bibendo per diem meribibuli morem Nõ extra ordinariè comedẽdum aut bibendũ.

morem geris. Fructus vel aliud quodcumq; extraordinarie sæcularium more comedere, patens est gulositatis indicium. Siquidem extra duas vices in die, nisi necessitate cogente, in domo vel extra comedere, puerorum, imo pecudum est. Senex legem in vicibus comedendi non servans, fertur per angelum asino comparatus. Ad collationem tempore jejunii faciendam, duabus tantum vel tribus (si indiges) bibere vicibus, temperantiæ congruit & honestati. Studet sobrius quãdam temperantiæ legem, in ipsis etiã necessariis observare.

In collatione bis vel ter bibendũ.

9. Deniq; quorundam sæcularium in faciẽdis coinvitationibus, in poculis in fragmentis, & hujusmodi consvetudines vitent ad mensam. Non se

Nemo invitetur ad edẽdũ vel bibendũ.

invi-

invicem facilè coinvitent: sed comedat vel bibat unusquisq; pro suæ arbitrio voluntatis, quantum necessitati suæ meliùs sibi notæ quàm alii, viderit expedire. Congruè tamen senior verecundantes fortè, vel nimiũ abstinẽtes juniores invitat. Sapor & potagium prægustata, vilium quoqué seu quorumlibet ciborum reliquiæ, ut ovũ unum, tantilumve pitantiæ, si ventre jam satiato superst, indecenter commensalibus maximè senioribus ingeruntur. Encænia per mensam non mittant. A fragmentis & reliquiis caveant: sed de pane & aliis ita sibi provideant mensuratè, ut corã se vix micas relinquant. In potagio tamen aliquid interdum honestè relinquunt, id sibi pauperum & temperantiæ

Fragmẽta non faciẽda aut reliquiæ.

gratia

gratia subtrahentes. Verùm & si quid fortè relinquere, non tamen ut paterfamilias ad erogãdum congerere permittuntur. Pro sociis aut vix aut nunquã, maximè circa finem refectionis, panem vel aliud scindant, aut potum in scypho ponant: *nisi saltem quantum ipsi soli* comedere vel bibere valeant, si alii quibus hæc offerunt, non acceptant. Nunquam pro buccella, ut dicitur, panem tunc integrum scindant, præsertim si apud socios fractum inveniant. Si scyphum communem habuerint, qui voluerit bibere, non ampliùs de potu apponat, quàm possit bibere una vice. Inter reliquias quæ aliquando fiunt, inutile aliquid vel nocivum, ut quæ de nuce, ovo, castaneaq; projicimus, aliaqué

hujusmo-

hujusmodi nullo modo relinquant. Murilegos vel aves ad mensam non pascant: cùm nec in refectorio debent sustineri. Possunt cum dictis & similia circa comestionem attendi. Verumtamen sunt nõnulla, quæ licet communiter vitiosa putentur, interdum tamen inter domesticos in spiritu charitatis sine vitio exercentur. Feles nõ permittantur in refectorio.

De disciplina in opere manuali
CAPUT XXII.

1. AD disciplinam circa exercitium operis manualis, quod manuali opere corporaliter exercetur servandã, necessaria est discretio, diligẽtia & honestas. Est habenda discretio circa opus, ut quod faciendum est, discretè fiat. Discernendum est primò, ut utili Discretio in opere.

utili operi necessarium, bono quoque melius, & meliori optimum præferatur. Juvare fratrem cùm indiget, multum utique operi peculiari præponderat. Rursum celebrare volenti juvamen subtrahere, majorem pluribus aliis offensam esse, quis ambigit? Est etiam discernendum quod opus quo tempore fiat. Nonnulla siquidem in festis diebus non fierēt, quæ in profestis benè fieri possunt. Videtur in operibus distingvendum. Sunt enim exercitia quædam, quæ necessitati quotidianæ inserviunt; ùt est ciborũ præparatio necessariorum ad diem, utensilium coquinæ ablutio, & consimilia quæ omni tempore fieri solēt. Sunt quædam alia, quæ in diē alteram differri possunt, ùt est

Et in tẽpore.

scri-

ſcribere in quaterno, tunicam virgis excutere, caput abluere, cæteraqué alia à quibus eſt diebus Dominicis & feſtis præcipuis abſtinendum, ob ſacri reverentiam temporis. Feſti nãqué dies, per honeſtum quietis otium, alii verò dies per laboris debiti exercitium honorantur. De quo Hugo: *Quantum,* inquit, *addit decoris diebus feſtivis quies vacationis, tantum ornamenti cõfert cæteris diebꝰ ſtudium boni operis: ita ut in illis quisquis noluerit eſſe quietꝰ, iudex ſit ſuæ vanitatis; & iniſtis, qui nõ fuerit laborioſꝰ, teſtis pigritiæ. Carnales ſiquidẽ mẽtes ne velin illis diebꝰ quieſcãt, vanitas exagitat: ne velin iſtis in bono opere ſe exerceãt, pigritia ligat.* Deinde quaſi concludens ſubjũgit. *Quapropter non negligen-*

Feſti dies ut ſint agendi.

tõ. 2. inſtit. mõ. ad novit. c. 4.

gligenter habenda est in bono opere discretio temporũ: quia sicut malũ opus nullo tempore laudabile est, ita etiam bonum opus quodammodò reprehensione dignum judicatur, si tempore oportuno factum non est.

Diligẽtia in operis promptitudine.

2. Diligẽtia in opere ex prõptitudine operantis, & devota fideliqué operandorum executione dignoscitur. Diligentiæ hujusmodi promptitudo, non in opere manuum tantùm, sed in conventuali quolibet maximè locum habet. Quidquid pertinet ad conventum, id præcipuè diligentiæ studio est ãgendum. Sint ergo præcipuè ad conventualia exequenda promptissimi. Nunquam tardè ad opus Dei vel ad mensam occurrant. Unde Sanctus Benedictus: *Ad horam divini officii,*

mox

mox ut auditum fuerit signum, relictis omnibus, quæ in manibꝰ fuerint, summa cum festinatione curratur, cum gravitate tamẽ, ut nõ scurrilitas inveniat fomitẽ. Ergo nihil operi Dei præponatur. Ad mẽsã autẽ qui per negligentiã non occurrerit ante versũ, ut simul omnes dicant versum & orent, & sub uno omnes ad mensam accedãt, qui per negligentiã aut vitium non occurrerit, & sic usq; ad secundã vicẽ correptus emendare neglexerit, juxta ipsius sancti decretũ, *à communis est mensæ participatione arcẽdꝰ: ut solus à communi cõsortio sequestratꝰ reficiatur, sua ei de vino si fuerit habiturꝰ portione sublata.* Dignè quidem à communi refectione repellitur, qui se per vitium à communi oratione secludit. Absit

Reg. 1. c. 43. Citõ accurrẽdũ ad Cõventum.

E conventu nõ manẽdum.

à servis Dei vitiosæ hujus cõsvetudinis turpitudo: ut conventuale aliquod divinum præsertim officium alterius prætextu cujuslibet, tardo accessu vel citiore abscessu, propter opera dehonestent. Ut enim tardus accessus, sic ante horam recessus, sine gravi præsumptus necessitate arguitur. Impatiẽtis & vani signum est hominis, in communibus anticipare recessum, nec opus Dei posse in choro usqué ad finem exspectare. *Si Monachum,* Sancto narrante Gregorio, *post completũ officium continuò recedentem visus est dæmon ab oratorio retrahere,* quid de his, qui nec ipsius expletionem officii præstolantur? Haud dubium conventualis ubilibet decorem integritatis negligere, inexcusabile prorsus

Lib: 2. dialog: 14.

ſus remiſſionis eſt vitium: ad vitium autẽ vix occaſio deerit, ſi quælibet admittatur.

3. Omnes deniqué fratres, labores non ex ſola conſvetudine, ut *vitula Effraim docta diligere triturам*, ſed ex animi devotione ſectentur: ut in communibus ſit fervoris affectio ſpecialis. Conventualem vitã ut ſanctiſſimam imò angelicã, toto affectu animi amplexantes, ei tam continua quàm devota proſecutione adhæreant. Quantum ad officium, menſam & alia, vix niſi coacti à conventûs congregatione recedãt. Tantam Deus conventui efficaciam contulit bonitatis, ut ibi augmentum ſuſcipiat boni bonus, aut veniam mali malus. Multa in conventu bona præſentibus conferuntur,

Oſez 10. 11.

Vita cõventualis, angelica eſt.

1. Reg: 20. 30. absentibus subtrahuntur. Saul ad conventum psallentiũ prophetarum accedens, propheta efficitur: extra conventum factus, pervertitur. Thomas discipulorum absens conventui, visionis Dominicæ consolatione fraudatur, quam ad colligiũ reversus assequitur. Discipuli pariter congregati Spiritum Sanctum accipiunt. In conventu Dominus habitat & requiescit. Ibi devotos quosqué uberioris gratiæ pabulo refocillat: ibi quàm plures *negligentiæ* personales, *in divino* maximè *officio* subrepentes, congregationis cõmunione supplentur; ibi quod suis quisqué non potest, aliorum meritis obtinere meretur.

Joã: 20. 24.

Actor: 2. 1.

In conventu Dominus requiescit.

4. Cæterùm licet ad majora domûs officia, videlicet hospitala-

talariæ, refectorii, infirmariæ, lectionis ad mensam, & hujusmodi principaliter & continuè fienda, novitios fratres assumere provida religionis cõsvetudo non habet; si tamen quando contingat eis aliquod hujusmodi officiorum vel ad horam committi, magna debẽt devotione susc ipere, & ad faciẽdum ea mansvetè, velociter, acceptabiliter, integrè ac circumspectè, magnã debent diligentiam adhibere. Mansvetè, hoc est, sine murmure & displicentiæ signo. *Fili*, (ait Sapiens) *in mãsvetudine opera tua perfice.* Est in opere bono necessaria strenua velocitas: de qua Sapiens dicit: *In operibus tuis esto velox.* Velocitas hæc maturitatis non removet gravitatem, sed vitium tarditatis

Si quid novitiis præter morẽ præcipitur, nõ recusent.

Sed obediãt mãsvetè.

Eccl. 3. 19.

Velociter.

Eccl. 31. 27.

excludit. Est etiam acceptabiliter operandum, ut quibus ministratur, prout honestè fieri poterit, satisfiat. Optabat Apostolus & orari rogabat, ut *oblatio sua fieret acceptabilis in Jerusalem Sanctis.* Magno profectus est ei, cujus ministerio multi læti facti Deum laudāt. Integritas in opere bono requiritur, ut non diminutè, non ad evasionem, vel quasi ad oculū, sed perfectè, ut res exigit, fiat. Circumspectio in obsequiis, prout officiorum requirit varietas, est habenda: quod per exemplum in uno officio melius patet. Si quando refectorarii vicem gerant, quæ ministranda fuerint, tempore congruo & modo debito præparata ministrent, & religiosè distribuant: in mensa defectus

Acceptabiliter.

Rō: 15. 30.

Integrè

Circūspectè.

vel

vel circa ministerium suum minùs expediẽs aliquod accidat, provisuri. Ministrentur itaq; necessaria tempestivè. Turpe est si propter unius defectum, tota cõgregatio exspectet. Sicut igitur omnia sive fructus, sive sapores, sic & alia comedentibus congruè apponenda, priusquam fratres ad mensam intraverint, providè apponantur. Conferendorum collatio successiva, conventum sæpiùs detinet: & id quidem imputãdum negligentiæ ministrorum. Ad mensam verò quidquid apponitur, præparatum, ut decet reficientibus, offeratur. Nuces, si dandæ fuerint, priùs frangãtur. Herbæ crudæ, si apponendæ fuerint, mundentur: & sic de aliis observetur. De omnibus, quæ apponuntur, sua cuilibet

Tempestivè omnia præparantur.

Portio sua cuiquè apponatur.

libet, si fieri potest, portio singulariter tribuatur. Sunt rurigenæ, qui nec à Prælatis discreta, vel à senioribus aut extraneis sorte distingvant. Communia maximè, ut sal & aqua mensæ non desint, quæ in primis providus ministrator apponit. Aqua *non solùm pro temperãdo vino, imò sæpè pro aliis necessaria* est in mensa. Cochlearia quoquè sunt ad omne potagium oportuna, ne cum digito piscari oporteat, & ne juxta Hugonem, *in eodem jure & manus ablutionem, & ventris refectionem videatur quærere.* Murilegos vel aves, quæ tenentur alicubi contra araneas, nullatenus esse in refectorio, dũ fratres reficiuntur, patiantur: nec enim hoc est expediens vel bene factum. Sic & in aliis circa

Tõ: 2. instit: mon: ad novit: cap: 21.

istud

istud vel aliud quodcunque sibi impositum officium, sint intenti. Scriptum est enim, *Cuncta cum diligentia facite.* Et iterum: *Agite diligenter, & erit Dominus vobiscum in bonis. Sic agetis in timore Domini, fideliter & corde perfecto.* 2. Par. 19. 7. Ibid. 11 Ibid. 9.

5. Honestas in operatione servatur, si omnia, quæ aguntur, cum maturitate ac religiositate quædam exerceantur, & in omnibus nitor inveniatur munditiæ: hoc enim religiosum maximè decet. Honestas in operatione.

De disciplina in incessu
CAPUT XXIII.

1. Disciplinam circa incessum, penes modum & discretionem in ambulãdo cõsiderent. Honestus enim modus requirit, ut non impetuo- Modus in eundo.

fis & fractis gressibus ambulēt; nec erecta cervice, non prominenti pectore, seu etiam inclinato super humerum capite, aut vagabundè pendētibus manibus: quæ omnia vel levitatem, vel superbiam, vel remissionem, vel hypocrisim sapiūt.

Discretio in eund o.

2. Debent etiam in eundo discretionem habere, ne de illorū numero censeantur, de quibus

Isa: 59. 1.

dicitur per Prophetam, *Non est judicium in gressibus eorum.* In eorum gressibus non invenitur judicium, qui eundo necessitatem vel ordinem non attendūt.

Necessitas.

3. Necessitas discursum inutilem, ordo inordinationis confusionem excludit. Discursum igitur per domum, per hortum & extra domum, qui magnum est instabilis mentis indicium, cautè vitent. In domo, ne sci-

Nō vagādum per cōventū.

licet

licet per officinas de loco ad locum, de fratre ad fratrem inutiliter evagentur, aut loca rumoribus audiẽdis vel collocutionibus apta frequentent: sed in locis sibi concessis, ut sunt Ecclesia, cellæ, Capitulum si extranei assuerint, vel aliis locis, siqua sibi fuerint specialiter deputata, cum silentio residentes, officinis privatis, puta ubi cibaria præparantur, infirmi vel hospites recreantur, aut fratrum congregationi, vel comedentibus & bibentibus se, nullatenus ingerant non vocati. Erubescant præcipuè ad reficientium mensam accedere, vel eis, nisi pro evidenti ministerii necessitate assistere. Effrontis est hominis, non erubescere comedentes. Verumtamen si quando eos loca sibi nõ

concessa, necessitas adire compulerit, ad ostium pulsare aliquantulum possunt, ut aliquis egrediatur ad eos, vel ut ipsi vocati securiùs & honestiùs intrent. In hortum non eant absqué licentia, nisi eos vel ab aliquo professo mitti contigerit aut vocari: ad loca sua postquam ab eo recesserint vel ejus negotium fecerint quàm citiùs reversuri. Verumtamen eorum instructor juxta superioris dispositionem nunc hos, nunc illos, aut etiam omnes simul ad spatiandum in horto, causa recreationis vel alicujus bonæ collationis, poterit per se vel per alium fratrem professum, cum expedire viderit vocare. Tempore probationis domum exire, propinquos suos visitare non curent: nec enim inter co-

In hortũ nõ eundũ sine copia.

gna-

gnatos & notos Dominus invenitur, unde Bernardus: *Quomodo te bone Jesu inter meos cognatos inveniam, qui inter tuos minimè es inventus?* Si quando domum, quamvis de superioris licentia exeunt, nihilominus tamē *idipsum* significēt suo instructori: quod & de suis & aliis notabilibus factis observēt. Luc: 2. 44. Ep: 107 in fine.

Ordo in eundo.

4. Ordo circa incessum est religioso in conventu specialiter servandus: ut in processionibus fratrem sibi collateralem attendat, ut chori sui partem in refectorio & in claustro, cùm pro gratiis ad Ecclesiam itur, in omni teneat loco: nec se ad chorum alium vel in refectorio, vel in claustro, seu alibi transferat, nisi causa rationabili perurgentè. In Ecclesia verò inter pulpitum in medio

cho-

chori positum & altare, dum maximè ibi aliquid dicitur, nõ facilè transeat, nisi fortè alibi liber non pateat transitus: & tunc ab ipso pulpito transiens, & inclinans ne pulpitũ videatur venerari, non ante ipsum directè, sed à latere decentiùs inclinabit.

Et reverentia. §. Est & ordo reverentiæ & decentiæ in incessu, ut non passim seniorem junior antecedat, aut quando vitari facilè potest, frequentes & nimis propinquos ei transitus faciat ante ipsum. In Ecclesia quoquè inter ministros altaris, Subdiaconum videlicet, Diaconum & Sacerdotem in officio suo solenniter celebrantes, nec non & ante fratres infra deambulatorium sedilium, & formarum minùs honestè præter necessitatem transi-

transitur. Sed illud deambulatorium intraturi, ad vacua debent sedilia per introitum sedilibus ipsis propinquiorẽ accedere, nisi ob aliquam personarum reverentiam, si fortè intermediæ fuerint, sit aliter faciendum.

De disciplina in gestu membrorum

CAPUT XXIIII.

1. EST in aliis membrorum corporis, sive oculorum, sive oris, sive brachiorum manuumqué officiis, disciplinæ studendum; de quibus adhuc aliqua breviter supponentur. Amatores igitur honestatis, oculos ab inordinata evagatione & exaltatione in mensa & in choro præcipuè diligenter custodiant. Scriptum est enim: Oculorũ custodia.

Oculi

Prov: 17. 24. Ibid: 21. 4. Ps: 130. Joã: 6. 5 Ex Bernar: tract: de gradib. humilitatis, ubi de curiositate. Gen: 34. 1. Ibid: 30 Risꝰ religiosꝰ.

Oculi stultorũ in finibus terræ: Et, *Dilatatio cordis exaltatio oculorum.* Levat quidem Propheta oculos, ut petat auxiliũ: Dominus ut impendat. *Tu quoque si locum, causam & tempus considerãs, tua vel fratris necessitate oculos levas, non solùm nõ culpo, sed plurimum laudo: hoc enim excusat miseria, illud commendat misericordia. Sinaliàs, non Prophetæ, non Domini, sed Dinæ aut Evæ, imò potiùs Jatanæ te imitatorem dixerim.*

2. Non sint in risu faciles, nec in voce clamosi. Cachinnus præcipuè gravitatem religiosi plurimum dehonestat. Vile prorsus est religiosum virum, ut puerum cachinnare. Non licet religiosum virum dissolutis labiis risum proferre, sed hilari vultu cordis hilaritatem

præ-

prætendere. In datione pacis labia semper claudant, quibus apertis turpiter exhibetur. Nares non in aliorum aspectu, sed ad partem cum duorum tantùm aut trium appositione digitorum emungant. Seorsum etiam spuendum est, maximè in conventu fratrum; ne loca publica, sive in choro, sive alibi sputo sordentur, & adstantium oculi offendantur. Patet quosdam in ipso chori deambulatorio, ad pedes suos palam fratribus spuere, nec pudere.

Pandiculatio & oscitantia vitãda.

3. A notabilibus corporis seu membrorũ extensionibus, quæ cum oscitationibus vel alias, non sine quadam inhonestate fieri solent, omnino abstineãt. Tunc enim sunt corpus & brachia comprimenda, ne cum hujusmodi pigritia extendantur.

Hone-

Honesto incongruum viro, pigra membra distensione resolvi.

Manus decẽter componendæ.

4. Dissolutiones fugiant manuales: grandia namqué causant pericula, soletqué luctus ludo accidere corporali. Et post comestionem præcipuè se à jocositate notabili & multiloquio studeant temperare. Siquidem licet omni tempore dissolutionis levitas sit vitanda, post refectionem tamen, vel alias cum solo fratre, & iterum coram conventu turpius agitur. Turpissima est dissolutio in conventu. Ad hæc alium quempiam præter necessitatem ad cingulum vel manum accipere, flores, fructus vel baculũ in manu otiosè gestare, cingulum inter digitos volvendo rotare, honestati non consonat,

nat, imò lasciviæ signum quodam, modo prætendit. In lotione manuum, quando de vase manuali aqua recipitur, vas ipsum nunquam à parte superiori, præcipuè manibꝰ distillantibus, sed per ansam potiùs, vel à latere, vel à fundo accipiant; ne guttis manuum aqua residua sordidetur.

5. *In lecto se honestissimè jacẽdo componant: nec resupini jaceãt, nec genua levãdo, calcaneos jungant ad tibias.* Hæc & similia non sunt ut minima temerè aspernanda. Clara nonnunquã conversationis insignia, quædam in minimis obfuscant ineptiæ. Plerumq; modicis paulatim per incuriam subrepẽtibus maculis, tota morum cõgeries inquinatur.

In lecto compositio.

Ber: in formul: honestæ vitæ in fine.

De

De disciplina circa habitum servanda

CAPUT XXV.

1. DIsciplina in habitu potest tam circa pannum quàm circa formationem, coaptationem, usus ejus continuationem, & munditiæ conservationem attendi. Circa pannum, ut non sit pretiositate, mollitiæ, vel subtilitate notabilis. Vestis pretiositatem etiam mulieribꝰ Petrus interdicit. *Porrò qui mollibus vestiũtur, in domibꝰ regũ sũt.* Inter divites palatii & pauperes claustri, debet esse differẽtia. Mollia vestimenta animi mollitiem indicant. *Molles* (ait quidam) *mollia quærunt.* Subtilitas & nitor, reprehenditur in bysso divitis epulãtis. Nimia panni subtilitas, & si nõ pretio-

Modus in pãno

1. Pet: 3. 4. Matt: 11. 8.

Per: de cõcordãtia statuũ religiosor. post med: Luc: 16 29.

pretiosa, nihilominus tamen in proposito pœnitentiæ vitiosa. Sit curæ novitiis pannorum pretiositatem, subtilitatem, & incongruam religioni mollitiē non curare. Vereantur & renitantur ut possunt, mutari ipsorum Sanctorum de vestium vilitate censuram, & vitiosam consvetudinē induci. *Insignū sūt panni tui Domine Jesu, sed in signum cui ā multis usq; hodie contradicitur.* Luc: 2. 32. Bern: ser: 4. de natali Domini, in principio.

2. Honesta exigit vestimentorum formatio, ut non sint nimis lata vel stricta. Amplitudo vel longitudo vestimēti superflua, sive in manicis, sive in caputio, sive in collario caputii est admodum fugienda. Sed nec aperturis quibusdam circa cingulum vel alibi, aut curiositatibus aliis quibuscunq; est habitus deformādus. 3.

Cõpoſitio. 3. Coaptatio quædam religioſo eſt decens, quædam indecẽs. Indecens eſt, ſi præter morem religionis fuerit curioſa: ut verbi gratia ſi caputii collariũ quadam in gyro replicatione juxta mundanorum conſvetudinem coaptetur, aur curioſè ipſum replicetur caputium circa genas. Decens eſt, quando non curioſitati, ſed honeſtati deſervit, ut videlicet veſtis honeſtè portetur, & honeſtè pro loco & tempore diſponatur: ut honeſtè portetur ſuccingenda, eſt æqualiter & decenter. Si enim ex una parte notabiliter pendere permittatur, vel in aliis præparatio debita omittatur, fatuitatem, vel negligentiã, vel hypocriſim ſapit. Aptanda eſt veſtis, maximè circa pectus per applicationem ad collum,

Ne ſit diſtincta habita.

lum, ne collum ipsum usqué ad pectus vel interiores panni hominum respectui exponantur, quod irreligiosum est valde. Cavendum est circa portandi modum, ne quis peressluat: ut si os sub caputio vel mentum abscondat; si dominarum more tunicam à lateribus tenendo incedat, aut manum in sinu tenens tunicæ manicã exteriùs pendere permittat. Quando enim manum in sinu vel ad horam ponere cogit necessitas, à manu altera præsumpta tunica cautiùs est tenenda, ne pendeat indecenter, ut manum in sinu teneri vix à proximè astantibus percipi valeat. Ambas autem manus in sinu tenere quàm irreligiosum sit, palam omnibus est: cùm vel unam diu teneri vix excusat ipsa

neces-

necessitas. Emortui est corporis, membrorumque officia exequi non valentis, manicas nõ regere defluentes. Et quidem cùm interiùs à sua custodia solvitur mens, & membra foris ad omnem actum inordinatè movẽtur, & tam in vestibus, quàm in aliis disciplinæ cura negligitur, incõpositio corporis qualitatem indicat mentis. Sunt & alia circa modos portandi vitanda. Sunt (inquit quidã) stulti, qui quodam officioso artificio, vestimenta sua circa se componunt. Alii jactando & ventilando pannos, suos, levitatem mentis suæ, ex ipsa sui habitus mobilitate ostendunt. Alii incedẽtes sinuoso syrmate terram verrunt, & limbis dependentibus, imò retrò consequentibus caudis, in similitudinem

Nota.

Ne terrã verrat.

dinẽ vulpium veſtigia ſua obducunt, & quocumqué perexerint, quaſi turbo tempeſtatis pulverem concitant.

4. Diſpoſitio habitus aliquãdo ratione operis, aliquando ratione conſortii variatur, reſpectu quorum habẽda eſt cõſideratio diſciplinæ. Ad exercitium operis tam propter expeditionem, quàm propter cuſtodiam munditiæ, honeſta, prout res exigit, præparatio veſtis requiritur; ut ſcilicet quãtũ neceſſe fuerit ſuccingatur. Manicæ verò retrahantur, & prout expedierit componantur, ne ſuper manus vel ſuper rem ipſam, quæ tractatur, recidant indecenter; præcipuè ad privatas cuſtodiendæ ſunt manicæ diligenter. Diſpoſitio hujuſmodi tolerabilis, imò com-

In opere alia compoſitio veſtium.

mendabilis est in privato, quæ tamen in publico maximè coram extraneis non est decens. Quando ergo coram extraneis, aut coram conventu proceditur, quantum res patitur, ad dispositionem communem est habitus, tam in manicis, quàm in aliis revocandus. Caput si nudum fuerit, caputio cõgruit operiri. In omni siquidem publico loco, sive chorus, sive refectorium, sive aliùs fuerit locus, fratrum cõgregatione præsente, & multo magis inter extraneos, operto decenter capite, religiosus incedat, nisi ob reverentiã alicujus ministerii vel personæ aliter sit agendum. Non est tamen caputium sive coram fratribus, sive coram extraneis, nimis in capite sine rationabili causa profundandũ.

Caput in conventu operiẽdum.

Operta

Operta sub caputio facies, quãdã hypocrisis notam infert, & aliorum in se oculos sua singularitate convertit. Decet ergo caput in publico, non faciem operiri.

5. In lotione quoque pedum, ille cui pro *Christo tale ministeriũ* exhibetur, operto, si potest cõmodè capite, humiliter & sine multiloquio debet esse, & charitatis obsequium cum timore ac devotione suscipere. Nec debet *quis ibi vel alibi* tibias nimis exponere: sed magis tunica circumcingere diligenter. Turpe est enim religiosis personis, carnium nuditate occurrere. Cavet omnis honestus, ne ejus unquam appareat caro nuda, nisi quantum compulerit necessitas manifesta. De Sancto legitur, quòd

De lotione pedum.

Refert Athan: in vita S. Antonii, de S. Ammone.

cùm neceſſe haberet fluvium tranſvadare, rogavit ſocium ſuum ut paululum à ſuo ſepararetur aſpectu, ne ſuam invicem corporis nuditatem uterqué conſpiceret. Receſſit ſocius: nihilominus tamen ille ſeipſum cùm nudare ſe vellet, erubuit. Ipſum tamen hæc cogitantem, in alteram fluvii ripam virtus divina tranſpoſuit. Hanc haud dubium honeſtatẽ Dominus acceptavit. Pannos quoqué interiores, & quæ ultra communem ſeu regularem formam ſive in veſtibus, ſive in aliis indulgentur, quantum neceſſitas patitur, occultari oportet. Unde nec almutia palàm extra caputium religioſè portantur.

6. Reſtat de usûs habitûs cõtinuatione, & munditiæ in eo con-

conservatione videre. Usus habitûs, prout habitus pro specialisigno religionis accipitur, continuus debet esse: ut religiosus frater non sit, vel modicum sine ipso, nisi necessitas evidens eum cogat, sæcularis personæ nuditas, & religiosus sine habitu comparantur. Habitu non deponēdu unquã.

7. Cavendum etiam ne habitus, dum sedetur, aut genuflectitur, aliquam inquinamenti maculam contrahat. Et si quam propter aliquã causam aliquãdo contraxerit, vel propter sudorem, mundificari citiùs debet; maximè si in loco fuerit apparenti. Propter hoc immũditia illa, quæ in oris caputii circa genas contrahitur ex sudore, debet cum diligentia removeri. Fœda est religio, quæ innititur fœditati, culpatur quidem Nec inquinãdus.

dem & cultus mũditiæ nimius & neglectus.

De disciplina in officinis inter fratres

CAPUT XXVI.

1. DEniqué in officinis, maximè in refectorio, in oratorio, dormitorio, cæteriſq; quæ conſvevit frequentare cõventus, etiam ad latrinas diſciplinatè ſe habeãt & quietè. Nũquam per ſuſurrium & tumultum occaſione operis alicujus fratres orantes, ſtudentes, aut quieſcentes impediant. *In oratorio nemo aliquid agat, niſi ad quod factum eſt, unde & nomen accepit. Unde ſi fortè aliquid etiam præter horas ſtatutas, ſi eis vacat, orare voluerint, non eis ſint impedimento, qui ibi aliquid agendum putaverint.* Cùm per dormi-

Sine tu multu omnia agẽda.

Aug: reg: cap: 7. Oratorium.

dormitorium fratribus quiescentibus vadunt, non planè, imò quasi furtive incedant. Parando lectum vel alio quovis modo, quiescentes reprehensibiliter inquietant. Surgentes à lecto, ipsum decenter operiãt, ne velut *irrationabilium* cubile remaneat imparatum. Et incedendum.

2. De privatis loqui si cui turpe videtur, turpiùs noverit ibi turpe aliquid committi. Ibi non congruit, ut quasi mox gelicidio perituri, amictus accessorii sarcinam deferant. Ibi religiosus cum summo silentio & operto profundè capite debet esse. Ibi confabulari, & præter necessitatem hac & illac capite discooperto respicere, religiosorum esse nõ dixerim, sed scurrarum. Ibi servanda in manuum & vestis dispositione In secessu ut sit agẽdũ.

honestas. Ibi honestus quisquis diligenti opera cavet, ne peripsum, aut per ejus incuriã aliquis offendatur. Ibi cavendũ est eis, ne stantes urinent, vel à loco minùs honestè recedãt. Sed nec per hortum est facilè urinandum, vel alibi ubi à sociis aut ab aliis videri possint: quia, ut ait quidam. *Multa possunt honestè fieri, quæ nõ possunt honestè videri.*

Nusquã standũ otiosẽ.

3. De singulis ad disciplinam per singulas officinas & loca spectantibus, vix aut nunquam singulariter posset edisseri. At multa tamen haberi potest disciplinæ consideratio ex prædictis. In ostiis, aut officinarum, aut ubi fratrum communis est transitus, maximè circa privatarum introitum, unde ad necessaria euntes & redeuntes respici

spici possunt, nunquam honesti fratres faciant stationem. Quãdo etiam intrãt & exeunt, officinarum secretiorum ostia post se claudant: ne supervenientes extranei & intrantes, fratres inveniant imparatos. Nunquam extraneos licet familiares ad visitandum officinas invitent. Si quando tamen ad aliquorum instantiam eas ostendere permittantur, domos tantùm cõmuniores, non intra per singula loca seu angulos peragrando: sed ab ostiis expeditè, quantum honestas permiserit ostendentes, quidquid eorum aspectui subtrahere poterũt, subtrahant & furentur. *Non est religio, ubi omnibus omnia patent.* In locis communibus ubi fratrum occurrerit frequentia, nullo modo

Extranei ab arcẽdi.

do detineant adventantes. Infirma hæc parvulis exprimens, grandium ocilla non vito: sed ubi proficit, parviducendus est illusor.

De modo conversandi in omni loco sæcularium

CAPUT XXVII.

1. NUnc videndum est qualiter in villa, itinere, Ecclesia, domo, locutione, & comestione sit novis fratribus inter extraneos conversandum. Si quando exeunt domum, habenda est eis custodia disciplinæ respectu societatis & sui. Societatis solatium, & honestas religiosæ convenit dignitati. Propter hoc in villa, præcipuè senioris, cum quo fuerint vestigiis semper inhærentes, se ab eo etiam sub uno tecto nullate-

Socio senicri sẽper in hærẽdũ juniori

latenus separent: quin ad minus videri semper ab ipso liberè possint.

Cautè & honestè cum sæcularib9 cõversandum,

2. Seipsos autem quantum ad circumspectionem, locutionẽ, habitus & membrorum dispositionem in disciplina contineant. Non circumspiciant in vicis civitatis, ut Sapiens docet: *avertãt oculos suos, ne hauriãt vanitates.* Et à sæculariũ collocutionibus prudenter abstineant. Manus suas religiosè componant. Nunquam inter homines discooperto capite, vel almutiati, vel aliàs indisciplinatè incedant. Sed nec sæcularium vel religiosorum domos subitò eis ignorantibus introeant: sed vocando ab ostio, vel pulsando, seu aliàs quoquomodo propositum seu voluntatem ingrediendi pronũciẽt.

Eccl: 9. 7. Psal: 118. 37

Eccl: 11. 26. *Vir eruditus* (ait Sapiens) *foris stabit*. Sed nec sine ductore per sæcularium domos, vel per religiosorum officinas est vagandum.

De modo conversandi in itinere constitutis

CAPUT XXVIII.

1. SI *fuerint extra domum in* itinere constituti, & quãtum ad societatem, & quantum ad seipsos cautè se debent & religiosè habere. Quantum ad societatem, debent sibi à mulieribus, à scurris, & ratione periculi, à personis de maleficio notatis attendere. Talium personarũ societas singularis, religiosis viris nisi fortè ad horam pro salutis animæ causa, non convenit. Debent se tamẽ prudenter à consortiis hujusmodi

Caveãt malorũ societatem.

modi segregare. Ipsi autem fratres in itinere se ab invicē nō debent nimis disjungere, quin ad minus mutuò se videre & audire facilè possint. Non est tutum aut decens religiosis, quos congruit binos ire, alterum ab altero *longiùs* separari, talisqué separatio eis in periculū, & occurrentibus cedit in scandalum.

Bini incedant.

2. Quantum ad seipsos debent in *factis* & verbis disciplinatè se gerere. *In factis debet honestas*, devotio & discretio apparere. Propter honestatem dissolutiones tam manuales, quàm alias, quæ cursitando vel aliter quomodolibet fieri possunt, *penitus vitent*. Multa enim ex hoc inconvenientia (ut expertum est) possunt sequi, hominibus frequenter, de quibus nō adver-

In factis sint honesti.

advertitur, videntibus quæ aguntur. Non sunt brachia notabiliter denudanda, nec vestes nimium succingendæ, vel aliter irreligiosè tenendæ. Cæterùm ad devotos pertinet fratres Ecclesiis quãdo transeunt juxta ipsos; necnon & crucibus, devotis inclinationibus reverentiam exhibere: cœmeteria verò absq; oratione pro defunctis nullatenus pertransire. Discretionis est, agenda quæq; prævia deliberatione metiri,& non agenda cavere: quia qui de futuro nihil præmeditatur, omnia incautus incidit. Moderandus est per senioris cõsilium labor itineris, ne spiritũ devotionis extingvat. Audiẽda est Missa, sanctæqué exhortationis pro populo si affuerit sermo faciẽdus. Et ante omnia

Devoti

Et Discreti.

Missa audiẽda ante omnia, & absolvẽdũ officiũ divinũ.

sem-

semper in primis divini pensũ officii devotè solvendum, ne fratres se magis cursores quàm religiosos exhibeant, & cõtra religionis propositũ de accessorio principale facere cõvincantur. In solemnioribus festis est ab itineratione cessãndum. Cavenda est per vias dormitio, tanquam periculosa & indecens, nec est tardè vel apud infames hospitandum personas.

Ubi sit hospitandũ.

3. Disciplinam verborum debent attendere tam in materia quàm in sono. Si occurrerint homines, debent eos humiliter salutare. Seniorum erit coitinerantibus & his, cũ quibus aliquando loqui contigerit, aliquid ad ædificationem vel cõsolationem proponere. Peccantes in eorum præsentia non rigi-

Itinerãtibus quid, quomodo loquẽdũ.

rigidè sed cum modestia & humilitate corripere, & ad bonũ per rationes & dulcem allocutionem inducere, & quodammodo omni creaturæ sanctum Evangelium prædicare. Sanctus Philippus Eunuchum in itinere baptizavit. Beatus Martinus latronem secum itinerãtem convertit. Si verò non affuerint homines, de Deo verba fratrum convenit esse: ipse nãque itinerantibus & loquentibus de se discipulis, itinerationis factus est comes. Tunc exempla Patrum, vel alia quævis bona, quæ vel accendant affectum, vel saltem instruant intellectum, sunt ad laboris alleviationem narranda. Turpissimum est, nescire tempus nisi frivolis & fabulosis narrationibus detinere. *Væ*

Marci 16. 15. Act: 8. 38.

Sulpit in vita S. Martini paulo post principi:

De Deo loquendũ in itinere. Luc: 14. 25.

tacen-

tacentibus de te Domine; quoniã loquaces muti sunt. Solent fratres Litanias, Psalmos pœnitẽtiales, canticum graduum & similia, aut simul aut singulariter frequentare, & maximè ante tertiam, aut certè in sanctis meditationibus occupari. Augustí. 1. Cõfi. 14. Et orãdum.

4. Denique quoties mutuæ collationis verba interveniũt, sonum omnino decet esse demissum. Proinde clamosam locutionem, quæ nunquam decet religiosam personam, penitus vitent: maximè inter fruteta & nemora existentes. Siquidem juxta vulgare proverbium: *Nemus aures, & campi seu planicies oculos habere dicuntur.* Ab omnibus ergo quæ coram sæcularibus dicere nolunt, in locis dumosis & nemorosis omnino abstineant: nisi fortè Modestè loquẽdũ.

fortè aliquid quasi sub silentio & Latinis verbis dicere velint. Miserabiles confusiones quibusdam minùs cautis pluries ex hoc accidisse feruntur.

Nõ cãtãdũ in itinere.

5. Non cantẽt in itinere, maximè in cantu sæcularium cantionum aliqua licèt bona, cum laici non intelligant nisi sonũ. Et præter hæc religiosum non decet in cantu extraordinariè vocem efferre. Si qui fortè dissolutiones aut clamosas disputationes, verborum altercationes vel alia, quæ offensionis materiam extraneis dare possunt, vitare inter homines negligunt, nequaquam eos timoratos dixerim, aut zelum religionis habere. Qui religionis suæ scandalo non occurrit, honori proprio detrahit & saluti. Qui fidelis religionis est

Nota, nota.

filius,

filius, nequaquam ejus scandalum parvi ducit.

De modo conversandi in Ecclesiis sæcularium

CAPUT XXIX.

1. Ervenientes ad religiosorum vel sæcularium loca, cùm ad Ecclesiã, si in loco fuerit, veniunt, in ingressu Ecclesiæ illum sectum versiculum morantes. Introibo in domum tuam, adorabo ad Templum Sanctum tuum in timore tuo: & nudato capite signum crucis super se cum reverentia faciẽtes, ante altare vel in alio loco orationi congruo, ad quem declinaverit senior, prosternere se humiliter debent. Ubi quãtum Deus dederit devotè orantes, pariter ab oratione surgentes, procedere poterunt ad ea, quæ

Ex itinere Ecclesia omniũ primò adeũda

Ps. 5. 1.

quæ necesse habuerint juxta propositum exequenda. Ecclesiam namqué, sicut Evangelici & Ecclesiastici viri, semper priùs si commodè possimo visitare debemus, Sanctorum Patrum, qui nos in ordine præcesserunt, imò ipsius Salvatoris exemplo; quem beatus Evangelista Matthæus, Hierusalem civitatem ingressum, refert, Templum Domini adiisse. Super quem locum dicit expositor, *quòd ingressus urbem primò Templũ adiit, dans formã religionis: ut quoquo imus, primùm domũ orationis, si ibi est, adeamus.*

Matth. 23. 12. Joan. 2. 14.

Glossa ordin. in Mat:

2. Missarum etiam solenniis vel alias divino officio cum extraneis assistentes, gerãt se humiliter & honestè. Non stent in sedibus suis velut magnates,

Missã & officium divinũ cũ aliis faciãt.

aut

aut quasi laici lassi, de officio non curantes: sed ad librum si necesse fuerit honestè poterunt accedere, officiantes, cum maturitate tamen ac modestia tã in voce, quàm in gestibus observata, humiliter juvẽt. Quòd si propter evitandũ discursum ad librum non duxerint accedendum, nihilominus tamen communia quæ noverint poterunt cum aliis honestè sine nimia vocis exaltatione cantare. Ad cantandum autem aliquid sequestratũ, sicut est Alleluja, responsorium, vel aliud quodlibet, nequaquam cum sæcularibus se conbinent, si vitare poterunt bono modo.

Oculi custodiendi & lingva.

3. Tunc etiam non solùm in prædictis, verumetiam in honesto se habendi modo, quantum ad disciplinam aspiciendi, loquen-

loquendi, habitûs & uniformitatis honestatisq; custodia est habenda. Reprehensibile est ibi vagis circumspicere oculis, aut collocutionibus, dum Missæ officium celebratur intendere: quod tunc etiam sæcularibus Clericis jus Canonicum interdicit, aut per aliquam rem, habitus sæcularitatem prætendere. Unde ibi non decet caputium inter homines extrahi, nisi ad Evangelium, vel ad alia pro quibus ex approbata consvetudine communiter fieri consvevit.

Cõformentse aliis.

4. Deniqué propter uniformitatem, dum intersunt officio soliciti sint circa duo. Unũ est, ne diversitate sua in his, quæ ab honestate non discrepant, alios scandalizent: ut videlicet ad Magnificat in Vesperis,

ad

ad Quicunqué vult, in Prima, vel ad alia hujuſmodi, cæteris cum reverentia ſtantibus, ipſi non ſedeant, licet illud officiũ tunc ipſi non dicant. Aliud eſt, ut in ſtando, ſedendo, & ſe proſternendo ſint invicem uniformes, *ut pariter ſtent, ſedeant* & ſe proſternant. Qui cor unum & animam unam debẽt habere, difformes exterius non debent eſſe. Uniformitas morum, uniformitatem juvat & indicat animorum. Senioris conſvetudini debet ſe ſocius humiliter conformare.

Seniori ſe conformet junior.

§. Religioſorum morem cum eis officiantes ſervamus, cum aliis inclinationum ritus ignaris, *feſtivo* tempore ad omnes collectas vultu ad altare verſo cum reverentia ſtantes: ad B. Virginis & Sanctorum dumtaxat,

xat, qui speciali ex more veneratione coluntur nomina, inclinamus. In feria verò simus ad omnes orationes prostrati. Ad Præfationem semper, & quando dicitur Agnus Dei, moris est stare. Verumtamen si quando apud extraneos duxerint celebrandum, modum Ordinis sui in celebrando uniformitatis occasione non varient, nec ipsum dimittant, nisi aliter facere cogat necessitas: ne velut instabiles & modum proprium non habentes, cum variis Ecclesiarum consvetudinibus temerariè varientur. Possunt tamen in benedictionib9 post Missam, juxta morem patriæ faciendis, & in omnibus hujusmodi quæ modo non præjudicant regulari, Ecclesiarum in quibus fuerint, consvetudines observare.

Missa nusquã variãda.

De

De disciplina in hospitio servãda

CAPUT XXX.

1. IN hospitii domo cùm fuerint, studeant se in omnibus gerere humiliter ac prudẽter circa custodiam disciplinæ, humilitatem erga personas in conversatione ostendant; personis majoribus humiliter deferant, personis humilioribus & pauperibus tanquam confratribus suis, socialiter & benignè loquantur. Conversatio quoquè signum aliquod superbiæ non prætendat. Nunquã ad prima se ingerant loca, nec tamen ad ea vocati prorsus refugiant. Senioris tamẽ fratris, quem præponere debent, semper in omnibus honore servato. Quod honori vel certè deliciis deservire videtur, humiliter

Major: deferẽdum.

liter utiq; declinatur, & honesta modestia recusatur. Ubi autem senioris aut sociorum accedit instantia, cedere magis quàm diutiùs repugnare oportet. Parendo potiùs quàm obstinatiùs repugnando, servatur humilitas. Reprehensibilis difficultas, ubi palàm nutui obviatur senioris.

Parẽdo servatur humilitas

Nõ molestandi hospites.

2. Lectos sæcularium non ascendant indifferenter per diẽ: nec familiã hospitii obsequiorum exactione molestent. Decet pauperes paucis esse contentos: ipsiqué necessitati est pro loco & tempore detrahendum. Nunquam hospitum familiaritas, vel alicujus affinitatis propinquitas præsumptionem inducat: ut in domo præcipere, curiosa quærere, aut de factis domûs vel familiæ indagan-

gandis vel disponendis se iterum intromittere velint, qui propriæ rei familiaris curam, ut Deo servirent liberiùs abjecerunt. Matth: 10. 16.

3. Prudentiam quidem necessariam habent, ut sint in sui custodia circumspecti, unde Apostolus, *In sapientia*, inquit, *ambulate ad eos, qui foris sunt.* Et Dominus, *Cavete*, inquit, *ab hominibus.* Cautè ergo in disciplinæ censura non solùm in publico, verumetiam in privato se habeant. *Nullum*, (ait quidam) *putaveris locum sine teste.* Narrabat quidam frater, se in quibusdam sæcularium domibus occultas deprehendisse fenestras, per quas ea, quæ in domibus illis existentes agebant, ipsis non percipientibus poterant apertè videri. In æstate Prudē. tia est opus. Gal: 4. 4. Matth. 10. 17. Nullus sine teste locus.

meridiano tempore dormitionis jacentes, aliquod si possunt super habitum operimentum, saltem usqué ad cingulum habeant: ne quando dormiunt, eos indecenter quidē inter homines discooperiri cõtingat. Erubescenda nimis quibusdam ex hoc accidisse feruntur.

4. Habenda ubiqué prudētiæ circumspectio & cautela circa personas, loca, negotia, & res, si quas habuerint, reponendas. Circa personas, ut se nimis hominibus non committant, quãtumcunqué familiares fuerint aut propinqui. Attendant sibi in omnibus, quæ dicunt aut faciunt. Spiritualis ille, qui omnia dijudicat, & ipse à nemine judicatur, omne opus suum trina quadam consideratione præveniet. Primùm quidem, an

Personæ attendēdæ.

1. Cor: 3. 15.

quod

quod possit liceat; deinde an deceat; postremò, an expediat. In omnibus semetipsos sicut Dei ministros exhibeant. Sint in aspectu, gestu, & omni actione sua serii, religiosi & modesti sicut decet Sanctos. Verumtamen modus quidam est religionis: superstitiosum ideo esse nimis non oportet. Dabit congruum inter homines modũ discretio personarum. Status & qualitas hominum differens, differentiam exigit conservari. Habet se prudens cum differentibus differenter, cum omnibus tamen cautè. Erit simplex non stolidus, humilis non dejectus, mansvetus non blandus, hilaris non lascivus, affabilis non vaniloquus aut scurrilis. Quinimo interest sapientis, sic (si res exigat) à rigore

Cõsidetãdũ an liceat, deceat, expediat. Ex Ber: 3. de cõsideratione, in med: 2. Cor: 6.

remissio aliquãdo probatur.

gore interdum remitti, ut modum tamen modestiæ nec in ipsa remissione dimittat. Potest gravitatis censura remitti pro tempore non dimitti. Imputanda tamen remissio, ubi nulla decentiæ vel utilitatis intentio. Prudens Domini servus, utilitatis fructum ex sua novit remissione afferre. Ad hoc quoniam attendenda est honestatis congrua personarum honestas, honestioribus semper adhæreant.

Mulierum tactus & obsequia nõ admittenda.

5. Mulierum tam propinquarum quàm aliarum cautè prout poterunt societatem declinent, earumqué familiare nimis obsequium & tactum omnino refugiant. Nulla ratione sustineant, quod pedes sibi à muliere laventur. Nudam autem manum mulieris tangere,

vel

vel ad ejus caput vel corpus ubilibet absq; necessaria & evidenti causa manum extendere, ab omni prorsus religionis honestate quis dubitat alienum? Quando religiosus cum muliere sedet aut loquitur, manus suas occultare & ad se retrahere debet, quas etiam quandocunqué cum personis extraneis loquitur, simul junctas, & velut invicem colligatas, vel aliàs religiosè decet haberi. Locutio disciplinam requirit. Nunquã mulierem quantumcunq; sibi affinitate conjunctam, sive sororem, sive neptem, quantumcunqué pueriles, sed nec facilè matrem propriam osculentur. Fugiant omnino fœminea oscula milites CHRISTI: cùm osculum etiam viris offerri nõ deceat, nisi fortè ubi de pro-

Quomodo eis loquẽdũ.

Nullæ osculãdæ.

prio patre vel aliis honestis personis, moris exactu, sine scandalo vitari non potest. Religionis personam, religionis honestas os indifferenter osculis communicare non patitur. Denique periculo animæ mulierũ habetur societas. Igitur (ut docet quidam Sanctus) ubique gustanda est cum mulieribus non continuanda præsentia: sed quasi transeunter fæminis exhibenda est accessio quodãmodo fugitiva. *Tutius est non posse perire, quàm juxta periculum non perisse.* Illum autem nec castum dixerim nec honestum, qui mulierem aut tangere, aut tactum ejus admittere non abhorret. Quomodo enim tangere licet, quod intueri non licet? Ad custodiendam cordis munditiam, exterior quoque

vide S. Bonav: in hist: S. Fräc: c. 5.

Sentẽtia D. Hier: t. 1. ep. 47.

Nec tãgendæ.

qué sensuum disciplina est servanda. Loca suspecta cautè vitanda.

6. Loca igitur quæ periculi vel suspicionis materiam dare possunt, cautè declinent: nec soli cum muliere in locis hujusmodi vel ad modicum morentur. Domina quædam (ut fertur) dum duo religiosi ad ejus domum divertissent, alterum seorsum vocavit in cameram, quasi secretò aliquid sibi locutura, quem ingressum mox ad turpitudinem provocans, asseruit firmiter se continuò contra ipsum quasi ei violentiam inferentem, nisi statim sibi acquiesceret, clamaturam. Tunc doctus à Domino frater, antequam mulier in vocem clamoris prorumperet ad fratrem cõsocium, qui cum plúribus personis in atrio domûs erat, alta Nota.

voce clamavit, librum sibi cõtinuò afferri requirens: sicqué adveniente fratre, necesse habuit mulier ab hujusmodi, nefaria solicitatione cessare & frater hominum confusionem evasit. Nonnulli ob causam similem confusi turpiter, & verberati graviter fuisse dicuntur.

Prov: 11. 15. *Qui autem cavet laqueos, jecur9 erit*: qui autem non cavet, est aut stultissimus aut perversus: nec est ejus excusatio admittenda. De nocte si per domos hospitum ad necessaria exeunt, simul quidem & cum lumine ut filii lucis eant.

Nõ implicãdũ sæculari: negotiis. 7. Cæterùm de mundanis sæculariũ negotiis expediẽdis, religiosus temerariè se non debet intromittere. Si de animæ negotio agitur, apponendum est quidem & petendum consili-

filium ab his, qui habent officiũ & peritiam consulendi. Aliàs non est militantis Deo, se iterum occasione propinquorum vel amicorum sæcularibus implicare negotiis, quæ mundo moriens abdicavit. *Impius est, qui animæ suæ pro parentibus suis est crudelis.* Sed nec sæculariũ litteræ ad portandum vel præsentandum alicui recipi debẽt, nisi de ipsarũ tenore opus forsitan aliquod pietatis habente constiterit. *Nec veris religiosis* expedit, quod verborum etiam sine litteris pro negotiis hujusmodi bajuli fiant, vel internuntii. Sed si super talibus requirantur, hoc per alios, quos deceat, fieri replicent.

Impius est, qui propter parẽtes crudelis est animæ suæ.

Fratres nõ sint nuntii aut literarũ bajuli.

8. Circa rerum custodiam, sive libros sive alia secum detulerint, nequaquam negligentes

Res suas custodiãt diligẽter.

existant: sed omnia, libros præcipuè, antequam illa deponãt de manibus vel de sinu, certæ fideliq; personæ commendent, quæ à suibus & canibus, qui libros, ut experientia docuit, destruunt, & coopertura non obstante corrodunt, custodiat diligenter. Ipsæ quoqué personæ, quibus res hujusmodi committuntur, sunt super his instruendæ. Noctibus tamen cõsultiùs propter pericula, in loco certo & propinquo habentur. Nam quidam, quos recommendaverat libros, repentino superveniente incendio perdidit.

De disciplina verborum inter sæculares

CAPUT XXXI.

1. DIsciplina in verbo est junioribus & novis, præcipuè

cipuè inter extraneos obſervãda: ut tardè, caute, ac demiſſa voce loquantur. Tardè, ut uſquè ad interrogationem taceant, interrogati reſponſionẽ ſeniori relinquant: niſi fortè in ſpeciali ſuper levibus, maximè ad propriam neceſſitatem ſpectantibus, ut de cibo & potu & ſimilibus requirantur. De talibus poteſt quiſquè pro ſe, nõ tamen pro ſocio ſine ipſius aſſenſu reſpondere. Communem requirit aſſenſum reſpõſio, quæ de communi neceſſitate profertur.

Tardè loquẽdum.

2. Cautè, ut cum præmeditatione loquantur: ut primò *bis ad limã, quàm ſemel ad lingvã veniat ſermo:* maximè ſi ſeniore fortè occupato, de Ordine, de perſonis abſentibus, de rumoribus vel de notabilibꝰ aliis requi-

Et cautè.

bis ad limam antequã ad lingvã ſermo veniat.

requirãtur. De factis Ordinis, ut de modo jejunandi, de silentio, vel de aliis requisiti se novos in ordine dicant, seniorem requirendum prætendant, ne fortè dum sapienter & bene respondere se putant, stultum aliquid & quod omnino dici nõ oporteat, dicant. Secreta Ordinis quantumcunqué religioso vel familiari non revelent: nec statutum aliquod publicẽt, nisi quod fortè commodè celari non potest. Idipsum autem non statutum, nõ præceptum, sed tantùm Ordinis intra domum consvetudinem vocent, ut per eorum responsum tentionis debitum excludatur extra domum: ne sæculares, si quando contrarium viderint, reputent fratres sui Ordinis transgressores, cùm tamen multa

Secreta ordinis non revelãda.

ta possint licitè ex ordinis vel superiorum dispensatione mutari. Ordinem nostrum nunquam ad particularia descendendo, sed si necesse fuerit, in generali solùm, absqué aliorũ ordinum collatione vel obtrectatione commendent. Pessimus laudandi modus, seipsum cum aliorũ injuria prædicare. Pessima vitii corruptela detractio, quæ animam maculat, Deum offendit, proximũ scandalizat.

3. Et quia, ùt scriptum est, *Sermo obscurus in vacuum non ibit, & tumultus murmurationũ non absondetur*, his coram, quibus detrahitur, scandalum excitatur. Constat autem ubi veritas & veritas necessaria in causa non est: nec licitè scandalum quodlibet posse à quolibet

Vitãda detractio. Sap: 1. 11.

bet committi, nec justè præcipi, nec innoxiè consentiri. Si de personis absentibus præsertim religiosis siniſtrè aliquid suggeratur: semper pro absentium parte loquentes, nullo modo ad favendum detractoribus inclinentur. Accidit aliquando quosdam magis ad tentandum, quàm ex animo de his obloqui. Narrabat, ut fertur, senior quidã fide digniſſimus, ad se quandoq; sæcularem veniſſe, qui adversus quosdam religiosos plurimum invehi videbatur. Cui frater viriliter se opponens, eum quoties advenit, eadem semper constantia, repulit, & incusatos pro viribus excusavit. Miratus oblocutor benevolam senioris cõstantiam, aperuit tandem se id ad probandum de mutua illorum

Absentes sẽper excusãdi.

rum Ordinum charitate feciſſe; adjiciens ſe Ordini ſenioris iſtius, qui pro aliis advocabat, cum quodã priùs incuſati ordinis fratre ob cauſam ſimilem oblocutum fuiſſe. Fratrem autem illum oblocutionis verba, in primis aliquantulum, deinde verò remiſſius, reſellentem tandem obloquenti ceſſiſſe: ſuper quo idem ſæcularis non modicum offenſus, apud illos non eſſe charitatis veritatem aſſeruit, qui ad invicem detractionem admittere non curaſſent. Deniq; religioſus non eſt, qui detractionibus paſcit, aut paſcitur alienis.

4. Caveant etiam ne ſint rumorum licèt bonorum & veriſimilium delatores. Religioſos viros paſſim rumigeros eſſe nõ decet. Falſitas, quæ frequentiſſi- Nõ ſint rumigeruli.

tissimè rumoribus ineſt, vel quæ per ſecundarios relatores apponitur, primis earum auctoribus imputatur. Hinc eſt,

Cato. Sermo religioſi qualis.

Rumores fuge, ne incipias novus author haberi. Sint in locutione honesti & serii, nec se in sæcularibus & ad risum moventibus verbis sæculares ostendãt. Servum Dei, de Deo loqui decet, ut fiat quod scriptum eſt,

1. Pet: 4. 11.

Si quis loquitur, quasi sermones Dei. Alioquin verba vana, mentis aperiunt vanitatem. *Ex abundantia cordis os loquitur.*

Matt: 12. 34.

§. Circa vocis ſonum in locutione attendant, ut prout tactum eſt alibi, ſit demiſſus pariter & ſvavis. Vitioſiſſimus planè religioſo loquendi modus, ſi notabiliter ſuam in loquela communi vocem exaltat. Sufficiat ei, quòd proximè

Sup: c. 20. in princi.

Vox religioſi ſubmiſſa & ſvavis ſit.

ei aſtan-

ei astantes possint loquentis intelligere verbum. Sapientis est loqui svaviter & demisse. Nox autem amplioris vocis depressionem requirit. Nox est tempus silentii & quietis. In nocte maximè post Completorium in alta (ut prius) verba erũpere, silentii gravitate neglecta, sæcularium est, religionis non curantium honestatem. Proinde honesti fratres ubicunq; fuerint, religiosè semper in quibus potuerint, ac si essent in fratrum collegio cum silentii sui observatione permanebũt.

De disciplina comedendi inter sæculares

CAPUT XXXII.

1. PRæcipuè decet, ut cum extraneis comedentes honestè se habeant: ut nec in cibo,

bo, nec in modo comedendi vel mora, aut in aliis, quæ disconveniunt super mensam, ut est verborum multiplicatio; aut exterior corporis vel habitûs dispositio inhonesta, possint de irregularitate notari.

Cibus moderatus sit. Circa cibum attendant, quòd propter quantitatem vel qualitatem, de gulæ vitio judicari non possint. De primo Sapiens ait, *Utere quasi homo frugi his, quæ tibi apponuntur: ne, dum multum manducas, odio habearis.* Unde inter sæculares non expedit appositam semper portionem totam comedere, aut penitus evacuare scutellã; ne fortè magis id homines voracitati, quàm necessitati attribuant.

Eccl: 31. 39.

Potus sit parcior 2. Inter cætera est habenda semper temperãtia circa potũ.

Turpis-

Turpissimum enim est, si de nimia potatione notentur. Religionis quivis insignia præferens, meribibuli nomen ignominiosè sortitur. Hoc vitium hominem coram Deo & hominibus vilem reddit. Ad notam hujus vitii fugiendam, cavere debent, ne post refectionem, etiam si vinum sæpiùs offeratur, frequenter bibant, aut postquam in communi potatum est, seorsim sine urgente necessitate potum in privato requirant: nec omnino quòd potus ubi dormitur remaneat patiantur.

Producere vigilias vespertinas dehortatur.

3. Post cœnam non sunt ad ignem & pocula vigiliæ protrahendæ. Vigilare ad ignem, sitim provocat, & bibitare cõpellit: gravat corpus, exhaurit spiritum, tempus in verbis penè

penè imperceptibili subductione consumit, tempestive ad orationem surgere, officii debitum devotè, ut expedit, solvere non permittit. Et qui serò sobrietatis non observat sententiam, manè frequenter suspenditur à divinis. Usitatum est hosti, homines ad prunas seducere. Ad prunas, Dominum sprevit rex Joacim, negavit Petrus. Et ne nobis de nocturna prædicatione ad prunas, propter fructum vel interrogationes hominum blãdiamur, ad prunas Joacim quidem audit sermones Domini, sed cõtemnit: ad prunas Petrus de Christo interrogatus offendit. O quoties est serotinis necessaria verbis correptio matutina! Manè prædicant docti, serò concionantur indocti. Et in his

Foc9 fugiẽdus. Jerem: 36. 22. Joã: 18. 18.

his omnibus honestiùs alibi quàm ad ignem & pocula, prædicatur. Si hominum instet devotio pro exemplis, senioris intererit providere, ut narratione una, pauciſvè aliis, ſi expedit, verbis, instantiæ ſatisfiat. Verumtamen mutat interdum cauſa conſilium, nec lex imponitur unctioni. Vitanda tamen vigilia, quæ occaſionem verbis aut potationi miniſtrat. Qui vitium cavere deſiderat, vitii occaſionem præcaveat. Studeant ergo in cibo & potu ſobrietatem ſervare, ſicut ſervi Dei, & religioſè vivẽtes. *Sicut omnes cupiditates carnis abſtinẽtiâ reſecantur: ita omnes virtutes edacitatis vitio deſtruuntur. Immundi ſpiritus ſe ibi injiciunt, ubi amplius vident cibum & potum.* Iſidor. l. 2. de sũ: bõ: c. 42. sẽt: 10. Iſid: ubi ſup: c. 44. ſent: 3.

4. Cir-

Cibi delicatiores nõ appetẽdi.

4. Circa secundùm multum attendere sibi debent: ne videlicet cibos appetant delicatos. Qui vinum & pingvia diligit, nunquam in virtutum possessione ditabitur. Horum quidem permittitur usus, abusus & concupiscentia prohibetur. Semper itaqué placeat eis lautioribus parcere cibis. De grossioribus cibis,& facili vel valde temperato potu, necessitati utcunq; satisfieri potest: quãquam & ipsa necessitas inter homines sit artanda. Qui de religione cẽsetur, modestiam debet religionis habere: ut sit in temperãtia speculum aliorum.

1. Cor. 4. 9. *Spectaculũ facti sumus mundo & Angelis & hominibus.* Felix abstinentia, quæ palato imperat delicato. Debet vas cælesti gratiæ mancipatum à sæculi

li illecebris abstinere. Non erubescant aquam pro vino petere, si habuerint, temperando quin potiùs erubescere debent si vinum biberint nimis forte. Aquã requirere & minus lymphato vino, vel modicum semper pro *bibentis necessitate* apponere, *Deo placet*, proximũ ædificat, religiosum honestat, animæ simul & corpori est salubre. Verùm quàm turpe sit pauperibus hominibus cibaria quærere *lautiora*, & *appositis* non esse contentos; de modo præparandi cibum disponere, aut quomodo præparetur requirere, potum vel cibum aliquem in speciali laudare, ut de eisdem *amplius* apponatur, aut suas inter extraneos medicinas ostendere, quis sanæ mentis ignorat?

In mẽsa non diu morandũ.

5. Modus quoq; honestus est in comedendo habendus: ut nõ ardenter aut cum nimia festinatione comedatur vel aliàs indecenter. Moram in mensa facere, religiosum non est. Caveant ne aliis à comestione cessantibus, ipsi comedendo vel loquendo mensam detineant: cùm non sit hominum, sed magis pecudum, super mensam ruminando diutiùs immorari. Possunt tamen, qui necesse habent cautè cum modestia sibi in principio mensæ aliis communiter comedentibus providere.

Bern: 4. de cõsider: in fine.

6. Ad hoc *ubiq;* (ùt ait Sanctus) *frænanda est lingva præceps, maximè in cõvivio:* ne scilicet ad loquendum superfluè vel indiscretè relaxetur. *Taciturnitas*, ait Hugo, *inter epulas idcir-*

Taciturnitas in mensa.

idcirco neceſſaria eſt: quoniã lingua, quæ in omni tẽpore ad peccatum prona labitur, periculoſiùs tamen cũm per crapulam inflammata fuerit, ad loquendum relaxatur. Diſcretionem quoq; in verbis, eadem iti ratio perſvadet. Super mẽſam autem cum ſocio loqui, aut coram illiteratis, Latinis ibidẽ vel alibi verbis ubi, dominum quoquè domûs, vel alios quoſcunquè ad comedendum vel bibendum frequentiùs invitare non decet. Subit animo quòd quædã matrona cuidam frequenter invitanti dixiſſe fertur; Fuiſti, inquit, aſinarius ruralium & imperitorum, qui ſæpè aſinos provocare noviſſent: eſſe propriũ innuens his, qui invitationes perſonis diſcretionem habẽtibus inculcare ſolent.

t. 2. inſtit: mõ: ad nov: c. 18.

Nõ invitandi alii ad edẽdũ.

7. Oportet etiam disciplinam in corporis & habitus dispositione servare: ut comedentes se non appodiet super mensam, vel accubitando, vel alio quocunque modo inordinato se gerant. Dum comedunt, caput in caputio nulla ratione profũdent, sed aperta comedant facie. Cæterùm religiosos & pauperes de mensa aliena viventes, de portione sibi apposita encænia familiæ faciendo, patrisfamilias in domo gerere vices, canes vel murilegos de mensa pascere benedicta, à quo nonnulli etiam abstinent sæculares, non congruit.

Honesti sint mores in omnibus.

Epilogus. Principalis hucusque incisio nil his notæ impingens, qui sub institutionibus aliis militant, aut pro diversis locis, & diversitate causarum, diversa ordinant

nant instituta. Honesta quidē & sancta omnis traditio, quæ per prudentiam seniorum in timore Dei communiter traditur, communiter observatur, profectò ex communi surgit institutione religio, honestas ex ordinatione caufatur. Omne ordinatum decorum esse necesse est.

Explicit prima Pars Speculi disciplinæ.

SAN-

SANCTI
BONAVENTURÆ
Ordinis Minorum,
S.R.E. CARDINALIS,
Episcopi Albanensis,
Seraphici Doct: Ecclesiæ,
SPECULI DISCIPLINÆ
Ad Novitios

PARS SECUNDA.

PRincipali hujus opusculi particula expedita, Secundaria hæc pauca epilogat, & supplet quædam, ut qualiter novi discipuli Christi ad Deũ ad se, ad proximum, & ad res etiam, quas aliquando servare vel tractare contingit, se habeant: quibus differentiarũ indictis de sua cõversione discer-

scernant; qualiter deniqué ipsi ad professionem recepti se gerere debeant, vel breviter in aliquibus instruantur.

De ordinatione respectu Dei
CAPUT I.

Pura cõfessio cormũdũ Deo faciat habitaculum.

1. ANte omnia cor suum per puram confessionem mũdatum, dignum Deo habitaculum præparent, illud excolãt, illud exornent: nihil ibi sordidum vel obscurũ, nihil ibi vel ad horam residere, quod dilecti sui oculos offendere valeat, patiantur. Tentationes & cogitationes malas humiliter & purè confiteri non differant. *Veretur hostis consilium suum ingerere non celanti.*

Firmãdum in proposito & vocatione.

2. Providendum est eis, ut qui jam sunt superni Regis milites annotati, secum omnino firmẽt

& statuant, se usqué in finem ei fideliter servituros: nec ullis ab eo tentationibus, tribulationibus & angustiis deinceps
Ps. 118. 106. recessuros. *Juravi*, ait Propheta, *& statui, custodire judicia justitiæ tuæ.* Religionem sanctã, ad quam eos Dominus sua miseratione vocavit, ferventissimo ac fidelissimo studeant amore diligere: & ei tanquam speciosissimæ ac Deo dilectissimæ sponsæ fide inviolabili adhærere.

In ŏnib9 prosperis & adversis, Deo laudãdus.

3. Quæcunqué sibi sive prospera sive adversa contigerint. Deum semper devotis efferant laudibus, ut sive oespitent, sive cadant, sive aliam quamcunq; molestiam seu læsionem incurrant, semper in ipsorũ ore resonet divina laus, semper vel Benedictus Deus, vel Ave Maria,

ria, vel aliquid, quod ad laudē Dei pertineat, dicant. Et hoc in consvetudinem ducere studeant, nulla unquam negligētia omittendum. Quidquid speciositatis vel delectabilitatis in creaturis invenerint, quidquid circa statum humanæ conditionis vel dispositionis acciderit, totum semper assumant in materiam laudis Dei: & de omnibus, quæ occurrerint, devotè studeant cogitare. In ipso suarum omnium operationum initio Dominum invocare, & suam ad ipsum intentionem dirigere assvescant.

Intētio actiōnū ōniū feratur in Deū.

4. Instent orationi frequenter, quæ novam in horto Domini plantulam fovet, provehit & confirmat. Discant ergo una saltem diei vel noctis hora, tempus & otium vendicare:

Recollectio nō omittenda.

quando ad se reversi, mentisq; cubiculum introgressi, orent
Mat: 6. in abscondito Patrem suum, & in corde contrito & humiliato universorum Domino familiariter adstent. Manè autem
Ps: 50. 19. Ps: 5. 4. astabat Propheta Domino: quia qui manè vigilaverit ad Deum,
Prov: 8. 17. inveniet eum. Subripienda erit carni, & si fortè non semper, sæpè tamen somni requies mătutini: cùm illa hora Christus
Marc: 16. 9. Ps: 136. 9. resurrexit. Tunc est tempus allidendis ad petram parvulis, mortificandæ carni, & recreãdo spiritui oportunum. Tunc spirituales aviculæ dulcẽ Deo in cordis organo exhibent melodiam. Ad hæc & aliæ temporis & quietis oportunitates, quæ occurrunt, minimè negligendæ sunt. Post horas Canonicas non statim oratoriũ exeant:

ant: sed in oratione aliquantulum subsistentes, qualiter opus Dei peregerint cogitent, an tepidè vel ferventer: & defectus si quos ibi commiserint tunc emendent, gratiæqué devotionis se offerant infundendæ, quam si *Dominus* dederit non repellant.

5. Hoc autem in omni oratione obsérvent, ut quod orantes dicunt, ex animo semper dicant: non enim vocibus, sed rebus agitur apud *Deum*. Porrò, qui ad orationem est negligens, suæ nimirum ingratitudinis & tepiditatis est testis. Frustra profectus virtutum sine oratione speratur. Ad ea igitur, quæ ad cultum Dei pertinent, magno & prompto corde accingantur. Ad divinum officiũ audito signo, statim omnibus

Orãdũ ex animo.

occupationibus omissis accelerent. Si in lectis fuerint, statim surgant, nec ultimum aliquatenus signum, exspectent. Oratione namqué aliqua utiliter prævenitur officium. Qui sic ex studio prævenit, in benedictionibus meretur dulcedinis majoris devotionis & gratiæ ad ipsius executionem præveniri. Ecclesiam intraturi, manus (si necesse habuerint) lavent. Vestes maximè in die, religiosè componant: ne irreverenter, aut indecenter introéant aulã Dei. In Ecclesia Deo psallentes, Creatorem suum totis viribus cum reverentia debita laudent.

Officiũ divinũ quã devotissimè persolvendum.

6. Officium suum in choro & extra, non perfunctoriè quidem, simiaticis, ut ajunt labiis, sed devotè semper & integrè

dicere

dicere ſtudeant; nec aliam ei occupationẽ admiſceant. Ceſſent manus, oculorum evagatio reprimatur: ut mens ab exteriori cura penitus libera, ſoli valeat Deo vacare. Dies vel hora, quæ negligenter officiata pertranſierit, nequaquam ulteriùs poterit revocari: cùm præſertim temporis ſequentis officium ſuam nihilominus diligentiam & devotionem requirat. Nec ſibi de gratuitis orationibus blandiantur, ſi circa neceſſarias, quæ primò loco habẽdæ ſunt, deſidioſi extiterint. Denique juxta ſancti verbum, *purè ac ſæpe ſtrenuè debent laudibꝰ divinis intẽdere. Purè quidẽ, ut dum pſallunt, nihil aliud cogitẽt, quàm quod pſallũt. Strenuè verò, ut ſicut reverẽter, ita & alacriter Deo aſſiſtãt. Nõ pigri,* Bern: ſer: 47. in Cãt: in fine.

gri, nõ somnoleti, nõ oscitantes, nõ parcentes vocibus, non præscindetes verba dimidia, nõ integra transilietes: non fractis & remissis vocibus muliebre quiddã, balba denare sonãtes, sed virili (ut dignum est) sonitu & affectu voces sancti Spiritus depromẽtes.

Reverentia in officio divino.

7. Reverentiam in officio honesta corporis dispositio, quæ mentis devotionem non mediocriter promovet, attestatur: In choro non stent in stallis suis molliter, aut quasi fractis renibus resoluti. Quando post psalmum vel hymnum S. Trinitati reverentia exhibetur, humiliter & decenter inclinẽt. Tunc enim tardiùs surgere, segniter ac difformiter inclinare: ut quando corpore quidem sufficienter demisso vultus tamen indecenter erigitur, oculis erra-

ràticè circumlatis, imperfectè quoquè ad memoriam Trinitatis, inclinationis venerationẽ exsolvere, quasi sit honoris differentia in personis, irreverentiæ arguit & teporis.

8. Etiam extra chorum stẽt ad officium, præterquam ad lectiones & officium mortuorũ. Specialiter tamen lectionibus planè dictis (de Domina tantum exceptis) irreverentes & pigros se noverint, si debitas Deo laudes sedendo *vel jacendo* exsolvant, nisi necessitas evidens cogat. Si quando per viam officium dixerint, etsi non vacat continuè dum illud dicunt ab itineratione quiescere, saltẽ ad collectam præcedentium collectivam, quando omnino tota est in Deum intentio colligenda, in uno sistant loco: imò si tempus

Standũ dũ psallimus.

Ad collectam attẽtio.

tempus exigerit & locus permiserit, cum reverentia genu flectant, ut in oratione cõmuni totum officium venerentur. Dispositio corporalis honesta, devotionis provocat affectum & designat. Non frustra Sanctus Martinus, oculis ac manibus in cœlum semper intentus orâsse describitur. Intrinsecos motus gestus exterior attestatur. Quamvis extra conventum, conventualis in omnibus disciplinæ non servetur districtio: in omnibus tamen religiosi operibus, religionis debet vestigium relucere. Debent ergo ad opus Dei corpus honestè disponere: ad collectam & Trinitatis memoriam vel modicũ inclinare, ordinem in prosequendo servare, occupationem & interruptionem vitare.

Sulpit: ep: 3. ad Bassulã sub fin.

9. Ad

9. Ad Missas postpositis omnibus, tanto majori promptitudine ac devotione ministrent, quanto Deo ibi familiariùs servitur. Calicem & corporalia si tetigerint, reverenter & mũdissimè tractent: manusq; post tactum hujusmodi antequam apponant communibus, lavent. Corpus Dominicum recepturi, ante, ùt decet, ampliori confessionis, orationis, & tam à cibis quàm verbis temperantiæ studio, acceptum Deo satagãt hospitium præparare. Infusam autem ob tanti hospitis gratiã, reverenter in gratiarum actione attendant. *Non minor est virtus, quàm quærere parta tueri.* Admissam omnib9 postpositis accurrendum.

De ordinatione respectu sui

CAPUT II.

1. CÆterum fervorem sanctum, & quandam debẽt magna- Animo magno &

ſtrenuo opꝰ eſt. magnanimitatem aſſumere: ut ad virtutum exercitia ſtrenui ac devoti, opera bona frequenter ſupererogare contendant.

Proſp: l. 3. de vita cõ temp: 6. 3. *Tũc enĩ vitia fideliter extirpata diſcedũt, ſi virtutibꝰ cedant. Alioquin vel ſubſidũt ad tempus ejecta, vel redeunt, niſi virtutes in locis vitiorũ, quæ fuerint depulſa, ſucceſſerint.* Non proderit omnia reliquiſſe, niſi virtutum paſſibus tota Chriſtum intentione ſequamur. Quid juvat expeditum eſſe ad curſum, nec currere? exiſſe ad opus, & operis obliviſci? Non intrãtibus vineam, ſed operantibus merces datur. Et cum in uſu virtutum omnium perfecti eſſe non valent, in aliqua ſaltem ſe ſtudeant ſpecialiter exercere, & illam quanta poſſunt perfectione obſervare.

Matt: 20. 8.

2. Fer-

2. Fervorem novitiorum non decent illæ misericordes in seipsis discretiones, & discretionũ dispensationes faciles: quia indulgentiæ suo judicio non sunt admittendæ, nec tamen recusandæ sunt alieno. A seipso in seipsum rigida debet esse cẽsura & districta severitas. Ad regentem vel consulentem, lenis & obediens in omnibus humilitas. Si alterum desit, vel in deside & tepido, non spero cursûs perseverantiam, vel in præcipitio timeo ruinam. Sint occultatores virtutum, sicut alii vitiorum. Non tamen in principio ardua sive multa præsumant, nec sine licentia aliquid notabile attentent: sed à minoribus virtutibus paulatim ad majores ascendant. *Hæreditas ad quam festinatur in principio,* Prov: 20. 21.

In seipsũ rigidũ, in alios lenẽ esse oportet.

3. Communem ordinis observantiam sequantur: perfectioni in silentio, & in aliis institutis plenius obtinendis insistat; à qua nec exemplari levium, vel negligentium aliquorum dissolutione divertant. *Optima religiosi perfectio perfectè communia quæque conventualia servare.* Porrò hic religionē offendit, qui religionis violat institituta. *Turpis omnis pars, universo suo non congruens.* Cavet vir constans & honestus, ne consvetudinem ordinis temerarius violator exiſtat. In victu & moribus, novitatis nota, & singularitatis erit diversitas fugienda. Ante omnia caveant, ne pro inchoato jam bono subrepat superbia, ut se

Perfectio sūma religiosi cōmunia perfectè observare. Aug: l. 3. confes: c. 2.

Superbia sūmopere fugiēda novitiis.

ut se aliis præferant & se aliquid esse putent. Perit omne quod agitur, si non solicitè in humilitate custoditur.

4. Exteriorum gestuum, disciplinam non negligant. *Disciplina cervicē submittit, ponit supercilia, componit vultū, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur lingvam, frænat gulā, irā sedat, format incessum.* Sit ergo aspectus verecūdus & simplex, *risus sine cachinno, vox sine clamore, incessus sine tumultu.* Erecto vel discooperto passim capite, manibus dissolutis vel habitu non incedant. Sit eis grata non scurrilitas seu curiosa urbanitas, sed sancta quædam rusticitas, salva semper modestia honestatis. Sint ad loquēdum tardi, & in voce demissi, & in congregationibus aut seniorum

Disciplina in moribus. Bern: ep. 113. ad Sophiam Virginem.

niorum præsentia, vix nisi pro præsenti necessitate vel interrogati loquantur. Non sint disputatores, nec facile de auditis præsertim seniore præsente sententient. Stulti sicut sunt in sensu leves, ita & in verbo præcipites. Infra tempus probationis cum extraneis, sive religiosi sive alii fuerint, absq; licentia & dato sibi socio non loquantur. Religionis initium est lingvæ frænum. *Si quis putat se religiosum esse, non refrenans lingvam suam, hujus vana est religio.*

Religionis initiū lingvæ frænū. Jacob: 1. 26.

Nihil usurpēt sine copia fratris.

§. Rem aliquam, licet parvã, sicut acum, sive aliud; occultè, hoc est, sine licentia recipere vel habere, quasi furtum abhorreant. Superfluitatem in cibis & vestibus, & in aliis quibuscunqué constanter despiciant:

ciant: paupertatem & parcitatem quandam in omnibus, quæ ad corpus pertinent, amplexãtes. Vitioſæ conſvetudini viriliter & ferventer reſiſtant: nec eam in his, quæ gulæ vitiũ ſapiunt, fuccreſcere patiantur.

6. Extra communem refectionem, ad comedendum & bibendum vix eos inflectat ipſa neceſſitas. Sæpè quod neceſſitatis eſſe videtur, eſt vitii. Ultra duas vices in die, puerorũ ſeu pecudum more comedere, potum extraordinariè frequentare, religionis temperantiam & decorem evidenter offendit. Quæ rogo religio, quæ paupertas, ſi mox ut eſuris, mox ut ſitis volito pareas, ſaties appetitum, nec eum uſqué ad ſtatutam horam ſcias compeſcere? Si quando tamen extra horam

Extra cõmunẽ refectionẽ nihil ſumendũ.

exactus

exactus necessitate, quis bibit,
Ritus bibēdi. sedendo & socio præsente id faciat. Non decet ut stando, aut sine teste bibas. Si plures fuerint, omnes dum bibitur sileant: statimque ut biberint surgant cum aliqua laude Dei. Reprehensibilis admodum cōfabulatio vel mora superflua juxta potum.

Otiādū nūquā. 7. Nunquam otio torpeant: sed semper aut lectioni, aut orationi, vel officio addiscendo, aut aliis non quæ ipsi elegerint, sed quæ injuncta fuerint faciēda intendant. Spiritum tamen devotionis, exteriores non exNota. hauriant actiones. Devotus frater nunquam totus comedat, totus dormiat, aut totus in exterioribus occupetur: sed sive comedat, sive aliud faciat, sanctum in animo aliquid semper

per volvat, unde spiritus recreetur.

8. *In somnũ quoq; iturus, semper aliquid in memoria secum deferat, in quo placidè quidẽ obdormiat: quòd nonnũquã juvat somniare, & vigilãtẽ excipiẽs, in statũ hesternæ intẽtionis restituat.* Lectũ intraturus pro diurnis offensis orationem semper aliquam faciat veniam petat, pectus percutiat, crucisqué munitus signaculo, suum Deo spiritum humiliter recommendet, qui ê somno surgens, cum aliquanta se denuò laude consignet. *Quod si fortè eum luxuriæ pompa cõcusserit, recordetur dilectum suum positũ super lectũ doloris, & universum stratũ ejus in carnis infirmitate versatũ, hæc dicẽs in corde suo: Dominus meus pẽdet in patibulo, &*

Ut ad somnũ cõponẽ d9 frat: Ber: de vita solit. ad fra: de mõ: Dei ante med:

Ber: in formula honestæ vitæ in fine. Ps: 40. 4

ego voluptati operã dabo? Sic, invocato nomine Salvatoris, & sæpiùs geminando nomẽ salutis, cessabit quassatio.

De ordinatione circa proximum
CAPUT III.

Superiores venerãdi. Tõ. 2. instit: monast: ad nov: c. 5. in initio.

1. AD hæc qualiter se habere ad proximum debeant, Hugo docet. *Superioribus*, inquit, *obedientiã, timorẽ, obsequiũ & venerationem exhibere debemus: cum æqualibus pacem & concordiam custodire, invicẽ obsequiô, beneficiô & honore prævenire. In omni actione & verbo, superiorem eis locum tribuere: & si quando fortassis in aliquo negotio præire eos cogãtur, cũ omni humilitate & reverentia, quæ facienda sunt nõ præcipere, sed demõstrare; & si eos præcedere contingat cum alacritate*

tate & devotione, quasi ex necessitate subjecti, obedire. Inferioribus semper beneficium & auxilium impendere, venerationem non exigere, societatem atq; æqualitatem amare. Majoribus, ait, *debemus per timorem subdi, æqualibus per charitatẽ obsequi, minoribus per æqualitatem coæquari.*

Seniores honorãdi.

2. Igitur devoti fratres seniores suos revereantur ut dominos, diligant ut parentes. *Qui præsunt in Domino, sunt*, (secundùm Apostolum) *amplius in charitate habendi.* Sanè (juxta Hugonem) *reverentia sine amore servilis est: & amor sine reverentia, puerilis judicari debet.* Propterea docet Sanctus, *ut transeunte majore minor surgat, & det ei locum sedendi. Nõ præsumat* (inquit) *minor cõsidere,*

1. Tim: 5. 17.

Hugo à S. Vict: ubi sup: in principio cap:

Bened: reg: c. 6. 3.

dere, nisi præcipiat ei senior suus. Prior hic ponit conversio, vel gradus officii seniorem: quanquam & ætas sit juxta legem Domini honoranda. Sic enim Levit: 19. 32. scriptum est: *Coram cano capite consurge, & honora personam senis.* Discretio tamen cautè pro loco & tẽpore, ac sine reverentiæ cõgruæ detrimẽto, venerationem modificat. Habẽdus est modus in omnibus: nec vitiosam quidem superstitionem admittens, nec superstitionis evitandæ prætextu, humilitatis aut morum sanctionem evacuans.

Quidquid præcipitur quasi divinitus imperatũ servetur.

3. Obedientiæ se totos subjiciant. Sit homo interior totus Deo, sit exterior totus Prælato subjectus. Quidquid superior eis vel præpositus vel instructor injunxerit, quasi divini-

vinitus imperatum, statim ut veri obedientiæ filii devotè adimpleant. Quidquid statuerit, inviolabiliter servent; scienterqué aliquid transgredi sacrilegium putent, & salutare credant quidquid ille præceperit. *Perfecta obedientia est in incipiẽte maximè indiscreta, id est, nõ discernere quid vel quare præcipiatur: sed tantùm ad hoc niti, ut fideliter & humiliter fiat, quod à majore præcipitur. Novitiũ prudentem incipientem & sapiẽtem, in cella diu posse cõsistere, & in cõgregatione durare, est impossibile. Stultus* igitur *fiat ut sit sapiens.* Securè per omnia obeditur, ubi contra Deum nihil præcipitur. Discant ergo voluntates proprias frangere, alienoqué judicio & imperio ambulare. *Nulla ars*, ait Sanctus,

Ber: de vita solitaria ad fratres de monte Dei, ante med:

1. Cor. 3. 18.

Nota.

Hier: t. 1. epist: 4. ad rusticum monachũ in med:

ctus, absq; magistro discitur. Ad illud (inquit) tẽdit oratio, ut tuo doceant in arbitrio nõ vivẽdũ, sed vivere debere in monasterio sub unius disciplina patris consortioq; multorũ: ut ab alio discas humilitatem, ab alio patientiã; hic te silentium doceat, ille mansvetudinẽ. Non facias quod vis: subjiciaris cui nõ vis. Lassus ad stratũ venias, ambulansq; dormites: & necdum expleto somno surgere compellaris.

Sine cõsciẽtia instructoris nihil agẽdum.

Nihil absqué instructoris conscientia faciant, vel quocunq;, eant, cui ab aliis etiã superioribus demandata sibi significẽt. In quibus sufficit ipse, semper ejus licentia sint contenti: pro his, quæ inferioris sunt, nõ passim recurritur ad majorem.

4. Fratres omnes & se invicẽ honore & obsequio prævenire,

& eo-

& eorum defectum in officiis humilioribus implere, contendant. Seniores fratres versiculos dicere, de lumine servire, librum ad officium tenere, vel hujusmodi humilia in choro & extra, quantum in se fuerit non permittant. Omnibus se *subjicientes humiliter* propter Deum. Non quod sibi útile putant; sed quod aliis, amplexantes, omnibus libenter obediant, omnibus satisfaciant prout possunt: *ut omnibus quibus utitur transitoria necessitas, superemineat, quæ permanet charitas.* Quidquid agunt fidelissimè cum diligentia faciant, & tanquam Deo, non quasi hominibus servientes. Non æstiment alios fratres, qui diutius in ordine laboraverunt, secum ex æquo

Juniores alios officio præveniat.

Aug: in reg: c. 34.

laboribus occupandos: præsertim cùm de se humiliter sentientes, piè debeant credere, quòd sancti Viri plus Deo placeant quiescentes, quàm ipsi quantumlibet laborantes. Erubescant se nescire, quod in obsequiis religiosè est sciendũ. Quod igitur nesciunt, statim exercitio magistrante addiscãt. Sint præcipuè ad serviendum communicati promptissimi. Si lumen in Ecclesia, vel in officinis, aut aqua in fratrum lavatorio desit, continuò de his & similibus necessitati provideant.

Discenda cõmunia.

5. Ad obsequium adventium fratrum, qui sicut Angeli, imò sicut Christus in eis veniens, sunt suscipiendi, cum omni devotione festinent. Et quia fratribus hospitibus, secun-

Fratres hospites cũ caritate accipiẽdi.

cundùm quod religionis honestas & consvetudo requirit, priùs ornandum est, quàm fratribus socientur in pace, quàm citò ab oratione surrexerint ad eorum deosculandas manus, maximè si fuerint Sacerdotes, devotè occurrant & humiliter genuflectant. Nullum fratrem puro appellent nomine; nec nisi fuerit patriæ consvetudo tuissent.

6. Nulli prorsus, quantum in eis est, materiam præstent molestiæ alicujus, sed omnia quæ necessaria & utilia æstimant, bono pietatis & charitatis cõponant. Quid pace honestius? quid unitate jucundius? aut commodius socialitate? quid charitate melius aut pretiosius invenitur? Gloriossimum quidem & potissimum libera-

Pacẽ cũ omnib⁹ habere liberalis animi & bonæ cõsciẽtiæ indiciũ.

animæ & conscientiæ bonæ indicium, pacem proximi custodire: omnem quantum possibile est fratrum scandali occasionem vitare, verecundari, si socium vel per surreptionem offendis. Si quem adversum se fratrem motum vel leviter senserint, quiescere nesciant, quousqué ipsum humili studuerint satisfactione placare.

Modestia in moribus apud sæculares.

7. Ad extraneos si quando procedunt, in verbis eorum, incessu & habitu, modestia fulgeat disciplinæ: breviter & pauca loquantur, caput decenter operiant, manus abscondant, mulieris omnino quantumlibet propinquæ osculum, & nudæ manus contactum penitus vitent. Pro personis quæ in domo vel in via fratrum se orationibus recommendant,

statim

statim post earum abscessum orationem faciant specialem. Defunctis fratribus, audito eorum transitu, quàm citiùs possunt, subveniant: & debitum saltem obsequium solvere nulla occasione postponant. Talia siquidem non absqué pertimescendæ offensæ periculo negliguntur. Orãdũ mox pro illis, qui preces efflagitaverint.

De rerum custodia
CAPUT IIII.

1. RES, quas tenent, præcipuè libros, mundè teneant & honestè. A tactu libri nudam cohibeant manum: quæ licet munda, quia tamen porosa, ipsum facilè inficit & deturpat. Turpè est nudos paginarum marginibus imprimere digitos, vel ipsos, vel certè laternam super librum legendo Libri cautè servandi.

deducere. Semper pannus, si adsit, digito supponatur. Alioquin ita cautè tangant & leniter, ut tangentes quasi non tãgere videantur. Librum superfluè apertum non teneant, vel incautè relinquãt. Firmacula, libro paululum stricto, si violentiâ laxentur, apponent: violentiam sonitus probat. *Indignus est libro, qui negligit custodire.* Solent incurii quidam, libros digitis, & vestes præcipuè in manicis mundè servandas, sordibus, & pulveribus, vel rebus quas tractant penè indifferenter exponere: ipsas verò extremæ frequenter utilitati expositas, vix valent á sociorum cibo, vix ab altari, vix ab ipsis calicis mappulis prohibere. Qui ipsis placere sordibus cupiunt, custodiæ curam curiosi-

Et mũdè.

riositatis condemnant infamiâ: fuæqué vitium incuriæ, virtutis specie colorare nituntur. Gravia hæc homini erudito. Qui munditiâ gaudet, honestatis pulchritudine delectatur.

De profectu & defectu Novitiorum, sive de differentia conversorum

CAPUT V.

1. ACcedit hinc neophytorum conversio differens intuenda. Sunt enim quidam tractabiles, simplices, devoti, timorosi, qui nihil sibi Christo charius æstimantes, voluntates proprias ei sacrificant, volũtariè prompti ad nutum, nutu citiùs obedire. Ad difficilia quælibet propter Christum æquanimiter perferenda parati: suæ quoqué integritatis soliciti, Bonorũ novitiorum signa.

ti, cor suum per purã confessionem & assiduam orationem mundare non negligunt, sunt in exteriori conversatione disciplinati & humiles, studẽt se in omnibus officiosos & amabiles exhibere: Siquidem *studere propter Deum amari, charitati servire est.* Hi verò sunt altissimi filii fideles sanctæ religionis propagines, fratrum lætitia, consociorum solatium, sui gloria instructoris: nam *gloria patris est filius sapiens.*

Nota. Ber: ep: 30. in med:

Pro: 10. 1.

2. Sunt & alii duræ cervicis, disciplinæ insuscepti biles, mãsvescere nescientes, tepidi, curiosi, superbi: qui quàm svavis est Dominus, non gustantes, sæculari dumtaxat depositio habitu non affectu; quoniã adhuc in moribus, in verbis, in gestibus, & propriarum pertinacia

Improborum notæ.

Ps: 33. E 9.

nacia voluntatum, sæculo fidem servant, ut monstro mirabiliùs sub religiosa veste, hominem videas sæcularem. Hi sunt filii diffidentiæ, adulterina plãtatio, fructus inutiles & acerbi, sociorum onus & scandalum, sui afflictio & confusio instructoris. Juxta illud, *Ira patris filius stultus: & confusio patris de filio indisciplinato.* Eccl: 22 3.

3. Ponenda sunt pauca temporis, curiositatis & superbiæ, prædictorum indicia, & cognita devitentur. *Cautior in bonis ambulas, si & mala non lateant. Tepidũ in cõversione, otiosa verba, & vanas cogitationes noxias esse nõ conspicit. Vitatis grandibus, reliqua omnia vix reputat imputanda: hebetati cordis ipse ad conscientiam de offensis, ut timoris filialis ignarus, timoratos & con-* Indicia tepida. Bern: 2. de cõsider: post med: Isid: de sũmõ: l. 2. c. 10. sen: 2. & Ber: ad soro rẽ de modo bene vivẽdi c. 6.

& conscientiæ puritatem amãtes, fatuos & superstitiosos sententiat. Quòd si à tempore mẽtis evigilaverit: ea quæ levia existimabat, quasi horrẽda atq; atrocia pertimescit. Vacuus gratiâ & tepidus, quod est gratiæ, seu minùs necessariæ tentionis, quod disciplinæ, quod morum, quòd virtutis perfectio conciliat, negligens: illud difficile, vel certè superfluum arbitratur, ægrequé doctrinam ad talia patitur, doctorem nimis perfectũ ironica irrisione pronuncians. Nempè *stultus sui patris disciplinã irridet:* ut pateat quod juxta Sapientem dicitur, *Compedes in pedibus stulto doctrina. Animalis homo nõ percipit, quæ sunt spiritu Dei.* Tepidus, in conversione remissus, publicos mores & doctoris mo-

Isid: ubi sup: & Ber. ubi sup:

Ridet suos monitores.

Pr: 25. 3 Eccl: 21 22. 1. Cor: 2. 14.

nita

nita negligit, ea quæ Dei sunt langvidè operatur. Si quod inchoat bonum, vix perficit, tardè ad divinum officium, & quæquè conventualia occurrit. Otiô gaudet, labore vel modico læditur, & facilè se infirmum vel ad modicum se fatigatum prætendit: sed & amore privato se diligens, quæ carnis sunt sapit & prosequitur ex affectu. Aliorum quoquè defectibus, non virtutibus hærens, si quid minus vel negligẽter actum inspexerit, illud in exemplum ad suæ velamen tepiditatis assumit. Ficta ei & indevota confessio; rara & brevis compunctio. Insipienda & sine attentione oratio, in circumspecta & sine ædificatione lectio: obedientiæ morosa & sine devotionis affectu vix ali-

Multa sumit in exẽplum.

qualis

Isid:l. 2 de sum: bono c. 10. sēt: 1.

qualis impletio. *Multos enim remissa cōversio in pristinos errores reducit, ac vivendi torpore resolvit:* ut nonnūquam ex ore Domini evomantur.

Apoc: 3. 16.

Curiosorū indicia.

4. Curiosus non curanda curat, necessaria negligit: & sui oblitus aliena considerat, notat & explorat. Si quod insonuerit verbum, anhelat solicitus ad sciendum: & honestate postposita id ab invitis,& celare forsan volentibus,inverecūdè requirit. Locis sibi non cōcessis, congregationi, & collocutionibus fratrum se ingerit non vocatus. Cùm eum abesse putaveris, adest impudens lateri, adest auri: ut nec secretū valeas occultare sermonem. Observat angulos, vagis circūspicit oculis, hæret ad singula quæ occurrunt. Communes obsidet

obsidet transitus. Supervenientium & forensium gaudet occursu. Rumoribus & sæcularibus verbis hauriendis & referendis intẽdit. Res sibi non deputatas curiosè revolvere non quiescit. Literas etiam alienas si casu apertas inveniat, inspicere non veretur: quas tamen licet apertàs quomodolibet inventas, vix aliquis nisi superior licitè inspicit, vel aliis inspiciendas exponit. Rerum quoqué apparatus, cura superflua, curiositatis vitium clamat.

Literæ alienæ ablegẽdæ.

5. Signa verò superbiæ Prosper enumerans, *Hos* (inquit) *dolendos enuntio, quos jam conversos superbia occultè captivat. Hi*, ait, *seniorũ suorum non observant imperata, sed judicant: de suis negligẽtiis objurgati, aut rebellant insolenter, aut murmurant.*

Superbiæ signa. Prosp: l. 3. de vita cõtẽp. c. 8.

rant. Simplicitatem spiritualiũ fratrũ irridẽter exagitãt, præferri se etiam melioribꝰ impudẽter affectant. Obsequia delata fastidiunt, negata pertinaciter quærunt. Natales moribus anteponunt, juniores suos elati despiciunt, conferri sibi aliquos non credunt. Non servant in obsequio reverentiam, in sermone modestiam, in moribus disciplinam: habent in intentione pertinaciã, in corde duritiam, in sermocinatione jactantiam. Sunt in humilitate fallaces, in jocatione mordaces, subjectionis impatientes, temerarii in audiẽdo, clamorosi in loquendo, fastidiosi in advertẽdo, præsumptuosi in docendo, efrænati deformiter in cachinãdo: hæc sunt (infert) superbiæ grassantis indicia. Superbus se ad omnes propriæ voluntatis impulsus

pulsus accommodat: nec se aliis, sed alios sibi applicare cõtendit; facilè sibi fieri contumeliam judicat, ad quam irrogandam est validus, ad tolerãdam infirmus. Et se grandè aliquid esse putans, deferre sociis dedignatur. Legibus subdi, & propriam recognoscere culpam erubescit. Et licet juxta ordinis mores se regere nesciat, in suis oculis tamen sapiens & perfectus. Ad aliorũ instructionem, suæ præsertim opinioni contrariam, stomachatur. Reprehensus offenditur. Nunc causam ut insufficientẽ vel frivolã, nunc monitoris modũ calumniãs: ut si persvadere aliquid velis, instabit quòd modus artem, monitio studium exigat: quo fit ut hujusmodi allegationum obsitus

spinis,

spinis, sicut ericius vel irrefragabili ratione vel auctoritate non capiatur. Fit igitur ad obtemperandum difficilis, & ad correctionem impatiens, adeò interdum, ut se discipulum abnuens, ipsum etiam deputatum sibi refugiat instructorem.

Fugiẽda ista omnia proficere volenti. Deut: 18. 13. Eccl: 2. 14.

6. Hæc omnia servi Dei quasi pestem mortiferam detestantes, perfectè ad Dominum cõvertantur, juxta illud Deuteronomii, *Perfectus eris, & sine macula cum Domino Deo tuo. Væ duplici corde; & peccatori terrã ingredienti duabus viis.* Si quis verò sufficienter exspectatus & monitus, mores corrigere, ac religionis formam induere negligit, præsertim si rebellis aut contentiosus extiterit: non est proficientium numero aggregãdus. *Infidelis si discedit, discedat:*

scedat: ne una ovis morbida: contagione mortifera totum gregem contaminet. Perversus & insolens, non nisi in onus religionis & dissolutionem admittitur.

De noviter professis in ordine
CAPUT VI.

1. AD professionẽ admissis sit quàm maxima cura, ne defluant. Perfecti quiqué magna sediscretionis subtilitate conspiciunt, ne ad deteriora unquam vel in opere, vel in cogitatione delabantur. Si curare parva negligimus, sensibiliter seducti audenter etiam majora perpetramus, susceptam etiam examinis tempore disciplinam, prudens non abjicit, imò nec suum continuò quasi jam sibi sufficiẽs deserit instructo-

Professis quid agẽdũ.

Eget directore.

ctorem. Eget rectore novitius, eget novus directore professus. Vanus & fictus ut instructoris curam evaserit, insolescit, assumit cornua, fit præsumptuosus & audax; & quasi vacca lasciviens à prima informatione declinat. Cessat oratio, tepet devotio, confessio peccatorum negligitur: ut putes eũ aut sui oblitum, aut non habere peccatum. Facit quidem dilata confessio ut negligens mũdus appareat, licet non existat; dum culpas absorbet oblivio, absolvit. Multiplicantur dum non curantur offensæ: multiplicatæ ne discernantur & corrigantur impediunt. Multitudo peccatorum impedit ne videantur. Unde piger tunc est maximè vitiosus, cùm vitia nõ agnoscit. Sic *filia fatua in de-*

Rara cõfessio quid efficiat.

mino-

minoratione erit: justorum autẽ semita quasi lux splendẽs procedit & crescit usq; ad perfectam diem. Professi ergo profiteantur profectum, præsumptionẽ proscribant. Eccl: 22. 3. Prov: 4. 18.

2. Dabit ad hoc, humilitatis & paupertatis constantia perseverans affectum, & curarum abjectio terrenarum, exercitatio charitatis, & quæ complectitur omnia considerationis attentio. Summa religiosi virtus humilitas, quæ ipsum curat, perficit, & conservat. Sine humilitate nulla virtus, nulla perfectio aut acquiritur aut servatur. Virtutum siquidem bonum quoddam ac stabile fundamentum est humilitas. Nempe si nutet illa, virtutum aggregatio non est nisi ruina. Et quoniam *ad humilitatẽ hu-* Cõstantia opꝰ est. Humilitas sũma virtus religiosi.

Bern. ep. 83. in fine.

miliatio via est: non erubescant humilia, nec humilitatis officia facilè respuant, nec imposita recommendent. Omnis ab eis præsumptionis audacia proscribatur. Antiquioribus fratribus in ordine deferant: ac semper eorum respectu se juniores & novitios reputēt. Ad exteriora vel honoris alicujus officia, provehi non affectent.

Propera promotio à virtutū dejicit profectu.

Multos propera nimis promotio, à virtutum jam profectu per vitium elationis dejecit.

Greg. l. 8. mor. c. 34. in pricip:

Qui mundum deserunt (ait Sanctus) *ad exteriora officia vehi non debēt, nisi per humilitatē diutiùs in ejusdem mundi contēptu solidentur.* Et quia novorum & juniorum tentatio solet esse facilè superbire; nescire modum humilitatis servare, & si fortè in aliquo præsint officii

Juniorū tentatio est superbire.

metas

metas excedere ac de minimis grandia jactare: attendant sibi super his vigilanter. *Non potest intimo cõscientiæ testimonio gloriari veraciter, nisi qui extrinsecas gloriolas perfectè respuerit.* Ber: ep: 42. ante med.

3. Paupertas in omnibus placeat, ne iterum sive in libris sive in aliis, rerũ se velint sarcinulis onustare. Perfecta rerum abjectio, à cura expedit mentem, ab infectione affectũ. *Nemo in Christi expeditione liberior nil habente.* Si aliquibus egeant, studeant parcitati. Super omnes divitias, divitem facit paupertas. Hæc quoqué in victu, & in his, quæ carnis sunt maximè amplectenda. Nõ est Evangelici pauperis gaudere superfluis, luxibus indulgere: & quod nec divites possunt, semper velle in omnibus abun- Paupertas cõmendatur professis.

Phil: 4. 12. dare, nec penuriam scire pati.

Familiaritates fugiendæ. 4. Familiaritates superfluas fugiãt. *Esto* (ait quidam) *omnibus benignus, nemini blandus,* Senec: lib: de 4. virtutib9, c. Cõtinentia. *paucis familiaris, omnib9 æquus.* Et Sanctus, *Tria* (inquit) *religiosum quemlibet decent: pauca loqui, paucos habere familiares, & multum orare.* Ubi multi familiares, ibi multæ locutiones, & sibili singulares. Si familiarem admittis, sit quem ætas, mores, discretio, & honestas insignit, & commendat. Familiaritas si fuerit ordinata, nõ erit blanda, improba, puerilis. Est modesta quædam in sancta familiaritate severitas, est & justitiæ rectitudo: ut nullatenus vitium foveatur, nec pro amico proximus offẽdatur. *Noli* (ait Sapiens) *pro amico inimicus fieri proximo.* Sæculariũ

Observatria, quæ religiosos decent.

Eccl. 6. 2.

deni-

deniqué familiaritas indiscreta, religiosi quietem multipliciter inquietat. Nullius gratiam munusculis comparent. Si quid fortè alicui vel causa exacti necessaria (priùs religionis lege licentia præobtenta) obtulerint, *honestas* rei & vilitas pretii, religiosorum & pauperum xenium esse probent. Munusculis nullius gratia cõparãda.

5. Non frequentent propinquos, nec exterioribus se implicent curis: sed salutis propriæ memores, agendæ potiùs pœnitentiæ vacent. Non cadat à mente professio: sed semper ad quid venerint cogitent. Pẽsent quod de quibusdã ait Sanctus Gregorius: *Sæpè* (inquit) *nõnulli apertæ pravitatis vias deserũt, sãctitatis habitũ sumunt: sed mox ut prima limina bene vivendi contigerint, obliti* Amici nõ frequentandi. Lib. 8. moral. c. 33. in fine.

quid fuerint, affligi jã per pœnitentiã de consummatis nequitiis nolũt. Laudari de inchoata justitia appetunt: præesse etiã cæteris melioribus concupiscunt. Et
2. Tim: 2. 4. post pauca: *In rebꝰ (ait) multiplicibꝰ occupati, atq; ipsa occupatione confusi, nõ solùm perpetrata minimè deplorant, sed adhuc quæ deplorentur exaggerãt,* secundùm Apostolum, *Nemo militãs Deo, implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat cui se probavit.* De sancto legitur,
Joanne Abbate in vitis Patrũ l. 1. c. 1. circa med: quòd quanto magis se ab humanis curis & colloquiis sequestrabat, tanto illi vicinior & propinquior Deus erat. Vitãda maximè colloquia mulierũ. Non potest toto corde habitare cum Domino, qui mulierũ accessibus copulatur.

6. Charitatis obsequia liben-

ter

ter impendant. Charitas semper reddita, semper detinet debitorem. Hæc autem quomodo negetur amicis, quæ etiam debetur inimicis? Postquam vel orationi vacaverint, vel ad studium se dederint, ad serviẽdum fratribus surgant, & si necesse fuerit, officiales nunc hũc nunc illum; discretè tamen & prout oportuerit juvent: ut secũdùm Apostolicam doctrinam & vitã, manibus suis laborantes quod bonum est, aliorum fratrum etiam corporaliter, si fieri potest, participantes laboribus, in charitatis semper exerceantur operibus, & cibum corporis non absqué labore comedant corporali; ut hæc sancta consvetudo ipsos in humilitate custodiat, in fraterna dilectione & omni perfectio-

Caritatis ergo õnib9 obsequã tur.

1 Thes: 4. 12.

ne confirmet. Qui communibus instant, suisqué obsequiis alios portant, sunt corporali simul & spirituali suffragio supportandi. Merito singuli pro his orant, qui pro communitate laborant. In spiritualibus bonis Martha participet cum Maria, quæ utiqué sunt sorores, & æqua sit pars descendẽtis ad prælium & permanentis ad sarcinas, & æqualiter dividant. Qui nobis corporaliter obsequuntur, justè sortem in necessariis spiritualiter assequuntur. Rursum communitatis operibus, familiaria nemo præponat. *Charitas* (de qua scriptum est) *nõ quærit quæ sua sunt, sic intelligitur, quæ cõmunia propriis, non propria cõmunibus anteponit.*

Luc: 10 39.

1. Reg: 30. 24.

Cõmunitatis operaõnibus præferenda.

1. Cor: 13. 5.

Aug: Reg: c. 24.

7. Considerationi deniq; ante omnia

omnia & in omnibus vigilandum, quæ ad finem & directionem attendit. Finis ad quem nostra tendit professio, regnũ Dei, vel potiùs ipse Deus. Directio qua illic tenditur, mentis est puritas, ad ipsum principaliter *directiva*. Hærendum jugiter his duobus. Necesse est enim mentem considerare quò recurrat, cuique principaliter inhæreat. Non hærentem enim per singulas horas atqué momenta pro incursuum varietate mutari, atqué ex his quæ extrinsecus accidunt in illum statum reformari, qui primus occurrerit necesse est. Hinc est, quòd multos pro Christi amore maxima contemnentes, pristinum tamen affectum in minimis retinentes pro graphio videmus, acu, vel calamo com-

Finis professionis nostræ Deus, ad quẽ venitur mentis puritate.

moveri. Irascuntur mobiliter & inflantur, velut qui non habent Apostolicam charitatem. Qui si contemplationem mundi cordis fixam tenerent, nunquam pro parvis rebus admitterent, quod ne pro magnis ac pretiosis incurrerent opibus, easdem penitus abjicere maluerunt. Unde liquet perfectionem non statim facultatum seu dignitatum abjectione contingi, ubi non fuerit charitas illa, cujus Apostolus membra describit, quæ in sola cordis puritate consistit. Nam quid est non æmulari, non inflari, non irritari, & reliqua; nisi cor perfectum atq; mundissimum Deo offerre & intactum à cunctis perturbationibus custodire? Quidquid ergo nos ad hanc puritatem potest dirigere, tota

1. Cor: 13. 3.

virtu-

virtute sectandum est. Quidquid autem ab hac potest retrahere, quamvis necessarium & utile videatur, ut perniciosum & noxium devitandum. Sine via tendentibus, labor est itineris non profectus. Puritas mentis studiosè sectãda.

8. Operantur & servant quàm maximè puritatem, perfecta humilitas & expeditio mentis à terrenis. Erit deniq; ut purus animus pura Deum oratione frequentet, frequentando gustet, gustando probet quàm svavis est Dominus. Erit deniqué ut divino inebriatus amore, totam in Deum considerationem inflectat; toto in ipsum desiderio pergat: nil ei sit dulcius, nihil jucundius in hac vita, quàm vacare & videre quoniam ipse est Deus, quod est in partibus considerationis Puritatẽ quid conservet. Ps. 33. 9 Ps. 45. 11.

potissimum. Affecta sic anima comprehendit, complectitur & stringit, & tenet, dicens: *Tenui eum, nec dimittam.*

Cã: 3.4.

Puritas regia via ad vitam.

Puritas itaquẽ via est regia, per quam ad sponsi amplexus, per quam tandem ad patriam pervenitur. Per hanc tandem veri Isrâẽlitæ de virtute in virtutẽ donec videatur Deus Deorum in Sion, desiderii gressu indeclinabili gradiuntur: Christũ super omnia diligunt, nihil ejus amori præponunt in via, quem habituri sunt mercedem in patria.

Psl: 83.8

Conclusio.

Et nunc ego, qui licet admodum imperfectus & rudis, per obedientiam tamen erudiendis simplicibus aliqua hæc documenta congessi, pulchrum depingens hominem, pictor fœdus: eos supplex per Dominum

minum obsecro, ut me sibi & si minùs proficuum, tamen benevolum attendentes, in orationibus suis mei meminerint peccatoris: quatenus eis orantibus meorum veniam peccatorum assecutus, in potentias Domini, unà cum eis merear introire, ipso misericordiarum Domino id præstante, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

Ps. 70. 16.

SAN-

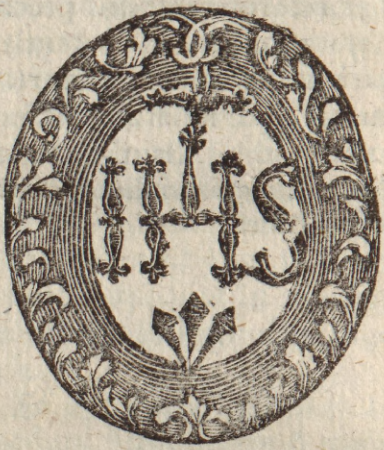

SANCTI

BONAVENTURÆ

Ordinis Minorum,

S. R. E. CARDINALIS,

Episcopi Albanensis,
Seraphici Doctoris Ecclesiæ,

DE PROFECTU RELIGIOSORUM

LIBER I.

SENECA.

Ad profectum omnia tendunt, & ad bonam mentem non quæritur plausus.
Epist: 101.

In ipsis sapientiæ sectantibus magna discrimina esse fateamur necesse est, alius jam in tantum profecit, ut contra fortunam audeat attollere oculos, sed non pertinaciter: cedunt enim nimio fulgore præstricti: alius in tantum, ut possit cum illa conferre vultum. Si jam pervenit ad summum, & fiduciæ plenus est. Imperfecta necesse est labent, & modo prodeant, modo sublabantur, aut succidant. Sublabentur autem, nisi ire & niti perseveraverint: si quicquam ex studio & fideli intentione laxaverint, retrò eundum est. Nemo profectum ibi invenit, ubi reliquerat. Instemus itaq; & perseveremus, plusquam profligavimus restat: Sed MAGNA PARS EST PROFECTUS VELLE PROFICERE. *Hujus rei conscius mihi sum; volo, & tota mente volo te quoq; instinctum, & magno ad pulcherrima properare impetu video, properemus: ita demum vita beneficium erit, alioquin mora est, & equidem turpis inter fœda versantibus.* Epist: 72.

SAN-

SANCTI BONAVENTURÆ Ordinis Minorum, S. R. E. CARDINALIS, Episcopi Albanensis, Seraphici Doct: Ecclesiæ, IN LIBRUM De Profectu Religiosorum,

PROLOGUS.

SI vis in spiritu proficere, & hoc esse, propter quod ut hoc fieres, ad scholam virtutũ, id est, ad Religionem, venisti; & ne fias similis illis, qui longo tempore in scholis manendo, multum temporis & sumptûs inutiliter consumunt, & minimè discunt: istius formulæ cõpendium ante oculos habeto, & ad

Schola virtutũ religio.

& ad ejus regulam ordina vitã tuam, & mores compone, & ſtudium impende, & tempus expende.

Quòd religioſus volens proficere, magiſtris ſe debet ſubmittere

CAPUT I.

Magiſtro ſtrenuo opꝰ eſſe.

INprimis. *Eſto* ſub tali rectore & magiſtro, qui te prædicta doceat verbo & exemplo (vel ſi talem habere nõ potes) tu ipſe tibi magiſter eſto, qui ſit ſtrenuus, ut ad hujus formulæ regulam compellaris, & in nullo tuæ propriæ voluntatis libertati relinquaris. *Puer* enim *qui dimittitur volũtati ſuæ*, id eſt, puerili laſciviæ, *confundit matrem ſuam*, id eſt religionẽ. Ideoqué tot Ordines religionum confunduntur: quia pueriles mente ſibimet dimittuntur:

Prov. 29. 15.

Remiſſio ordinũ corruptela.

tur sine fræno retrahente à noxiis, & sine virga ad salubria compellente; aut ex negligentia seniorum, aut ex nociva cõdescensione eorum, ne teneros animos frangant severa cõercitione. Sicut imprudens medicus, qui ne contristet ægrum, quem curare deberet, patitur eum nociva comedere, ex quibus graviùs & diutiùs infirmatur. Et cùm in uno dissimulãtur excessus & vitia, citò abaliis trahitur in exemplum: ut etiam sibi talia impunita permittantur, quæ vident in aliis sustineri.

Quòd perversi nec volunt corrigi, nec pati alios apud se fieri meliores

CAPUT II.

TAndem ad hoc ista mala libertas dilatatur & proficit, cùm

Licētia irroborās melioribꝰ adversatur.

cùm hæc à pluribus vident fieri: ut quasi pro lege & jure Ordinis defendant, & si quis contrarium dicere, aut docere arguendo præsumpserit, singularis superstitionis improperiũ sustinebit, & quasi qui novum Ordinem, & insolitum morem inducere velit, ut delirus & vanus irridebitur, & omnibus fiet oneroſus; & tamquam temerarius judex alienorum actuũ, persecutiones amarissimas sustinebit. Timent enim distorti, & à via Dei exorbitantes, ne si parcerent zelantibus pro justitia & religionis disciplina, ne multos ad partem suam traherent: & ita paulatim ad Ordinis observantiam etiam ipsi tandem cogerentur, & præcavent ardentissimè, ne ad hoc perveniant: & sub specie singula-

gularitatis extirpandæ, ejiciũt à se illos & opprimunt, qui desiderant religionem ad statum debitum reformari. Quod videntes alii, quibus hoc displicet, aliquam bonæ voluntatis scintillam habentes, sed tamen infirmam, terrentur: & potiùs studeant se *illis* cõformare, quos fortiorem partem habere vident in multitudine & potentia, quàm cum istis tribulari, & insuper infamari, juxta illud, *Et qui recessit à malo, prædæ patuit.* Hæc omnia experti sumus in Ordine nigro, & in aliis. Nunquam autem contingat nostram religionem ad statum similem pervenire, Amen.

Cujus violẽtia abstererentur pii à bono.

Isa: 59. 15.

Quòd volens proficere in nullo debet esse negligens

CAPUT III.

QUi tali fervore ad religionẽ venit,

Ne fiam⁹ deteriores in religionis ordinem adscripti.

venit, quòd pro omnib⁹, quæ ei mũdus promittere vel dare potuit, noluit damnari in hoc sæculo; nec pro divitiis, vel honorib⁹, vel deliciis, nec pro amore amicorũ, vel propriicorporis, dubitavit se tradere carceri pœnitẽtiæ propter Deũ: nõ debet modò vilior esse quàm tũc fuit, ut pro verbis hominum deserat viam Dei, jam in ejus ingressu existens, à cujus aggressu, nec terroribus, nec blanditiis potuit averti. Quod si times, de singularitate notari, & ob hoc aliis fieri odiosus: scias quòd nullus Sanctorum singularis gloriæ factus est in cœlo, nisi qui inter homines positus, studuit esse in sanctitate vitæ singularis, quod tamen de singularitate virtutum dico, non de ceremonialibus observantiis,

tiis, parvam aut nullam habentibus utilitatem virtutis. Studia autem sanctitatis in his cõsistunt, in cavendo omne peccatum, & omne scandalum, quantum est in se, & in insistendo omnibus virtutibus humiliter, & in quærendo familiaritatem Dei, per affectum devotionis internæ, adversus hujusmodi nulla est bona conformitas, per quam hæc studia destruuntur. Cùm enim pro justitia, sicut & pro fide potiùs debeamus pati, non solùm irrisiones & despectiones, sed etiam persequutiones quaslibet, & mortem, (sicut passi sunt Sancti ante nos, & patientur post nos in diebus novissimis) quàm fidem deserere, vel justitiam vitæ peccãdo relinquere: discamus in parvis verborum

Sanctitatis studia, in quib9 cõsistunt.

Patientia discenda.

&

& despectionum tribulatiunculis, ut si graviora nobis imminerent pro Christo certamina, sciamus per patientiam superare. Nam qui à levi flatu dejicitur, quomodo stabit à vento maximæ tempestatis? Hæc ad præmuniendum cor præmisi, contra retrahentes à studio proficiendi in virtutibus: quia qui tale studium in se non diligunt, vix possunt in aliis secum morantibus æquanimiter sustinere. Unde sicut illi non dimittunt consvetudines malas & noxias propter nos; sic non oportet nos bona & utilia studia abjicere propter illos: quia si volunt ad vitam æternam venire, oportet eos nobiscum viam Dei non suam ambulare.

Monitū salutare.

Quòd

Quòd religiosus non debet intendere otiositati vel levitati

CAPUT IV.

NUnquam debes otiosus vagari, nec rumoribus & verbis otiosis vacare; nec risui, nec scurrilitatibꝰ deditus esse: quia hæc faciunt mentem vagam & inanem, & licentia istorum dissolvit cor à pondere timoris Dei, & affectum internæ devotionis exhaurit. Non evageris hinc inde oculis curiosè singula intuendo: & levitatis est indicium; & ea, quæ foris hauris per oculos vel per aures, strepitum quendam interiùs suscitant, quo puritas intelligentiæ, quæ in bonis meditationibus mentem pascit, quasi quodam pulvere obscuratur. Quidquid non est tibi necessarium vel utile ad tuum vel alterius profe-

Sensus diligẽter custodiẽdi.

ctum, pertranſi, & noli immorari: ne cor in eo figatur, vel tempus infructuoſè in eo expendatur.

Quòd religioſus debet ſe occupare meditatione, lectione, oratione, & operatione.

CAPUT V.

Deo cogitatione in hærendum.

SEmper aliquid defer tecum in memoria, quod de Deo rumines cogitando; & mentis tuæ intuitum ſemper in eum defigere ſtude, ſicut docet Pro-

Pſ. 15. 8. pheta dicens: *Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper*; hoc enim continet cor apud ſe, ne commoveatur à ſe per vanam lætitiam, vel irrationabilem triſtitiam. Mundus enim in quo fluctuamus, variis tempeſtatum ventis agitatur: & qui non vult navem cordis ſui quaſſationibus conteri, vel undarum

darum influxionibus demergi, vel in exteras plagas ventorũ flatibus impelli, affigere eam finibus bonarum cogitationum assvescat ad petram immobilem: petra autem est Christus. Memoria Deo adfigẽda funiculo triplici.

funem, ne facilè rumpatur, ex triplici resticulo componat: videlicet, ex sacrarum Scripturarum devota lectione; ex sedulæ orationis compunctione, ex bonarum actionum humili exercitatione. Lectio dat materiam, & quasi semen bonæ cogitationis. oratio rigat, & ad profectum roborat, & cor illuminat ad intelligentiam, & impingvat affectum ad saporẽ. bona actio, maximè condita pingvedine charitatis & obedientiæ, vel alterius virtutis, lætificat conscientiam, & dat fiduciam spei in Deum, & si ad

horã intercipit devotionis quietẽ, tamen meretur posteà majorem dulcedinis infusionem, & gratiam puritatis.

Quòd cavẽdæ sunt vanæ cogitationes, & inutiles occupationes

CAPUT VI.

Otiosus ne sis otiosus.

FEriatus & vacans, cave tibi à vanis, & à pravis cogitationibus, ne vel per modicum in te morentur: quia citò inquinant cor labe cujuscunquẽ vitii; ut luxuriæ, vanæ gloriæ, odii, vel aliorum. Item cave tibi ab *inutilibus* occupationibus: quia tempus perdunt, & cor inquietant, & utilia impediunt, & devotionem dissipant. Item à torpore acediæ & pigritiæ, quæ mentem tepidam, & corpus delicatum reddunt, & ad bona opera desidiosum.

Quòd

Quòd inter homines cavenda est tam ostentatio, quàm superfluus pudor

CAPUT VII.

INter homines existens, cave tibi à duobus, quo ad te ipsũ; & à duobus, quo ad alios. Quo ad te: cave ne aliquid facias, ut ab eis noteris unde gloriã quæras, in gestu, in voce, in sermone vel actu: quia peccatum est & vanum, & cùm putas eis placere, fortè displices, & judicãt te, quòd inanis gloriæ cupidus sis, vel fortè non advertunt quod agis; & sic perdis conatum tuum inutiliter & vanè, sicut stulti, qui pictis imaginibus quasi vivis hominibus obsequuntur, sicut habetur in Psal: *Qui hominibus placent*, id est, placere volunt, *confusi sunt*. Item ne pudore superfluo obruaris

Vana gloria in õni re vitãda.

Ps. 59. 6.

ruaris in his, quæ coram hominibus agere debes, loquendo, cantando, vel aliud agendo: sed ita liber esse studе coram eis, ac si sine eis esses; & si intus verecundiâ æstuas, foris reprime: quia quo magis notabilem te facis ex pudore, eo plus considerant te, & ita magis confunderis. Signum superbiæ videtur esse, nimis erubescere de illis defectibus, quos natura indidit: ut de deformitate corporis, vel ruditate vocis, & similibus. De vilitate autem vestis, vel de humilibus obsequiis erubescere, in paupere religioso gravis superbia est.

Pudor itē vanus.

De quibus erubescere debet religiosus, vel humiliari in oculis suis

CAPUT VIII.

Pudor salutaris.

VItium autem vel scandalum erubesce, unde Deus offen-

offenditur, vel aliquis scandalizatur. Apud temetipsum erubesce de peccatis tuis, de torpore in servitio Dei; de negligentia bonorũ, quæ posses facere & deberes; quod tempus defluit, & profectus virtutũ non cresçit; de hypocrisi, quòd foris vis putari melior, quàm intus te invenias; quòd vitia tua occultas, non timore nocumẽti alterius, sed timore displicẽdi, & ne vilipendaris, quòd per bona, quæ ostendis, vis videri, & placere hominibus: ut ex his suspicientur te multo plura, & majora in occulto habere, ex quo talia foras prodeunt; quasi te dolente, quòd vix adeo familiarem aliquem habeas ita unanimem, quem velles in omnibus agnoscere sicut te ipsum agnoscis, quod etiam fit

Pudẽda hypocrisis.

Cõfessio ficta.

in confessione quandoqué, & si non audes peccata tua supprimere, quin ipsa accuses: tamen de illis, in quibus te magis displicere times, ita ordinas verba præmittendó, subjungẽdo, colorando, quòd minus apparent verecunda; vel si fortè plus nudè profers, gloriaris, & vis inde apud confessorem sanctus reputari, quòd tam humilis sis, ut te magis quàm necesse sit, studeas confundere confitendo, quòd cum tentationibus vitiorum maximè carnalium ita desidiosè pugnas, ut solo timore periculi, vel confessionis pudore eas repellas, & quantum audes in affectu cordis arrideas, solo consensu operis vel morosæ delectationis excluso, & in hoc apparet major perversitas: quòd cùm facilè

Itẽ negligentia intẽtationibꝰ præmẽdis.

quan-

quandoquè posses hujusmodi tentationes quasi muscas immundas abigere, ex negligentia permittas eas crescere & coalescere, & convalescere, donec consortatæ jam periculosiores fiunt, & difficiliùs vincuntur, & conscientiam sæpiùs pulsando confundunt, quòd ita desidiosus es ad ea, quæ Dei sunt, & quæ ad virtutis & devotionis studium pertinent, ut pudor humanus plura ex his magis à te extorqueat, quàm amor divinus, quòd ita ingratus es beneficiis Dei, ut nõ solùm debitas non agas gratias pro perceptis, sed etiam gratiam oblatam & paratam in vacuum recipias, & negligas utiliora, ad quæ tunc sentis tibi arridere gratiam & occupas te vanioribus studiis, quasi qui

Ingratitudo adversus Deum.

texit aranearum telas, quæ nõ proderunt ad vestimenta salutis, quòd illà ad quæ teneris facienda, sicut sunt Horæ Canonicæ & similia, ita negligenter & desidiosè persolvis, ut non tam meritum inde, quàm supplicium exspectes: quia etsi verba ore utcunq; proferas, tamen corde tam vagus es & affectu frigidus, quòd nec sensum orationis percipis, nec devotionis affectũ: & de ipsis verbis plurima defluunt accelerando, & utinam, non multa transilias, omittendo, dum non attendis si dixeris vel non dixeris: nisi fortè ex conjectura alicujus verbi, quasi ex caudæ apprehẽsione reputes te dixisse. Deus autem etsi patienter dissimulat & attendit nostras negligẽtias, tamen non minùs odit eas,

Negligẽtia in horariis precibus.

sed

sed integrè dinumerat, districtè dijudicat, severè puniet, nisi nos præveniamus faciem ejus in humili confessione, in forti satisfactione & in seriosa emẽdatione, quòd ad omnia, quæ ad corporis curam vel cõmodum spectant, studiosissimus es. quæ verò ad spiritũs profectum, vel ad fraternæ charitatis exhibitionem, vel ad Prælati obedientiam, vel carnis castigationem spectant, desidiosus es, quòd etiam hos & similes plures defectus in te advertens, non terreris, nec compungeris, nec discutis, nec corrigis: quasi Deus tecum aliter acturus sit, quàm cum omnibus aliis, ut mala tua in correcta nõ puniat, & bona neglecta remuneret. Pro his & similibus, erubesce apud te, & ab aliis ea in

Corporis cura præponitur pietati.

te dijudicari & reprehendi nõ mireris, nec indigneris, sed verecunderis semper. Hæc & alia plura in memetipso veraciter recognoscens, erubesco & doleo: sed non tantum sicut debeo; & non emendo sicut possem & expediret. Ex me ipso autem intelligo, quòd hæc vel aliqua istorum etiam proximo meo inesse possunt: & ideò unusquisq; judicet & circumspiciat semetipsum, considerans ex uno latere qualis sit, maximè quid sibi desit boni, & insit mali ex vitio proprio, ex altera parte, qualis esse debeat in virtutibus & moribus bonis: ut ex hoc & humiliter ex cognitione defectus sui & provocetur ad studium proficiendi ad illa, quæ videt se debere vel facere vel habere; &

Qualis sit quisquè videat, & qualis esse debeat.

Deo

Deo regratietur, si in aliquibus fortè ex ejus gratia profecerit.

Quomòdo religiosus se debeat habere ad alios.

CAPUT IX.

QUo ad alios, cavè à duobus. Primùm, ut non curiosè respicias, vel perquiras aliorum personas, vultus, dispositiones, habitum, gestus, facta vel verba, vel officia; in quantum tibi non attinet ista perscrutari, utilitatis causa, ita pertransi, ita cogita ac si oves essent, vel alia animalia: ut in nullo circa illos occupes visũ tuum vel cor. Alterum, ut nõ judices vel dijudices de aliis, quales sint, vel esse possint in mente, in merito, in moribus, vel in aliis: quia talis discussio vana est, & sæpissimè falsa, imò teme-

Aliorũ mores nõ observandi.

Alii nõ judicãdi.

temeraria; qua insuper cor inquietatur, & aliquando inquinatur, & conscientia læditur, & alia bona negliguntur ex tali occupatione, & si aliqua videas de aliquo vel audias, quæ non placent, pertranfi & obliviscere citò, committens eum sibi & Deo, maximè ubi ad te non spectat illius correctio ex debito magisterii, vel ex sociali familiaritate, vel denuntiãdi necessitate.

Quòd compassio debetur peccatoribus & afflictis, primò tamen Christo.

CAPUT X.

COmpatere tamen peccantibus, quasi in tempestate maris naufragantibus: quia longè miserabilius est, in lacũ inferni demergi, quàm in profundum maris submergi, ora

pro

pro eis, & plòra cùm potes: ex hoc enim mereberis, ut tuà simili naufragio libereris. Beati enim misericordes, quoniam ipsorum Deus ita miserebitur, ut à miseria liberentur. Sic etiam omnium miserorum afflictiones animo & oculo compassionis intuere, & singula eorum miserias aggravantia studiosè computa, diligenter pondera: ut ex his affectus miserationis in te pingvescat, & si quas tu miserias pateris, tibi leviores in eorum comparatione videantur. Collige etiam ex his, quæ vides, passiones & labores, & dolores & paupertatem JESU Christi: qui cùm esset dives, pro nobis egenus factus est, ut illius inopia nos divites in cœlestibus essemus.

Miseratio in nobis excitãda.

Quæ sint cõmunia vitia hominũ.

CAPUT XI.

1. Pronitas ad reprehẽdendũ.

TRia sunt communia vitia apud homines. Primum, pronitas reprehendendi, quæ in aliis vident, & non sunt secundùm affectum eorum. Alterum est, adulatio, qua solent sibi invicem blandiri, laudando, arridendo, quærendo quomodo valeant, cùm tamen nõ curent eos quandoqué valere, honores inutiles offerendo: & aliis multis modis, in quibus non est utilitas: nec ex affectu faciunt, sed ex usu, ut placeant.

2. Adulatio.

3. Philantia.

Tertium est, propria gloriatio de seipso: quòd ea, quæ facimus, dicimus, sentimus & scimus, placent nobis & præferimus ea aliorum factis commẽdando, vel occultè cogitando, & dedignamur si alii non miran-

rantur, quasi non habeant sanum judicium: & delectamur in laude nostra. Etsi aliquando nos ipsos accusãdo humiliamus, non purè hoc facimus: sed volumus per hoc astutè alium provocare ad laudem nostri, quasi non debeat pati ut nos vituperemus, quod in nobis laudandum est; vel ad hoc sæpè facimus, ut humiles reputemur, & saltem ex hoc placeamus, si alia placentia nõ habemus. Qui ab istis tribus liber esset, in magna puritate viveret & quiete.

Astutã nota humiliationẽ.

Quòd curiosa & munera nõ sunt curanda religiosis.

CAPUT XII.

NUlla curiosa habere cures, ut imagines, tabulas, sudariola, Pater noster, & similia, nec recipias, nec de aliis pro munu-

munusculis: quia occupant cor, & magistris nostris non placent, & facient te notabilẽ inter cæteros,& sæpè sine licẽtia recipiuntur, vel dantur talia incautè, dum pudet eos toties pro istis recurrere ad magistros. Species aromaticas non habeas: nisi pro evidenti necessitate non possis carere. Qui omnibus rebꝰ peculiaribus carere posset, felicior esset: quia multam distractionis materiã abscidisset. Si autem aliqua volueris habere, ut libros ratione studii & scriptoriola: nulla superflua collige, vel curiosa, sollis contentus necessariis in numero & valore. Ipse habitus tuus & omnia vestimenta tua simplicia sint & inculta,& corpus & gestus,& omnia foris apparentia, plana sint & pura:

Aromata non usurpãda.

Superflua & singularia spernenda.

nil

nil notabiliter curiale vel curiosum, vel singularitatis colore respersum affectes.

Quòd judicia humana non sunt curanda

CAPUT XIII.

STude humano judicio non moveri; nec delectari favoribus, nec despectu contristari: quia judicium humanum cæcũ est frequentiùs, & ignorat veritatem, & fallitur sæpissimè, nec si laudaris ab homine, es ideo laudabilior: nec si despiceris, es ideo vilior, stultus est, qui stulto placere laborat. Quia sicut cæcus non discernit inter colores, nec surdus inter sonos: ita insipiens homo nescit pensare meritorum dignitates. Unde cũ aliquid agere te contingit æstimabile, ut prædicare, vel simile; non anxieris quomodo

Judicia humana fallunt & fallunt-tur.

modo ad placitum hominum hoc perficias: sed invocato auxilio Dei, prout meliùs expedire secundùm Deum intelligis, stude facere. Et si bene successerit, Deo adjutori refer gratias, & noli extolli: quia non propter te, sed magis propter aliorum orationes & merita, gratiam tibi datam debes æstimare. Si autem minùs bene successerit, noli turbari, nec pudore confundi: sed gratias Deo refer, qui sic te ab elatione defendit. Sive autem bene, sive minùs bene successerit, statim sic te habere stude interiùs & exteriùs, ac si non feciſſes. Laudet qui vult, vel despiciat: quid ad te? tu tace. Excusationes & recusationes, quando debemus aliqua hujusmodi facere, ad hoc sæpissimè fiunt,

Laus & cõtẽptꝰ perinde habenda.

fiũt, ne despiciamur vel præsumptuosi judicemur, qui talia audemus. Unde videtur melius, purius, & humilius, simpliciter facere, quod est faciendum, vel obedientia jubente, vel caritate instigante. Si placet aliis, bene: si non, quid est tunc perditum? Nam cùm oportet te prædicare, vel simile facere, quod aliquid honoris videtur habere; si bene feceris, lucrum habes de laboris profectu: si minùs bene, iterum lucraris meritum humiliationis tuæ; & quòd post hoc minùs ad hujusmodi cogeris ab his, quibus non placuisti. Omnes sumus alterutrum expositi, ut alter alteri placeat vel displiceat; unde cum in mea non sit potestate, ut tibi placeam, sed in tuo arbitrio vel affectu, quẽ

Alter obnoxius alterius judicio.

tibi

tibi dare non valeo; si multũ laboro tibi placere, forsitan nihil proficiam, quia aliter judicium tuum dirigitur: & ideo nihil in hac parte melius video, quàm ut soli Deo studeat homo placere, & próximum non scandalizare, vel scienter offendere; & committere Deo, si hominibus placeat vel displiceat, humiliter & patienter, juxta illud: *Mihi pro minimo est, ut à vobis judicer*, &c. Si quibus places, asscribe ipsorum benevolentiæ, non tuæ probitati: si quibus autem displices, attribue tuo merito, & cogita, quòd si ex tantillo eis displices, sicut exteriùs cognoscere valent in te vilitatem tuam: quid fieret, si radicitus perspicerent omnia vitia tua, & peccata, & inhonesta quæque; mirum si

1. Cor. 4. 3. Judicia hominũ non curãda.

non

non ejicerent vel lapidarent te. Pro me loquor: nunquam tantum à fidelibus despectus sum, sicut despicabilis in veritate sũ. Unde nõ debeo indignari cùm aliquando despicior: sed mirari & reputare pro beneficio Dei, quòd non omnibus odiosus sũ. Nemo promerito sanctis cõceptus fuit.

Quòd detractio est per patientiam superanda,

CAPUT XIV.

ET cùm detrahi tibi intelligis, non movearis: quia si verum est quod dicitur, non est inconveniens hoc loqui homines, quod tu facere ausus es, si autem verum non est, non nocet tibi eorum locutio, velut si albus esses, & diceret aliquis te nigrum esse, quid obesset tibi illius dicere? nihil: cùm tu esses, quod es, & non aliud, ut si quis æstimaret te capram esse, Detractio nõ obest.

esse, tamen homo es. Si autem ad primos motus hujusmodi adversitatum turbaris, & inflammaris ex impatientia: reprime iram, & sustine ad modicum, sicut qui sustinet ustionem cauterii, vel sectionem Chirurgi, cogitans utilitatem patientiæ, & citò sanari incipies & meliùs habere, imò hoc ipsum impugnari intus ac exacerbari, magnæ utilitatis est: quia est purgatio peccati, utilissima, exercitatio virtutis, meritum gloriæ, præparatio pacis. *Nemo coronabitur, nisi qui legitimè certaverit.*

Imo prodest.

1. Tim. 2. 3.

Quòd nullus debet odio haberi malus aut despici, propter spem correctionis,

CAPUT XV.

RAncorem erga nullum in corde retine, ad omnes mite

te cor & pacificum habere stude; nec pro tua offensa, nec pro ullius vitio aliquem odito: ne fias cum illo sub specie zeli pariter vitiosus. Si non convenit tibi ejus habere familiaritatem, propter vitæ ejus disformitatem: sic displiceat tibi malum quod habet ex se, ut nõ sit tibi execrabile bonũ, quod est ex natura in præsenti, vel ex gratia forsitan in futuro. Multi enim sunt mali, qui fient postea boni, quod de omnibus viventibus est sperandum. Mitis ad õnes esto.

Quomodo sit conversandum cum illis, qui hominẽ oderunt & persequuntur,

CAPUT XVI.

QUòd si aliquis te oderit, & detraheret, & niteretur confundere, & gravare, si cum eo in similibus vis contẽdere, Nõ cõtẽdẽdũ cũ aliquo.

non vincis eum, nec placas, sed provocas: sicut qui canem latrantem minando provocat ad mordẽdum, qui si latratus ejus non advertendo transiret, citius eum compesceret ut abiret. Nam cùm hoc intendat omnis adversarius, ut molestet, & provocet illum cui adversatur: si videt te exacerbari & contristari, habet quod quærit, & tanto fortiùs instat quomodo te gravet, quanto plus videt valere conatus suos ad id quod intendit. Si autem viderit quòd patienter sustines, & pertransis ac si non sentias: cõfunditur in seipso, & cõfringentur tumentes fluctus ejus, & ex indignatione sua quiescet videns, quòd non valet efficere, quod quærebat, scilicet ut te

Patientia vincit.

contur-

conturbaret, vel certè confusus compungetur & corrigetur exemplo patientiæ tuæ emendatus. Quòd si fortè obstinatus nec corrigitur nec desistit te persequi; disce aliquid pati pro Domino: quia ille, qui tibi adversatur, graviùs torquet se ipsum quàm te, qui autem se ipsum morderet & laniaret in odium tui, quid te læderet? imò de se te vindicaret, ipse non tu morsuum vulnera sentiret, ita sentias & de illo, qui te odit, se laniat non te, unde tu habeto pacem tecum, & aliena malitia non tibi nocebit. Quòd etsi verba mala & contumelias tibi intulerit: discere debes, ut omnia verba habeas pro sono transeunte; nisi quantum vales ex eis ædificationem accipere, sed in quantum perturbare possunt

Aliena malitia tibi nō nocet.

& scandalizare, sint tibi ut aviũ garritus, & latratus canum, hæc cùm audis pertransis, & non curas. Noli similis illi fieri, qui tibi detrahit: quia sicut in illo odibile est vitium detractionis, ita etiam esset in te. Nemo autem in odium adversarii sui sibimet præcidit nasum, vel eruit oculos: sic nemo sapiens deturpat se ipsum, ut se vindicet de inimico; quia tunc non tristitiam, sed lætitiam conferret inimico. Si patienter fers jacula adversantis, alii compatientur tibi, & impugnabunt pro te adversarium tuum te tacente, & diligent te ampliùs. Si autem te vindicare volueris, & defendere resistendo: aspicient & despicient vos pariter mordentes, & scandalizabuntur in utroque. Doctrina Christi magistri

Noli vinci à malo.

gistri Domini nóstri est, cujus te esse discipulum professus es in professione regulæ; *Diligere inimicos, benefacere odiẽtib9 nos*: & sic nostra benignitate vincere illorum malitiam; sicut ipse malos mutat in bonos, patienter eos ut convertantur exspectando, & beneficiis alliciẽdo. Sed vince in bono malum Mat: 5. 44. Reg: 1. 10.

De illis qui magis volũt alios reprehendere, quàm se emendare,

CAPUT XVII.

COrrige in te quod in alio reprehendis: & doce te quod utile unicuiqué cognoscis. Fervor tuus agat in te priùs: & ita inflammatus alios calefac, sicut ignis proxima priùs, & postea remotiora calefacit, tu tibi proximus esto in correctione, regula ingenii tui, & zelus justitiæ primo for-

Tu facito prius quod alios vis docere.

met te in exemplar artis tuæ aliis imitandum, ostende in proprio opere tuo, cujus peritiæ sis in opere alieno. Quidam sciunt multa in aliis corrigere, & vitam aliorum ordinare: in se ipsis autem multa incorrecta relinquunt, nec minimam diligentiam adhibent, ut statũ proprium ordinent ad profectum virtutis. Quandoqué somniant, si essent in tali statu vel officio, vel dignitate, quàm bene vellent illã disponere: suum autem statum in quo jam sunt nec sollicitè discutiunt, nec emendant. Si aliquando admoniti per alium, vel ex casu fortè ad se reversi, cogitant se ad meliora extendere: nec providè disponunt qualiter hoc faciant; vel in eo quod providẽt non perseverant, consvetudine

diso-

dissolutionis & torpore eos ad solita revocante.

Quòd sensus & cogitationes domandæ sunt, ne per licentiã insolescant,

CAPUT XVIII.

ESto tuimet potẽs, ut statim ad nutum rationis assvescas tam cogitationes cordis, quàm mẽbra & sensus corporis à noxiis retrahere, & in bonis studiis occupare: oculos, manus, lingvã, auditũ & cogitatũ, quasi in fræno manu tene, ne insolẽter evagentur extra disciplinæ terminos. Quia sicut avis vel bestia ex cõercitione domita, rursus ex relaxatione fit indomita: ita & sensus exteriores & cogitationes, & affectiones interiores, nisi sub districta cautela refrænentur, ex libertatis licentia insolescunt, ita ut postea difficilius

Cogitationes & opera à ratione dirigẽda.

cilius redigantur sub rationis magisterio, quàm in principio cõversionis. Inde est quòd perversi difficiliùs corrigũtur, quã nunquam adhuc conversi. Sicut animalia difficilius domãtur vel mansvescunt in senectute, quàm in juventute, & sensus juvenum capacior est scientiæ, quàm senum, & inveterata arbusta inflexibiliora sũt, quàm recentia & tenera.

Princi-piis obsta.

De discussione sui, & quæ sint fugienda, reprimenda, regenda & toleranda,

CAPUT XIX.

Sæpè te inspice & examina.

SÆpissimè discute te ipsum, & considera statum mentis & corporis: quid desit; si deficias vel proficias; quid impediat profectum, & quomodo illi obvietur, aut declinando, aut resistendo, aut regendo, aut tole

tolerando. Peccata declinanda sunt & fugienda, vitiis impugnantibus resistendum; officiũ, vel alia occasionaliter impedientia regenda, & ordinanda discretè ad profectus materiam; adversitas toleranda, & per usum tolerandi fit magis tolerabilis: & ideo tam odiosa est nobis adversitas, quia nolumus assvescere. Si aliquis domesticus tuus, vel vicinus tibi fuerit in corde onerosus: *illi* stude magis obsequiosus esse & affabilis, & citò senties remediũ illius morbi. Adversa quomodo superãda.

Quòd appetitus, quo appetit homo diligi ab hominibus, est abjiciendus,

CAPUT XX.

NOn multum affectes diligi: quia distractio cordis est, & à quo quæris diligi, illi etiam Dilectio humana spernẽda.

etiam appetis placere, & ibi etiam admiſcet ſe adulatio, & ſæpè ſimulatio: ne fortè diſplicere incipias, & minùs diligi, turbaris etiam quando ſuſpicaris te minùs diligi, quàm deſideraveras vel ſperaveras. Pauci etiam ſunt ſibi in ſenſu & affectionibus, & moribus ita conformes, ut non ſit aliquando diſſenſionis materia aliqua inter eos, quæ eſt dilectionis adverſatrix. Item à fœminis velle diligi, etiã præter tentationis laqueum, & occupationis materiã, & turbationis occaſiones continuas, nota ſuſpicioſæ obſervationis non carebit.

Dilectio Dei appetẽda.

Committe te Deo, & ab illo diligi ſtude fideliter: & de aliorũ circa te dilectione relinque illorum arbitrio, & divinæ voluntati. Dilectio hominũ fallax

lax & instabilis: facilè lædit, & ad modicum utilis, & sæpè nociva. Si dignus fueris, diligeris: sin autem, non est justum diligi indignum, nec ullam ei reverentiam exhiberi.

S. LEO MAGNUS.

Qui non proficit, deficit: & qui non acquirit, nonnihil perdit. *Ser: 8. de Pass: Dom:*

Libellus hic de Profectu Religiosorum à Sancto Bonaventura Doctore Seraphico concinnatus, & à R.P. Henrico Sedulio expurgatus, luciquè restitutus, nihil nisi sinceram doctrinam spirans, non potest non esse utilis omnibus divinæ sapientiæ amatoribus.

Laurentius Nagelmaker,

S. Bonaventura
Archidiac: Mechlinienſis, librorum cenſor.

Idipſum cenſeo & ego

Fr. Gerardus Jaceanus, Ordinis Minorum, Regularis obſervantiæ, Provinciæ Germaniæ inferioris Commiſſarius.

SAN-

SANCTI BONAVENTURÆ Ordinis Minorum, S. R. E. CARDINALIS, Episcopi Albanensis, Seraphici Doct: Ecclesiæ,

EPISTOLA,

Memorialia XXV. pietatis eximia documẽta cõplectẽs.

In Christo suo dilecto, F. Bonavẽtura de Balneoregio, confrater ejus in D. qualicunq; homine vetere jam exuto, Christo vivere, & mori mundo.

QUoniam dilecte mi Frater in Domino, adhuc mihi, in præsentia tibi posito instantissimè supplicâsti, ut te in posterum aliquibus literis exhortationis visitarem: novi frater, quòd

quòd hæc dicens, ardentes prunas cõgesseris super caput meũ, verumtamen affectuosè instando, duritiæ meæ superbiã supplici humilitate vicisti, in tãtũ ut ipse jam promitterem quòd optabas: quamvis magis dignũ foret hæc me à te suscipere, quã me tibi hujusmodi destinare. Quia tamen instantia tuæ devotionis me compellit, stultum fieri in parte ista: sicut potero qualitercunq; experiar quod hortaris; non tamen tibi alia specialia scribens, nisi ea, quæ rudia & simplicia mihi ipsi colligere proponebam, ex quibus jam plurima benè nôsti. Sed interim alloquens dilectionem tuam charissimam, cùm nullus, sicut experientia certa docet, perfectè Deo servire possit, nisi dissolvere õnino se procuret

curet à mundo: oportet, si sequi volumus Dominum Salvatorem, voci nos Propheticæ obedire: ut scilicet peccatorum colligationibus dissolutis, *dissolvamus fasciculos deprimẽtes*; quatenus à terrenis actibus dissoluti, sequamur liberis gressibus Redemptorem: quia juxta Apostoli testimonium, *nemo militans Deo, debet se negotiis sæcularibus implicare.* Nunquã ergo de aliqua re creata, nisi in quantum nostrum excitet divini amoris & dilectionis affectũ, cor nostrum esse solicitum permittamus, quia multiplex rerum labentium varietas plus debito ruminata, non solùm animum distrahendo, pacatæ mentis gratam interrũpit quietem; verumetiam in animo gignendo phantasias, turbulentæ quassa-

Isa. 18. 6.

1. Tim. 2. 4.

Corliberum sit.

quassationis molestia, importunè impellit eandem: sed potiùs affectionis omnium terrenorum sarcina onerosa deposita, absqué retardationis gravedine, curramq; ad illum, qui nos salubriter invitat, in quo est animarum opulenta refectio, & pax summa, quæ exsuperat omnem sensum. *Venite ad me*, inquit, *omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiã vos.* O Domine quo indiges? quare vocas? quid tibi commune nobiscum? O veræ pietatis vox! *Venite ad me*, inquit, *& ego reficiam vos.* O Dei nostri dignatio admirabilis! O charitas ineffabilis! Quis enim aliquando fecit talia? quis unquam audivit: quisve conspexit similia? Ecce, invitat inimicos, hortatur reos, allicit ingratos. *Veni-*

Matt: 11. 28. Dulcis vox invitãtis Christi.

te,

te, inquit, *ad me omnes, & discite à me. Tollite jugum meũ super vos: & invenietis requiẽ animabus vestris.* O verba dulcia, verba Deifica, & penetrabiliora omni gladio ancipiti, intima præcordiorum-eviscerantia, nimiaqué repleta dulcedine, usqué ad divisionem animæ pertingentia! Expergiscere nunc, ô anima Christiana, ad tãtæ benignitatis amorem, dulcedinis tantæ saporem, & ad tantæ svavitatis odorem. Certè qui ista non sentit, infirmus est, alienatus jam proximat morti. Inardesce quæso, ô anima mea, pingvesce amore, dulcesce sapore: nemo te prohibeat intrare tenere, gustare. Quid amplius quærimus? quid ultrà exspectamus? quid desideramus in hac vita? Habe-

mus

In quo omnia bona.

mus in Christo omnia bona. Sed heu ô insania nostra mirabilis! ô infirmitas miserabilis! ô vesania detestabilis! Nam vocamur ad requiem, & sequimur laborem; invitamur ad solatium, & quærimus dolorẽ, promittitur gaudium, & appetimus mærorẽ. Mirabilis prorsus infirmitas, miseraqué perversitas. Jam omnes insensibiles facti sumus, & quasi deteriores simulachris habentes oculos & non videntes; aures, & non audientes, rationem, & nõ discernentes, amarum dulce, & dulce amarũ ponẽtes. O Deus, unde nobis tantæ perversitatis correctio? unde nobis tantæ offensionis satisfactio? Certè, nihil tale invenitur in nobis, nisi tuo munere tribuatur. Tu enim solus potes nos corrigere,

tu

tu ſolus pro noſtris delictis ſatisfacere, qui ſolus noſti figmẽtum noſtrum, ſalus & redemptio noſtra, qui ſolum illis hoc facis, qui ſe miſeros conſpiciẽtes in imis, à te ſolum relevari confidunt. Levemus ergo ad Deum mentis noſtræ oculos in directo, & videamus ubi nunc proſtrati ſumus: quoniam *qui propriũ casum ignorat, surgere minùs curat.* Cognoſcentes verò clamemus in fortitudine ad Deum de profundis, ut nobis adjutricem porrigat miſericordiæ ſuæ manum, quæ abbrevi ari nunquam poterit ad ſalvandum. Ne quæſo confidentiam amittamus, magnam remunerationem habentem, adeamus thi on um gratiæ jus cum fiducia, fructum noſtræ fidei reportantes, ſalutem, ſcilicet animarum

Qui cũ fiducia etiam peccatoribus adeũdo.

Absq; mora.

marum noſtrarum. Nulla nobis inſit cunctatio. Jam vita nos vocat, ſalus exſpectat, tribulatio compellit intrare. Quid ergo facimus? quid pigritamur? quid moras contrahimus? Feſtinemus ingredi in illã requiẽ jucunditatis æternæ, ubi ſunt magna & inſcrutabilia, quorũ non eſt numerus. Aſcendat quæſo Jeruſalem ſuper cor noſtrum, ſuſpiremus ad patriam noſtram; tendamus ſurſum ad matrem noſtram. Introëamus in potentiam Domini, & intueamur noſtrum regem in ea regnantem, & liqueſcant in miſerationibus ejus corda noſtra. Agamus illi gratias toto corde, qui defectum noſtræ ingratitudinis non conſideras, ſuæ non abſtulit à nobis miſericordiæ pietatem, deſiderium nobis tribuens,

buens, ipsius viam currere mãdatorum, quam sine desiderio nullus currere potest: quòd quidem munus non est vilipẽdendum, sed gratiæ reputandum, cùm hoc Prophetarum ille eximius se asserat cõcupisse, qui ait: *Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tẽpore.* Sed quia hoc ipsum desideriũ aliquando nimia tepiditate nostræ incuriæ & negligentiæ lassescit: cogitavi quædam incitationis hujus memorialia ánnotare, in quibꝰ fugienda pateant & sequenda, quæ quidem cum affectu affectuosè speculantes, pristino vigore resumpto, tam diu infatigabiliter, virtutibus & gratiis in charitate divina crescamus, quo adusqué perfectum veniat desiderium collium æternorũ.

Ps: 118. 20.

Sine tepore.

Po-

Ponuntur autem memorialiũ prædictorum priùs quædam generalia, postmodum specialibus subsequentibus.

Memorialia generalia.

SUnt ergo quædam virtutes probatæ in juvenibus,& scalæ salutis, per quas sine dubio ad perfectionem virtutum, & culmen gloriæ possunt ascendere, fideliter exercitati per eas: videlicet sancta verecundia in cunctis rebus & actibus; scilicet tarditas loquendi, promptitudo obediendi, frequentatio orationis; fugere otium, & dissolutiones, purè & frequenter confiteri, libenter servire, & infructuosum consortium devitare. Hæ namquè sunt margaritæ fulgentes, quæ possessorem suum Deo & Angelis faciunt gratiosum. Dum autem ei placue-

Scala salutis octo gradium.

placuerit, qui te segregavit ex utero matris tuæ, vocavitque per gratiam suam, ut in te revelaret imaginem filii sui, de miserabili servitute Ægyptiaca transferens te in libertatẽ filiorum Dei, jamque in viam novi hominis inceperis pedem ponere, quæ inter timorem & amorem humilitatis est semita constituta: tunc per eãdem humilitatis viam, ad eminentiora conscendens, poteris te in altioribus exercere, ex quibus certa memorialia subscribuntur.

De cõsolationibꝰ sæculi deserẽdis.

Primum. Oportet ergo ante omnia te cupiẽtem vestigia sequi Salvatoris, ut spem tuam totã fixam in Domino habeas, de omnibus hujus mundi consolationibus penitus desperãs.

De

De vitiis & concupiscentiis extirpandis.

Secundũ est, ut ab omnibus vitiis & concupiscentiis malis, in quantũ sustinet humana cõditio, te ipsum studeas penitus emundare, ut fermento veteri totius malitiæ & nequitiæ expurgato, ambules in novitate vitæ post Christum: quia nisi priùs hujusmodi cathenas iniquitatis confregeris, anima tua in tenebris aggravata, ad cœlestia non poterit elevari.

De colligationibus resecandis.

Tertium est, ut à te ipso dissolvas omnem colligationem extrinsecam, ut sana & pura mente possis Deo colligari.

De tribulationibꝰ cum patiẽtia tolerãdis.

Quartum est, ut amore altissimi & sponsi tui Christi, omnes

mnes mundi hujus perſecutiones æquanimiter feras: imò ſi poſſibile eſt, pro voto ſuſcipiens, ſolùm in Chriſti paſſionibus delecteris; renuensqué omnem temporalem lætitiam in ipſis tribulationib9 hilareſcas: omnes reputans tibi ad purgationem peccaminum, & lucrũ animæ tuæ præparatas.

Ut de nulla re conqueraris.

Quintum, ut cùm Creatorẽ tuum te ſentias offendiſſe, rationem tibi fieri non poſcas ab aliqua creatura.

De ſui ipſius contemptu & paupertate.

Sextum, ut habeas deſpectui temetipſum cupiens ab omnibus deſpici: zelansqué ſacratiſſimam paupertatem, in omnibus, quæ ad te ſpectant, aſperitatem, vilitatem, & parcitatem

habeas quantum potes: non tamen in aliis requiras, sed potiùs lætus & gaudens de omni consolatione fraterna, eis sicut oportet obsequendo & ministrando assistas, omni consolatione eos reputans esse dignos, nisi (quod absit) ita tibi in aliquo pateret divina offensa, quod omni excusatione careret; de qua competiendo & timendo, ex intimo corde doleas quantum potes.

De honoribus fugiendis.

Septimum est, ut omni tempore in timore stans, blanditias hujus sæculi, honores, glorias vel favores, auraſq; vanæ gloriæ; quasi mortiferas pestes omnino fugias toto posse; stansque continuo in te ipso, omni hora habeas te suspectum: quia si tui ipsius victoriam fueris as-

secu-

secutus, nullus hostis interiùs vel exteriùs tibi nocebit.

De humilitate vera.

Octavũ est, ut amore illius, qui cùm sit Dominus omnium cœlestium, terrestrium & infernorum, pro nobis assumpsit viliſſimam servi formam, in ea subjiciens se voluntariè hominum potestati, humiliando te ipsum, omnem hominem reputes tuum dominum, & te veriſſimè reputes servum omniũ, & in omnibus circa hominem te reputes sicut servum: sic enim tranquillitatem & pacem cum omnibus perpetuam obtines, scandalum penitus ignorabis.

De pace animæ, & quomodo habetur.

Nonum, ut nihil eorum tangas, quæ te spirituali utilitate

non tangunt: hoc est, de nulla re cures, vel implices te in aliquo, exteriùs vel interiùs quoquo modo, ubi non invenis animæ tuæ lucrum; nec in hujusmodi te ab aliquo implicari permittas.

De custodia sensuum.

Decimum, ut visui atqué omnibus corporis sensibus omnimodam custodiam ponas: ita ut nihil prorsus velis videre vel audire, aut tangere, nisi utilia animæ tuæ. Lingvam etiã diligentissimè restringas: ut nihil loquaris, nisi interrogatus, vel necessitate, vel utilitate evidenti coactus; & hoc cum reverentia animi, & timoris dulcedine, breviter & submissè, si potes, semper devitans prolixitatem verborum, eorum occasiones juxta posse præscindens.

De solitudine & vigiliis.

Undecimum, ut gratam sanctamq; solitudinem desiderans omni tempore operationē vigiliarum habeas pretiosam, in ipsis semper offerens Deo orationes tuas cum attētione verborum, dovotionis servore, & humilitate profunda.

De divino officio.

Duodecimum, ut cum debes divinum officium celebrare, ita factus in te ipso quietus obliviscaris omnium terrenorum; quatenus fixa mente cœlestibꝰ insistens mysteriis, cum tamen illud devotione, reverentia, gaudio ac timore persolvas, quasi inter Angelorum agmina constitutus, divino conspectui laudes præsentialiter offeras cum eisdem.

Quòd ſuper omnia habeas in devotione Virginem glorioſam.

Tertiumdecimũ, ut glorioſã Reginam Domini noſtri Matrẽ benedictam, in ſummo habeas omni tempore venerationis affectu: & in cunctis ad eam neceſſitatibus, periculis & preſſuris, tanquam ad refugium tutiſſimum te convertas, ipſius tutelæ præſidiũ flagitando, eãqué in tuam ſuſcipiens advocatam, devotiſſimè ac ſecurè tuam ei cauſam committas: quia mater eſt miſericordiæ, quotidie ſtudens ei ſpecialem & ſingularem reverentiam exhibere. Et ut tua devotio ſit ei accepta & reverentia grata, ipſius puritatem & munditiam cum omni virtute, mente, & corpore, illibatè in te ipſo ſervando,

vando, toto conatu nitaris, humilitate & manſvetudine ejus veſtigia imitari.

Quomodo fugienda ſunt cõſortia mulierum.

Quartumdecimum, ut ubicũqué mulieres & virgines & juvenes quoſcunqué, præter neceſſitatis vel manifeſtæ utilitatis cauſam devites, & unum ubicunqué fueris elige tibi patrem, virum ſanctum, diſcretum & pium, doctum potiũs experientia operis, quàm ſublimitate ſermonis, qui te verbis & exemplis efficacibus & probatis, ad divinum amorem inſtruat & inflammet; ad quem in cunctis neceſſitatibus tuis poſſis habere recurſum, & ſpirituale ſolamen.

De fuga acediæ & triſtitiæ.

Quintumdecimum, ut omnem

frigiditatem acediæ & triſtitiæ, in qua latet via confuſionis, quæ ducit ad mortem, à te ipſo ſummo ſtudio depellens, interius exteriusqué ſerenus ſemper & tranquillus exiſtas; nulli contradicas, vel reſiſtas in aliquo: ſed potiùs omni modo, per omnia omnibus acquieſcas, dummodo divinæ laudi vel ſaluti animæ non obſiſtat.

Quòd de omnibus habeas bonum exemplum.

Sextumdecimum, ut omnes affectiones tuas ac voluntates conformes divinæ voluntati, omnia te ædificent, nequé te deædificet aliquid in hoc mundo, puritatis & innocentiæ gratia divini tibi muneris elargitæ, nec aliorũ plus debito defectibus perturbatus, iniquitati addendo iniquitatem, alienis

fordi-

sordibus polluaris: ne, dum cupis alios de pelago liberare, deteriùs ipse corruas in profũdum. Potiùs igitur omnia quibus non potes sine detrimento prodesse, operiens charitate benigna, illi summæ sapientiæ derelinquas, quæ novit bona de malis elicere quibuscunqué: sicqué in bonis operibꝰ pariter atqué malis, spiritualem, Domino concedente, poteris reperire profectum.

De custodia cordis.

Septimumdecimũ, ut cor tuũ servans omni custodia, solis spiritualibus exercitiis deditum, nullæ ibi rerum visibilium imprimantur concupiscentiæ: ut creaturis omnibus alienum, liberè possit vacare omniũ creatori.

De charitate ad proximos.

Octavumdecimũ, ut imaginẽ ac similitudinem majestatis divinæ considerans in cũctis hominibus, ita omnes diligas intimæ charitatis affectu, omniũqué, & maximè infirmorum, & quorumcunq; indigentium curam geras; dummodo circa spiritualia tibi non fiat nociva distractio: sicut bona mater diligit atqué curat unicum filium prædilectum.

De orationibus cum operib9 sanctis.

Nonumdecimum, ut continué mentem tuam ita habeas ordinatam cum Deo, sic quod omne opus tuum atqué exercitiũ tam mentis, quàm corporis sit oratio: omniaq; servitia, & maximè humiliora cum tanto facias charitatis fervore, ac

si ea

si ea Christo corporaliter exhiberes. Quod certè debes & potes veraciter cogitare: quoniã ipse dixit in Evangelio: *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.* Matt: 25. 40.

De obedientia ſancta.

Viceſimum ut honorem & reverentiam omnibus tam debitam quàm devotam, ſanctiſſimæ obedientiæ normam, non ſolùm magnis, verumetiam minimis, quaſi pupillam ſtudeas ſemper ſervare illæſam. Obediens quidem nedum majoribus ut prælatis: verumetiam omnibus ſubjiciens quibuscũqué, abnegando te ipſum pro Chriſto; in bonis & indifferẽtibus ſemper alterius ſtudeas facere voluntatem; in nullo præbens te alicui oneroſum: ſed potiùs in charitate Chriſti Obedi-ẽtia pupilla oculi.

diligens universos, te ipsum communiter omnibus gratum reddens, affabilitates, amicitias,& familiaritates fugias singulares. Summoperè caveas ne unquam verbo vel facto, vel gestu alicujus rancoris, odii, clamoris, injuriæ, turbationis, murmurationis, detractionis, scandali,& adulationis, & quorumcunq; similium aliqua ratione vel modo, per te vel alium, causa vel occasio fias.

Quòd tribulationes & consolationes occultè teneas.

Vicesimumprimum, ut virtutes vel gratias speciales, quas in te, vel per te divina misericordia operari dignatur, tribulationes & prælia, virtutisqué propositum, vel similia, ab omnibus abscondere studeas quan-

quantum potes. His tamen exceptis, quæ proprio ſacerdoti in propria debent accuſatione detegi: niſi fortè alicui tuo ſpeciali & probato amico, ea ſpiritualis utilitatis gratia revelares, cujus conſilium vel doctrinam in hujuſmodi credas tibi poſſe valere, ſolicitus ſemper furari tempus ubiqué: ut poſſis ſolitæ oratioñi & meditationi ſanctæ vacare, ut ſedendo ſolitarius elevatus ſis deſiderio ad ſuperna.

Quòd Deum ſemper & ubiq; habeas in memoria.

Viceſimum ſecundum, ut ſolutus ab omnibus creaturis, tanto mentis conatu, deſideriiq; fervore, circa tuum Creatorẽ intendas, ut quaſi omnium inferiorum oblitus, quidquid agas, & ubicunq; ſteteris, & quibuſcunq;

cunq; negotiis impliceris, die ac nocte,& omni momento, & hora Deum semper habeas in memoria, credens & cogitans te esse verissimè coram eo, & ipsum cogitans undiq; te aspicere. Hæc autem cogita cum magna reverentia ac timore pariter & amore, & cum magna discretione: nunc ante pedes immensæ majestatis ejus prostratus, corde amarissimo peccatorum veniam postulandò; nunc sacratissimæ passionis Filii Dei,gladio compassionis coram ejus cruce vulneratus, cum eo lacrymosus & flebilis apparendo, nunc totius vitæ illius decursum obliquitati tuæ velut rectitudinis lineam proponendo nunc in enarrabilia & immensa Dei beneficia mente pertractans, gratiarum actionibus

Exercitia devotionis & pietatis.

insi-

insistendo; nunc stimulis ipsius amoris ardentissimè punctus, ipsum in creaturis omnibus intuendo, nunc potentiam, nunc sapientiam, nunc bonitatem & clementiam ejus attendens, eũ devotissimè in cunctis operibus suis collaudando; nunc desiderio Patriæ cœlestis attractus, ad ipsum gemebundis suspiriis anhelando; nunc circa nos viscera inæstimabilis charitatis ejus aspiciens, lætabunda quadam & excessiva admiratione, corde & animo in ipso deficiendo; nunc te præcipitẽ, nunc te fugientem, nunc te ruentem, nunc Deũ te tenentem, sublevantem, retinentem & attrahentem; nunc Deum te ingratum per omnia conservãtem considerans, ineffabilibus divinæ misericordiæ viscerib9

tibi

tibi patefactis, nimio in eo charitatis ardore te conferens, totum te fletibus resolvendo; nũc verò occultissima, profundissima & summè arcana, nimiũq; stupenda judicia justitiæ ejus diligenter attendens, eum in omnibus fidelis & cõstans cũ sũmo amore, ingenti quoq; timore ac tremore, discretus, supplex & humilis venerãdo, præ omnibus autem continuam & vivam memoriam ipsius sacratissimæ passionis, in anima & corpore tuo ferens, ei, quantũ potes, studeas conformari.

De solicita custodia sui ipsius.

Vicesimumtertium, ut super custodia tua vigilans, omni tempore ab antiqui hostis fraudibus, (qui sæpè se in angelum lucis transfigurans, omni tempore & omni via, homini laque-

queũ tẽdit & retia, ut animas noſtras valeat captivare) ſolicitudine te tutiſſima tuearis: venãtiũ laqueos fugiẽs ſicut paſſer; tãtæq; puritatis humilitate sãcta in oculis tuis fias, ne ſubtiliſſima ejus retia te valeãt cõtinere: à quibus ſanè tũc poteris liberari illæſo, cùm effecto fueris Iſraël, cõtinuè mẽtalibo oculis videns Deum, quia non dormitabit neq; dormiet ejus cuſtos.

De pura confeſſione peccatorũ. *Viceſimũquartũ*, ut tenes indefeſſum inſtituti ſancti rigorẽ ſacris ardoribus cœleſtiũ deſideriorũ ſuccẽſus, mẽtis & corporis mũditiæ pulchritudinẽ, innocẽtiæ puritatẽ, cõſciẽtiæq; teneritudinẽ cõſervãs cura diligẽtiſſima caveas, * ne ũquã tepẽdo in aliquo reſpiſcas. Ad quod quidẽ diligẽtiùs & puriùs cõfer-

* fort: leg: ne unquã reſpiciendo in aliquo tepẽſcas.

ſervãdũ, quotidiana diſcuſſione, ſepties in die examines vitam tuã. Sẽper antè vel immediatè poſt quãlibet horã canonicã, cõſideras & diſcutiẽs attẽtiſſimè qualiter de hora in horã ambulaveris dignè Deo, ſine macula injuſtitiæ ſemita. Et quia nemo eſt, qui ſic diſciplinã & juſtitiã obſervet, ut *nihil* penitꝰ negligat vel omittat: ideo neceſſariũ eſt, ut ad pœnitẽtiæ lavacrũ recurrẽs cũ dolore & gemitu, ſæpiſſimè tuæ accuſationi inſiſtas. In qua quidẽ accuſatione, ſeu cõfuſione integrè, veraciter & purè, ſine omni velamine excuſationis, vel occultationis, ſeu palliationis, per ordinẽ õnes tuos retexẽdo defectꝰ, ſacerdoti proprio tãquã Deo debes intimare, narrãdo priùs omiſſiones, quas in his, quæ ſunt ad Deũ, feciſti, & ma-

Quotidiana conſcientiæ diſcuſſio.

Cõfeſſio qualis eſſe debeat.

& maximè in oratione quãtũ ad duplicẽ ejus partẽ, mentalẽ ſcilicet & vocalẽ; deinde defectus in obſervatione juſtitiæ quo ad proximũ, poſt, cõmiſſiones, quas egiſti ex mala cuſtodia ſenſuũ, & adjacentiũ affectionũ & cogitationum. Hanc autẽ confeſſionẽ ſẽper debet cõtritio & ſatisfactio comitari: ut doleas, videlicet, de omnib9 offenſis, nõ ſolùm de magnis, ſed etiã de modicis; & dolẽdo caveas iterare culpã, ſẽper ſtudẽs cauſas & occaſiones peccati præſcindere, quãtũcũq; per amorẽ videantur tibi cõjũctè: quia tunc juxta Salvatoris ſententiã Mat. 5. 30. eruendus eſt oculus ſcandalizãs, id eſt, occaſiones peccati vitãdæ, quæ quidẽ apparent nobis delectabiles nimiũ, etiã ſi multũ nobis diſpliceant earũ effectus. Unde fortiſſimum eſt in hac pugna

gna bellũ: & ideo oportet secũdũ Dei præceptum esse cœcum, surdum, & mutũ, & insensibilem ad omnia, in quibus non invenit anima lucrũ. Ut autem divinorum præceptorũ disciplinæ cœlestis observantiã, in supradictis & cæteris aliis soliciũs intẽdas, ac fervẽtius accẽdaris, studeas hæc quĩq; semel ad mino inter diẽ & noctẽ affectuosè & morosè omni tẽpore sincera mẽte tractare:

Rumi nãda hæc quĩq; semper. *quàm, scilicet, sit brevis vita nostra; quàm lubrica via, quàm mors incerta, quæ præmia justis, quæ supplicia parãtur iniustis: ut nõ sit servitiũ sine timore, nec gaudium sine tremore.*

Quales esse debemus in nostra reputatione, quamvis perfecti.

Vicesimũ quintũ & ultimũ, ut cùm Divina gratia largiente, omnia bene feceris, te servum inutilẽ

&

& peccatorẽ recognoſcens omni beneficio Dei reputes te indignũ, ſemper robuſtiſſimam fidẽ tenens, repleto charitate divina, fiducia magna ſperans ab ipſo miſericordiſſimo Patre, miſericordiæ tibi viſcera aperiri: ut dũ in foſsã profũdæ humilitatis firmiſſima jeceris fidei fundamẽta, erexeriſq; lucidiſſimos parietes cõtinuæ ac fervidæ charitatis, decoratos omnium virtutum picturis, tectũq; deſideratæ ſpei beatiſſimæ poſueris glorioſum; tandem omnibo ordinatè, diſpoſitis, ſummus ille cœleſtis inhabitator, dulciſq: hoſpes fideliũ animarũ, cujo *delitiæ eſſe cũ filiis hominũ*; tãdiu tecũ digneturinhabitare per gratiã in præſenti ſæculo vel exilio, quouſq; poſt terminũ vitæ hujus, in cœleſtis beatitudinis patria, glorioſa ſtola

perpe-

perpetuæ immortalitatis indutus, claritatem vultus ejus, cum omnibus sanctis cernere merearis in jubilo; ubi erit summa felicitas & æterna beatitudo finis & complementum omniũ desideriorum nostrorum.

Conclusio Epistolæ hujus.

Hoc verũtamen adhuc scias chariſſime frater indubitanter, quòd niſi perfectè abnegaveris temetipſũ, ſequi nõ poteris veſtigia Salvatoris: & ſine ſolicitudine cõtinua & labore, ejus gratiã adipiſci nequibis. Et niſi aſſiduè pulſaveris portas ejus, ingredi nõ poteris ad pacem mẽtis. Et niſi te inſtãter in timore Dei tenueris, cito Dom9 tua corruet in profundũ. Et ſi ſideliter & cõſtãter te tenueris, & exercitatus fueris in prædictis: ſpero in miſericordia Salvatoris, quod te gratia ſua dignũ

Solicitè ambulandũ cum Deo.

dignũ faciet in præsenti, secũq́; potieris gloria in futuro: quod ipse tibi cõcedat, qui est trinus & unus in sæcula sæculorũ benedictus, Amen.

Hæc autẽ, chariſſime, nõ ideo tibi scripsi, quia te credere talibꝰ indigere: sed quia antè collegerã pro me ipso, cernensq́; meæ incõstantiæ pronitatẽ, seu constantiæ parvitatẽ, cogitavi ea tibi tanquã coadjutori fideli communicare: ut quod mea pusillanimitate negligentiaq́; teporis omittitur, tua magnanimitate, fervorisq́; solicitudine restauretur; maximè cùm te concordẽ quasi õnibus votis meis, in hujusmodi simplicioribꝰ plurimũ delectari cognoscam. Quapropter chariſſime in Christo, hæc ea rogo charitate suscipias, qua illa tibi me scio affectione misisse; ut videlicet

cet his õnibus ſupradictis, quorũ quidẽ diſciplina nõ videtur eſſe gaudii ſed mœroris, ita per cœleſtiũ ſtudiorũ exercitia ſtudeaste mãcipare, ut pacatiſſimũ juſtitiæ fructũ afferãt in futuro; & exſpectationis ejus dulcis memoria etiã in præſenti, animam tuã guſtu devotionis, adipe & pingvedine repleat, in Chriſto Jeſu Domino noſtro: cui me aridũ & verboſum potiùs quàm devotũ, devotis tuis orationibus cõmendabis, cui eſt honor & gloria, decus & imperiũ per infinita ſæcula ſæculorum, Amen.

INDEX.

ABsentes semper excusandi. 220.
Acedia fugienda, 365.
Adversa quomodo superanda, 323.
Altare. De ministerio altaris. 108. *de ministro, quē decet mūditia.* 109. *& reverentia circa Sacerdotē.* 110. *Circa ministerium.* 111. *Et corporalia aliaq; corporis vasa.* 113.
Amici non frequentandi, 281.
Aromata religioso non usurpanda, 318.

Bibere extraordinariè illicitum, 149. *In collatione bis vel ter bibēdū,* 150. *Nemo invitādus ad edēdū vel bibēdū, ibid:*
Bibendi ritus, 152. *Potus partior sit inter sæculares.* 224. *Vigiliæ vespertinæ ad ignem, & pocula vitanda,* 225. *Vide Mensa.*

Calix reverenter attrectandus, 114.
Caput in Conventu operiendum, 182.
Charitas ad proximum, 358.
Chorus. de disciplina in choro, 87. *Dissolutio vitanda in choro & tumultus,* 93.
Cōpositio Corporis in choro ne sit vaga, 95. *Nec turpis & mollis,* 96. *Uniformitas in*

chorо, 97. *In prostratione & inclinatione* 98.
Christi vox dulcis ad se ōnes invitātis, 340
In quo omnia bona, 342. *Qui cū fiducia peccatoribus adeūdus*, 343. *sine mora & tempore*, 344.
Cibus quo ritu sumēdus, 140. *Vide Mēsa.*
Cibi quales nō petēdi in refectorio, 141. *nec speciales*, 144. *nec delicatiores apud sæculares petendi*, 228.
Cogitatio. Vide Deus. Vanæ cogitationes vitādæ, 304. *Cogitationes & opera à ratione dirigēda*, 331. *Cogitationes domandæ*, *ibid:*
Cōmunitatis. Vide Convētus. Profectio sūma servare communia perfectè, 248.
Cōmunia discenda, 260.
Cōmunitas opera omnibus præferēda, 284.
Cōpassio in nobis esse debet, 314.
Confessio privata. Confessioni generali novitio vacandū, 9. *De confessione privata*, 64. *cui & quoties confitendū Novitiis*, *ibid: Confessio sit discreta*, 66. *& pura*, 67. *cum reverentia.* 68. *Confessio pura cor mundū Deo faciat habitaculū*, 235. *Cōfessio rara quid efficiat*, 276. *Confessio ficta*, 302. *Cōfessio pura*, *Qualis esse de-*

debet, 366. Confessio publica, 69. Ubi faciēda, & de quibo, ibid: In Capitulo de manifestis, ibid: Culpa agnoscenda, honestè, cautè, humiliter, 72.
Cōscientia. Bonæ conscientiæ indiciū pacē cū omnibus habere 261. Cōscientiæ puritate venitur ad Deum, 285.
Conscientiæ puritas studiosè sectāda, 287.
Conscientia sæpè inspicienda & examinanda, 332. Conscientiæ quotidianæ discussio, 366. Vide puritas mentis.
Cōstātia. Nō fluctuādū in bono proposito, 10. Firmanda mens in proposito & vocatione, 235.
Animo magno & strenuo opus esse, 245.
Contemptus. Laus & contemptus perinde habenda, 320. Nemo pro merito satis contemptus fuit, 323.
Contendere illicitum Religioso. 136. 326.
Conventus. In Conventu nemini loquendum, 42.
Cito accurrendum ad Conventum, 157.
E Conventu nemini manendū, ibid:
Vita Conventualis Angelica, 159.
Et Communis, 248.
In Conventu Dominus requiescit, 160.

Non vagandum per Conventum, 166.
Nec in Hortum eundum sine copia, 168.
Caput in Conventu operiendum, 182.
Vide Communitas.
Conversatio cum sæcularibus,
Vide sæculares.
Convitiari illicitum religioso, 137.
Cor liberum sit, 339. *Cordis custodia*, 357.
Corporalium munditia, 113. *Vide Altare.*
Corpus. De disciplina in corporis compositione, 125.
In gestibus, 126. *Qui modesti sint*, 127.
Humiles & graves, 128. *Manus decenter componendæ.* 174.
Corporis cura male præponitur pietati, 311
Corporis compositio in lecto. 175. 253.
Correptio æquo animo ferenda, 73.
Corrigi nolunt pravi nec se nec alios, 295.
Culpa quomodo cognoscenda, 72. *Curiosorũ indicia*, 270. *Custodia suiipsius* 364.

Defectus. Gradus primus ad virtutẽ defectûs est cognitio, 2. *Detractio vitãda.* 219. *Per patientiam superanda*, 323.
Non obest; sed prodest. 324.
Deo in ũnibus prosperis & adversis laudãdus,

dus, 236. *Intentio omnium actionum feratur in Deum*, 237. *Deus finis noſtræ Profeſſionis*, 285. *Ad quem perveniamus puritate conſcientiæ*, *ibid*: *Deo cogitatione ſemper inhærendum.* 361. 302. *Memoria Deo affigēda triplici funiculo*, 303. *Ingratitudo noſtra adverſus Deū*. 309. *Solicitè ambulandum cum Deo* 370. *Dilectio humana ſpernēda*, 333. *ſed Dei appetēda*, 334. *Diſciplina imprimis apprehēdēda*, 1 *De præparatoriis ad diſciplinā*, 7. *Neceſſaria ad ejus ſuſceptionē humilitas*, 15. *Diſciplina quid*, 60. *quæ ejus utilitas*, *ibid*: *Quomodo comparetur*, 61. *Studioſè ſervanda*, 62. *Domus ſpiritualis quomodo ædificanda Deo*, 369.

Eccleſia. Vide Templum.

Edere. Vide menſa.

Faciēdū prius, *quod alios vis docere*, 330. *Familiaritates fugiendæ*, 280. *Feſti dies*, *ut ſint agendi*, 155. *Focus fugiendus*, *& ad Focum fabulæ & vigiliæ veſpertinæ*, 225. *Frater ſuo ſolo nomine non eſt appellandus*, 49. *Fratres non ſint nuntii aut bajuli literarum*, 215.

Bini incedant, 193. *Juniores alios officio præveniant*, 259.
Caritatis gratia omnibus obsequantur, 283. *Fratrem quemlibet religiosum, tria decent*, 280.
Gestus religiosorũ, de disciplina in gestib9, 171. 126. 249. *Mẽbra singula propriis officiis fungũtur*, 126. *Gestus sint modesti*, 127. *Humiles & graves*, 128. *De disciplina in gestib9 singulorũ mẽbrorum*, 171.
Pandiculatio & oscitatio vitanda, 173.
Manus decenter componendæ, 174.
Compositio corporis in lecto. 175.
Gloria vana in omni re vitanda, 305.
Habitus. De disciplina circa habitũ servãda, 176. *Modus in panno, ibid: Forma habitus*, 177. *Compositio*, 178. *Ne sit distinctus, ibid: nec terrã verrat*, 180.
Habitûs alia compositio in opere, 181.
Habitus nunquam deponendus, 185. *Nec inquinandus, ibid:*
Honores fugiendi, 350. *Horæ Canonicæ. Vide officium divinum. Hortus. In hortum sine copia non eundum*, 168.
Hospites cum caritate accipiendi, 260.
Hospitiũ. Ubi sit fratrib9 in itinere hospitan-

ſpitandum, 195. *De diſciplina in hoſpitio ſervanda*, 205. *Hoſpites non moleſtandi*, 206. *De prudentia qua opus eſt apud hoſpites*, 207. *Attendēdū apud quos hoſpiteris*, 208. *Mulierū tactus & obſequia non admittenda*, 210. *Loca ſuſpecta cautè vitāda*, 213. *Humilitas locum præparat diſciplinæ*, 15. *Neceſſaria ad diſciplinæ ſuſceptionē, ibid: Cui locū parat, ibid: Moleſta humilitas deſerviens contentioni*, 37. *Parendo ſervatur humilitas*, 206. *Sūma eſt virtus Religioſi*, 277. *Humilitatis aſtutæ ſimulatio*, 317. *Humilitas vera*, 351. *Impius eſt, qui propter parentes crudelis eſt animæ ſuæ*, 215. *Inceſſus. Vide Iter. de diſciplina in inceſsu*, 165. *Modus in eundo, ibid: diſcretio*. 166. *Neceſſitas, non vagandum per Conventum*, 166. *Non eundum in hortum ſine copia*, 168. *Ordo in eundo* 169. *& reverentia*, 170. *Incedendū ſine ſtrepitu*, 187. *Inſtructor Novitiorum. Magiſtro ſtrenuo opus eſſe*. 294. *Novitios ſæpè convocaturus quomodo*

instituet, 70. *Notabilia quatuor in eii exploraturus*. 71.
Sine conscientia instructoris nil Novitiis agendum, 258. *Vide Novitii*.
Iter, *Vide Incessus*. *De disciplina cōversandi in itinere*, 192. *Cavenda mala societas*, *ibid*: *Bini fratres semper incedant*, 193.
In ūnib9 sint honesti, *devoti*, *discreti*, *ibid*: *Missa audiēda ante omnia & absolvendū officiū divinum*, 194. *Ubi sit fratrib9 in itinere hospitādū*, 195. *Itinerātib9 quid & quomodo loquendū*, *ibid*: *De Deo loquendū in itinere*, 196. & *orandū*, 197. *Modestè loquendum*, *ibid*: *Non cantandum in itinere*, 198. *Ex itinere templum omnium primum adeundum*, 199.
Judicium. *Pie de omnibus sentiendū*, 33. *Non judicandum*, *ibid*: *Judicandi non sunt alii*, 312. *Judicia humana non curanda*, 322. *Fallunt & falluntur*, 319. *Alter alterius judicio obnoxius*, 321.
Juniores fratres alios officio prævenianf, 259. *Juniorum tentatio superbire*, 278. *Vide Seniores*.

La-

Labor. Vide Opus. De disciplina in opere manuali, 153.
Laus & contemptus perinde habēda. 320.
Lectio. De Lectione & sacra ad pietatē, 83. *Dilectione Oratio formanda,* 84.
Lect. Cōpositio *corporis in lecto,* 175. 253.
Libri cautè servādi, 263. & *mundè* 264.
Licentia irroborās melioribus adversatur, 296. *Cujus violentiâ abstterrentur pii à bono,* 297.
Lingva. Bis ad limam antequam ad lingvam sermō veniat, 217.
Religionis initiū est lingvæ frænū, 250.
Litterarū bajuli non sint fratres. 215.
Litteræ alienæ non legendæ. 271.
Locus. Juvat aliquādo mutatio loci, 13. *Nullus sinè teste locus,* 207. *Loca suspecta cautè vitanda,* 213.
Loqui. Vide Sermo, In locutione qui modus, 25.
De disciplina in modo loquend. 129.
Præsumptio in modo loquendi, 41.
In Conventu nemini loquendum, 42.
Quando loquendum, 131. *Tutius audire quam loqui,* 136. *Vide Lingva.*
Lotio pedum, 183.

Maria Virgo devotissimè colenda. 354.
Majoribus deferendum, 205.
Malitia aliena non nocet, 327. *Noli vinci à malo,* 328
Manus decenter componendæ, 174.
Meditatio necessaria orationi, 77.
Memoria affigenda Deo funiculo triplici 303. *Mensa. Vide Bibere, cibus. De Disciplina in comestione,* 139. *Honestas in mensa,* 140. *Oculi in mensa custodiendi, ibid: Silentium servandum,* 141. *Cibi quales non petendi, ibid: Specialia sine scandalo si necesse est sumenda,* 144. *Specialia in mensa non quærenda, ibid: Ciborum quantitas,* 145. *Decenter edendum, ibid: cum munditia,* 146. & *Tẽperãtia,* 148. *sine longa mora,* 149. *Extraordinariè non edendum aut bibendum, ibid:*
Fragmẽta nõ facienda aut reliquiæ, 151.
Feles in refectorio nõ permittendæ, 153.
Tempestivè omnia præparanda, 163.
Portio sua cuiq. apponenda. 164.
De disciplina comedẽdi inter sæculares, 223. *Cibus moderatus sit, potus parcior,* 224. *Cibi delicatiores nõ appetẽdi,* 228.

In mensa non diu morandum, 230. *Taciturnitas in mensa*, *ibid*: *Non invitandi alii ad edendū aut bibēdū*, 231. *Honesti mores in omnibus*, 232. *Extrā cōmunē refectionem nil sumēdū*, 251. *Miseratio in nobis excitanda*, 315. *Missa. Sacerdotū diligentia in Missa*, 115. *& ministrorum*, 116. *Sacerdotum honestas in Missa* 120. *Circumspectio*, 121. *in consecratione*, 122. *In sumptione mysteriorum*, 123. *Missa ante omnia audienda*, 194. *Missa nusquam varianda*, 204. *Ad Missam omnibus postpositis accurrēdum*, 245. *Mitis ad omnes esto*, 325. *Vide Contēdere*. *Mores aliorum non observandi*, 313. *Mulier. Mulierum tactus, & obsequia nō admittenda*, 210. *Quomodo mulieribus loquendū*, 211. *Nullæ osculandæ*, 111. *Nec tangendæ*, 212. *Loca suspecta cautè vitanda*, 213. *Mulierum consortia fugienda*, 355. *Munusculis nullius gratia comparanda*, 281. *Negligentia. In nullo debet esse negligens qui vult proficere*, 297. *In tentationibus superandis*. 308.

Negligentia in precibus. 310.
Negotiis sæcularibus non debemus implicari, 214.
Novitii non fluctuēt in bono proposito, 10. *Sæpè convocādi ab instructore,* 70. *Qui in eis quatuor notabilia exploraturus.* 71.
Novitii ab omnibus desiderent reprehēdi, 74. *Si quid eis præter morem præcipitur non recusent,* 161. *sed obediant mansvetè, velociter, ibid: Integrè, circumspectè,* 162.
Superbia Novitiis sūmopere fugiēda, 248.
Sine conscientia instructoris nihil eis agendum. 258.
De profectu & defectu novitiorū, 265.
Signa bonorum novitiorū, 265. *Improborum notæ,* 266. *Tepidorū indicia,* 267. *Curiosorum indicia,* 270. *Signa superbiæ in Novitiis,* 271. *Quæ omnia novitiis fugienda,* 274.
Obedientiæ necessitas meritum, 17.
Optimus obedientiæ gradus. 18.
In agēdis sæpe accedat auctoritas superiorū, 20. *Non propria voluntas, ibid: Ad opera cōmunia & quædā specialia nō est opꝰ obediētia speciali,* 22. & 23. & 24.
Obediētia in locutione, 25. *In usu*

In usu rerum, 28. *Quidquid præcipitur quasi præceptum divinitus observetur*, 256. *Occupat ones inutiles vitãdæ*, 304. *Oculorum custodia*, 171. *Odium. Nullus odio habendus, quomodo conversandũ cum osoribus nostris*, 325. *Offensus humili satisfactione placandꝰ* 69. *Officia æqualibus commendanda*, 50. *Humilia officia juniores senioribus non permittant*, 53. *Officium divinum de quo in generali*, 85. *Quæ sint memoriter discenda*, 85. *Prævidendum officium divinum.* 86. *De disciplina in choro*, 87. *Reverentia interior in divino officio*, 242. & 88. *Exterior diligentia, ibid: Providẽtia*, 90. & *cautela*, 91. *Honestas in officio divino, ibid: Vide Chorus.*
De disciplina officii extra chorum, 101. *Stando orandum*, 243, & 101. *Distinctè & cõtinuè*, 104. *Integrè*, 105. & *ordinatè*, 106. *Non variandum à præscripto*, 107. *In tempore orandum*, *ibid:* *Officium divinum ante omnia persolvendum*, 194. & *devotissimè*, 240.

Ad

Ad Collectam attentio, 243.
Negligentia in precibus, 310.
Vide Oratio.
Officinæ. De disciplina in officinis, 186.
Extranei ab eis abarcendi, 189.
Opus. De disciplina in opere manuali, 153.
Discretio in opere, 153.
& tempore, 154. *diligentia*, 156.
Honestas, 165.
Sine strepitu omnia agenda, 186.
Oratio. Sæpè & ferventer orandum, 14.
Orationi instandum in omni loco, 76.
Orandi modus, 77.
Orationi meditatio necessaria, *ibid.*
Oratio sit devota, 78.
Cui deservit locus secretior, 79.
Mane & vespere orandum, 80.
Oratio pastus est animæ, 81.
Frequenter orandum, 82. *In tempore orandum*, 107. *Orandum ex animo*, 239.
Orandum mox pro illis, qui preces efflagitant, 263.
Vide officium divinum.
Oratio sit omne opus, 368.
Oratorium, 186.
Ordo. Schola virtutum, 293.

Ordinum corruptela remissio, 294.
Ordinis secreta non revelanda, 218.
Otium. Nusquam standum otiosè, 188.
Nusquam otiandum, 252. 301.
Otiosus ne sit otiosus, 304.
Pandiculatio & oscitatio vitanda, 173.
Parentes. Impius est, qui propter parētes crudelis est animæ suæ, 215.
Patientia discenda, 299.
Patientia vincit, 326.
Tribulationes cū patiētia tolerādæ, 348.
Paupertas Evangelica,
Transitoria omnia inprimis abdicāda, 7.
Paupertas commendatur professis, 279.
Superflua & singularia spernenda, 318.
Pax. Pacem cum omnibus habere liberalis animi & bonæ cōsciētiæ indiciū, 261.
Pax animæ quomodo habeatur, *ibid:*
Perfectio summa religiosi communia perfectè servare, 248.
Philantia, 316. *Prælatis & senioribus deferendum*, 44. 55. 254.
Præsumptio in re & signo, 33.
Præsumptio interior vitanda, *ibid:*
& exterior, 34.
In usurpatione officii alieni, *ibid:*

In loci dignioris occupatione, 36.
Præsūptio in gestib9, 38. *in locutione,* 39.
In modo loquendi, 41.
Præsumptuosi indicia, 43.
Professio. De noviter in ordine professis, 275. *Quid eis agendum,* *ibid:*
Egent rectore, 276.
& Magistro strenuo, 294.
Constantia illis opus esse, 277.
Professi ne pejores fiant, 298.
Professionis finis Deus, 285.
Proficere qui vult, in nullo debet negligens esse, 297.
Præpropera promotio à virtutū dejicit profectu, 278.
De Profectu religiosorum, 265.
Magna pars est profectus velle proficere, 297. *Propositū bonū. Vide constantia,* 10.
Proprietas. Modus in usu rerum, 28.
Proprium quid, 29.
Nil recipiendum clam superiore, 30.
Ne minimum dent vel accipiant Novitii sine licentia. 31.
Prudentia se nō nūquā aliis accōmodat, 4.
Pudor vanus vitandus, 306.
Pudor salutaris, *ibid:*

Puri-

Puritas mentis studiosè sectanda, 287.
Puritatem quid conservet, *ibid:*
Puritas hæc, regia via ad Deum, 288.
Recollectio quotidie sedulo servanda, 61.
Nunquam omittenda, 237.
Qualis quisq; sit videat, & qualis esse debeat, 312.
Sæpè inspicienda & examinanda conscientia, 366.
Quinq; quotidie ruminanda, 368.
Religiosos tria decent, 280.
Item occupari meditatione, lectione, oratione & operatione, 302.
Remissio animi aliquando probatur, 294.
Remissio Ordinum corruptela, 294.
Reprehendere alios multi malunt, quam se emendare, 329.
Res diligenter custodienda, 215. 263.
Modus in usu rerum, 28.
Reverentia. Vide Prælati.
Irreverentia de qua, 44.
Irreverentia in Conventum, 46.
In Superiorem, 47.
In seniorem, *ibid:*
In sacra loca, 57.
In dies festos, 58.

Rigidum in se, in alios lenem esse oportet, 247. *Risus religiosus*, 172.
Rumigeruli non sint fratres, 141. 221.
Sacerdos. Vide Missa.
Sæculares. De disciplina conversandi in omni loco sæcularium, 190.
Cautè & honestè cum sæcularibus conversandum, 191.
De disciplina verborũ inter sæculares, 216
Tarde loquendum & cautè 217.
Modestia in moribꝰ apud sæculares, 262.
Sæculi consolationes deserendæ, 347.
Sanctitatis studia in quibus cõsistant, 299.
Scala salutis octo graduum, 346.
Scholæ virtutum religiones, 293.
Secreta Ordinis non revelanda, 218.
Seniores reverendi, 254.
honorandi, 255.
Seniori socius junior inhæreat, 190.
Seniori se junior conformet, 203.
Sensus diligenter custodiendi, 301.
& domandi, 141.
Sensuum custodia, 352.
Sermo. Vide Lingva.
Loqui. Sermo Religiosi modestus sit, 12.
sit benignè. 130.

rigidus, 133. *sed placidus*. 135.
veridicus, purus, 134.
honestus, 135.
Contendere illicitum, 136.
& convitiari, 137.
Sermo sit dulcis, 138.
Bis ad limam antequam ad lingvam veniat, 217.
Sermo religiosi qualis esse debeat inter saculares, 222.
Vox sit remissa & svavis, *ibid:*
Servitus felix. 33.
Silentium. Vide Lingva, loqui, Mensa.
Socio seniori inhæreat junior, 190.
Societas malorum vitanda, 192.
Seniori se junior conformet, 203.
Solitudo & vigiliæ, 353.
Somnus. Ut ad somnum componaris, 253.
Ut corpus componas ad lectium, 175.
Studium. Quomodo studendum, *Vide Lectio.*
Superbia fugienda Novitiis. 245.
Superbiæ signa, 271.
Superbire juniorum tentatio, 278.
Superiores. Vide Prælati.
Templum. Ex itinere omniū primo Ecclesia

cleſia adeunda. 199.
De modo converſandi in Eccleſiis ſæcularium, ibid:
Miſſam & officiū cum aliis faciant, 200.
Oculi cuſtodiendi & lingva, 201.
Aliis ſe fratres conforment, 202.
Tentatio de cautelis cōtra tētationes, 10.
Tentationum initiis abſq; mora reſiſtendum, 12. 332. Negligentia in tentationibus ſuperandis, 308.
Tepidi indicia, 267.
Tranſitoria omnia inprimis abdicāda, 7.
Tria decent religioſos, 280.
Pauca loqui, paucos habere familiares, multum orare, ibid:
Tribulationes, Vide Patientia.
Tribulationes occultandæ, 360.
Triſtitia animum dejiciens citò repellenda, 365.
Vetuſtatis depoſitio de qua, 7.
Vigiliæ veſpertinæ ad focum, fabulas, pocula non procuranda, 225.
Virtus. Primus ad virtutē gradus defectus cognitio, 2.
Propera promotio à virtutum dejicit profectu, 278.

Virtu-

INDEX.

Virtutum scholæ religiones, 293.
Vitia tria communia hominum, 316.
Vitia extirpanda, 348.
Voluntas propria, de ejus abnegatione, 16.
Grande malum propria voluntas, 20.
Non sit in agendis, *ibid:*
Voluntatis propriæ abnegatio tota religionis perfectio, 16.
Vox dulcis Christi omnes ad se invitantis. 340.

Pol. 8. I 2a

Biblioteka Elbląska